

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису

КУХТЯК Олександра Ярославівна

УДК 378:091:378.22:02:930.25

ДИСЕРТАЦІЯ
ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ,
БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

Педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник:

ШВАЙ Роксоляна-Марія Іванівна

доктор педагогічних наук, професор

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Львів – 2019

АНОТАЦІЯ

Кухтяк О. Я. Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук (доктор філософії) за спеціальністю 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» (015 – Професійна освіта). – Національний університет «Львівська політехніка», Міністерство освіти і науки України. – 2018.

Актуальність дослідження. Введення в дію Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015) зумовило суттєві зміни в процесі професійної підготовки фахівців сфери документознавства та інформаційної діяльності, бібліотекознавства, архівознавства, книгознавства, діловодства, об'єднавши усі ці спеціальності під однією назвою – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Зміст спеціальності сформувався внаслідок конвергенції сфер інформаційних послуг, які окреслили діапазон професійних функцій фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи та модернізували зміст і цілі професійної підготовки. Це зумовило необхідність дослідження особливостей оновлення навчально-методичного забезпечення, функціональні можливості якого забезпечили б опанування суб'єктом навчання теоретичного змісту предметної області спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а також нових методів, технологій і компетентностей майбутнього фахівця, що забезпечують його готовність до професійної діяльності. Реалізація окреслених завдань вимагає пошуку шляхів приведення навчально-методичного забезпечення у відповідність до визначених вимог та використання потенціалу навчально-методичного забезпечення з метою

ефективної організації процесу освоєння знань, формування вмінь та навичок, розвитку професійно необхідних якостей випускника спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи здійснюється відповідно до Законів України: «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про інформацію» (1992), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про архіви та архівну справу» (1994); Національної стратегії розвитку освіти в Україні до 2021 року (2012), Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015).

Основним завданням закладів вищої освіти у процесі професійного становлення бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є формування здатності до застосування освоєних знань у практичних ситуаціях, створення чіткої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів, умінь розв'язувати складні спеціалізовані завдання, самостійно працювати та приймати рішення, забезпечувати якість виконуваних завдань, що відповідає поняттю «готовність» майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Теоретичною основою дослідження різних аспектів професійної діяльності фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи присвячено роботи Артюхової (2016), Бабенко (2016), Бачинської (2016), Білавич (2018а), Вилегжаніної (2012), Гайсинюк (2003), Долбенко (2015), Комової (2016), Кушнарєнко (2004), Палехи (2015), Пелещишина (2016), Сілкової (2016), Соляник (2016), Сидоренко (2017), Степко (2015), Цивіна (2016), Чуканової (2016), Швецової-Водки (2013), Шемаєвої (2013), Шипоти (2015).

Теоретичним та методологічним основам удосконалення науково-методичного забезпечення присвячені праці Болюбаш (2004), Дубасенюк (2011), Гончаренко (2008), Зязюна (2000), Жорнової (2012), Мачинської (2015), Непоржньої (2013), Топчія (2017) – у сфері вищої школи; Шемелюк (2003),

Комліченко (2013) – у сфері вищої школи; Шемелюк (2003), Комліченко (2013) – у закладах професійно-технічної освіти; Різник (2008), Бех (2009) – у системі професійної та ступеневої освіти; Петренко (2009) – у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати теоретичного аналізу наукової та навчально-методичної літератури свідчать, що після реформування галузей знань і пов'язаних з цим процесом змін у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, особливості навчально-методичного забезпечення для цієї спеціальності не досліджувалися.

Аналіз вимог до професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи уможливив виявлення *суперечностей* між: сучасними вимогами ринку праці щодо підготовленості фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи та реальним рівнем їхньої підготовки; сучасними освітніми цілями, окресленими нормативними і програмними документами, та функціональними можливостями існуючого навчально-методичного забезпечення для їх реалізації; необхідністю формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у закладах вищої освіти та потребою в оновленні навчально-методичного забезпечення їхньої підготовки.

Результати аналізу науково-педагогічних джерел, нормативно-правового та науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, а також виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **«Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи»**.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Відповідно до визначеної мети окреслено такі **завдання**:

1) обґрунтувати теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

2) виявити особливості створення та оновити комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

3) розробити модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності з використанням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення; визначити компоненти, критерії та охарактеризувати показники й рівні сформованості готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності;

4) здійснити дослідно-експериментальну перевірку ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Предмет дослідження – навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до функціонування в сучасних умовах ринку праці.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, в основу яких покладено використання діяльнісного, компетентнісного, синергетичного, системного підходів; *виявлено* особливості створення та оновлено комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи (інтегративність фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти; акцентуалізація специфіки професійної діяльності; актуалізація конфігурації домінантів компетентності; адекватність змісту професійної

діяльності; пріоритетність розвитку професійних якостей; придатність використання в ІКТ); *розроблено* модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності, яка охоплює нормативно-цільовий, теоретико-методологічний, методологічно-технологічний, результативний блоки; визначено структуру готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

Удосконалено зміст навчально-методичного забезпечення, що дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності в умовах реформування спеціальності та сучасних викликів.

Уточнено зміст поняття «готовність бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності».

Подальшого розвитку набули положення про формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи із застосуванням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено в освітній процес бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, зокрема для навчальних дисциплін: «Діловодство» (навчальний посібник, випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні тренувальні вправи, професійно-орієнтувальні тестові завдання, інформаційно-навчальні комплекти), «Управління діловими інформаційними ресурсами» (навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі, тестові завдання, словник термінів); «Соціально-комунікаційні технології» (методичні вказівки до виконання практичних робіт).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (226 найменувань, з них 42 іноземними мовами), 7

додатків. Загальний обсяг дисертації складає 257 сторінок. Основний зміст викладено на 193 сторінках. Робота містить 27 таблиць та 16 рисунків на 16 сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; сформульовано проблему і ступінь її вивчення; визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення отриманих результатів; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача та подано структуру дисертаційної роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи»** висвітлено специфіку професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми, виконано аналіз змісту професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, охарактеризовано стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, обґрунтовано положення методологічних підходів до розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

У другому розділі **«Особливості професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов оновлення навчально-методичного забезпечення»** визначено та обґрунтовано особливості створення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи; представлено модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи із застосуванням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення; висвітлено

методичні аспекти оновлення комплексу навчально-методичного забезпечення та обґрунтовано його використання у процесі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

У третьому розділі **«Експериментальна перевірка ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення»** відображено організацію та етапи впровадження оновленого навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, окреслено методику проведення констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту, представлено узагальнені результати дослідження.

Ключові слова: бакалавр, готовність до професійної діяльності, інформаційна, бібліотечна та архівна справа, навчально-методичне забезпечення, професійна підготовка.

ABSTRACT

Kukhtyak O. Ya. Features of Methodological Support for Professional Training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs. – Qualification research paper as a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) in the specialty 13.00.04 - Theory and Methodology of Professional Education. – Lviv Polytechnic National University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Lviv 2019.

Research topicality. The introduction of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the list of disciplines and majors, which are taught by candidates on higher education” (2015) has caused significant changes in the process of professional training of specialists in the sphere of archives and record management, information and library affairs, bibliology, clerical work combining all these specialties under one title “Information, Library and Archival Affairs”.

The content of the specialty was formed as a result of the convergence of the spheres of information services, which outlined the range of professional functions of the specialist in information, library and archives affairs, and upgraded the content and objectives of professional training. This caused the investigation of the peculiarities of the methodological support updating, the functionality of which would ensure the gaining by the candidates on higher education the theoretical content of the major 029 “Information, Library and Archival Affairs”, as well as new methods, technologies and competences of future specialist, providing his/her readiness for professional activity. The implementation of the above tasks requires the search for ways to bring the methodological support in line with the specified requirements and the use of the potential of methodological support in order to effectively organize the process of knowledge gaining, skills development, and the formation of the required professional qualities of a graduate of the specialty “Information, Library and Archival Affairs”.

The professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs is carried out in accordance with the Laws of Ukraine “On Higher Education” (2014), “On Education” (2017), “On Information” (1992), “On Access to Public Information” (2011) , “On Libraries and Library Affairs” (1995), “On Archives and Archives Affairs” (1994); The National Strategy for the Development of Education in Ukraine until 2021 (2012), the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the list of disciplines and majors, which are taught by candidates on higher education” (2015).

The main task of higher education institutions in professional training of the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs is to form the graduates’ ability to apply their gained theoretical knowledge into practice, to create accurate management documentation in accordance with current standards, as well as the ability to solve complex specific tasks, to work and take solution independently, to ensure the quality of the tasks performed, which corresponds to the concept of “readiness” of future professionals for professional activity.

The theoretical basis of the research of various aspects of the professional activity of the specialists in the field of information, library and archives affairs is presented in researches by Artyukhova (2016), Babenko (2016), Bachynska (2016), Bilavych (2018a), Vylehzhana (2012), Haysyniuk (2003), Dolbenko (2015), Komova (2016), Kushnarenko (2004), Palekha (2015), Peleshchyshyn (2016), Silkova (2016), Solyanyk (2016), Sydorenko (2017), Stepko (2015), Tsyvina (2016), Chukanova (2016), Shvetsova-Vodka (2013), Shemaeva (2013), Shypota (2015).

The researches by Bolyubash (2004), Dubaseniuk (2011), Goncharenko (2008), Zyazyun (2000), Zhornova (2012), Machynska (2015), Neporozhnia (2013), Topchii (2017) are devoted to the theoretical and methodological basis of the scientific and methodological support improvement in the field of higher education; Shemeliuk (2003), Komlichenko (2013) – in institutions of vocational education; Riznyk (2008), Bekh (2009) – in the system of professional and advanced education; Petrenko (2009) – in the system of postgraduate pedagogical education.

The results of theoretical analysis of scientific and methodical literature

indicate that after the reformation of knowledge branches and related changes in the professional training of Bachelors of Information, Library and Archival Affairs, the features of methodological support for this specialty have not been investigated yet.

The analysis of the requirements for the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training allows to identify the contradictions between: current labor market requirements regarding the readiness of specialists in information, library and archival affairs and the actual level of their training; current educational objectives, outlined normative and program documents and functional capabilities of the existing methodological support for their implementation; the necessity of formation of bachelor's readiness for professional activity in the information, library and archival affairs in institutions of higher education and the need to update the methodological support for their training.

The analysis of scientific and educational sources, regulatory and methodological support for professional training of specialists in information, library and archival affairs, as well as the revealed contradictions, have determined the choice of research theme: “**Features of Methodological Support for Professional Training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs**”.

The research aim is to theoretically substantiate and experimentally verify the effectiveness of the updated set of methodological support as a component of the model of formation of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs readiness for professional activity.

According to the research aim the following **objectives** have been defined:

- 1) to substantiate the theoretical basis for the development of methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs;
- 2) to identify the peculiarities of the creation and updating of a set of methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs;
- 3) to develop a model of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs readiness formation for professional activity by using the updated set of

methodological support; to identify components, criteria and to characterize the indicators and levels of formation of the readiness of the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs for professional activities;

4) to carry out experimental verification of the effectiveness of the updated set of methodological support for professional training of Bachelors of Information, Library and Archives Affairs.

Professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs is **the research object**.

Methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs to functioning on current labour market is **the research subject**.

Scientific novelty of the results obtained lies in the fact that *for the first time* the theoretical framework for the development of methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs on the basis of activity, synergetic, system and competency-based approaches has been provided; the peculiarities of the creation of methodological support for the professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs *have been revealed*; the set of methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs *has been updated*; the model of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs readiness formation for professional activity *has been developed*; the structure of readiness of Bachelors of Information, Library and Archival Affairs for professional activity *has been determined*; the content of methodological support *has been improved*, which in its turns allows to increase the level of readiness of Bachelors of Information, Library and Archival Affairs for professional activity in the conditions of specialty reform and modern challenges.

The notion “readiness of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs for professional activity” *has been specified*.

The ideas of readiness formation of Bachelors of Information, Library and Archival Affairs for professional activity by using of an updated set of

methodological support *have gained further development.*

The practical value of research is that the set of methodological support for professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs has been provided and can be used for teaching the following academic disciplines: “Clerical work” (manual, advancing oriented tests, and professionally orientated training exercises, professionally orientated tests, information and training sets), “Management of business information resources” (methodological complex in the virtual learning environment, tests, dictionary of terms); “Social and communication technologies” (methodical instructions for practical work).

The structure and volume of the thesis. The paper consists of the introduction, three chapters, conclusions to each chapter, general conclusions, references (226 items, 42 of which are in foreign languages) and 7 appendixes. The total volume of the thesis is 257 pages. The main content occupies 193 pages. The research paper includes 27 tables and 16 figures which cover 16 pages.

The topicality and relevance of the research are justified in the **introduction**; the issue and degree of its investigation are formulated; object, subject, aim, objectives, and methods of the research are defined; the scientific novelty and the practical value of research results are revealed; the relation of the thesis to academic programs, curricula, and themes is outlined; approbation and implementation of research results are clarified; personal author’s contribution is indicated; structure of the submitted thesis is presented.

The first chapter titled **“Theoretical frameworks for the development of methodological support for the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs professional training”** reveals the features of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training in terms of specialty reform and current educational paradigm. The content analysis of the Bachelors of Information, Library and Archives Affairs professional training has been carried out; the state of the development of methodological support as a means of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training has been characterized; the methodical approaches to the development of methodological

support for the professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs have been substantiated.

The second chapter titled **“Features of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training in terms of methodological support updating”** defines and grounds the peculiarities of the creation of methodological support for the professional training of the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs. It presents the model of the formation of Bachelors of Information, Library and Archival Affairs readiness for professional activity. The content of methodological support updating *is outlined* and its effective usage in the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training is grounded.

The third chapter titled **“The experimental verification of the updated set of methodological support effectiveness”** presents the organization and stages of updated methodological support implementation in the Bachelors of Information, Library and Archival Affairs professional training. The methods for conducting the ascertaining and formative pedagogical experiments are outlined and the research results are presented.

Keywords: Bachelor, readiness for professional activity, Information, Library and Archival Affairs, methodological support, professional training.

Список публікацій здобувача

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Публікації у виданнях, що включені до наукометричних баз даних

1. Кухтяк, О. Я. (2017а). Випереджувально-орієнтувальні тестові завдання як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх спеціалістів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодий вчений*, 10(50), 470–473.
2. Кухтяк, О. Я. (2017d). Змістове наповнення електронного навчально-методичного комплексу для віртуального середовища. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Збірник наукових праць Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*, Випуск 21, (3), IV(78), 314–323.

Публікації у наукових фахових виданнях України

3. Швай, Р. І. & Кухтяк, О. Я. (2014а). Ідентифікація творчої особистості у процесі навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 31, VII (50), 470–477.
4. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2015а). Підходи до оцінювання результатів навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 35, VII(58), 495–501.
5. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2016а). Формування досвіду професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 36, VIII(68), 167–176.

6. Кухтяк, О. Я. (2016b). Професійно-орієнтовані тестові завдання як засіб формування готовності до майбутнього фаху. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 37, III(71), 81–89.
7. Кухтяк О.Я. (2018h). Інноваційні підходи до науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодь і ринок*, 5(160), 179–184.
8. Кухтяк, О. Я. (2018i). Аналіз змісту та структури спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*, 10, 59–68.
- Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації*
9. Швай, Р. И., & Кухтяк, А. Я. (2014b). *Аспекти формирования инновационной личности*. Глобализация науки: проблемы и перспективы: Сборник статей международной научно-практической конференции (г. Уфа, 7 февраля 2014), Уфа: РИЦ БашГУ.
10. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2014c). *Застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях*. Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку: Матеріали XVI Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції (м. Київ, 26-27 грудня 2014 р.), м. Київ: ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України.
11. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р. М. (2017b). *Формування досвіду професійної діяльності в процесі навчання ВНЗ*. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентісній основі: Збірник наукових праць IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Частина I. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М.
12. Кухтяк, О. Я. (2018a). *Деякі аспекти стандарту вищої освіти України спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Модернізація та

наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 січня 2018 року), Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти».

13. Кухтяк, О. Я. (2018b). *Засоби формування здатності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію*. Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23-24 лютого 2018 року), Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти».

14. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018c). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 1 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Сучасні соціально-комунікаційні технології: теорія і практика. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

15. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018d). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 2 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Методики і прийоми впливу на суспільну свідомість. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

16. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018e). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 3 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Сучасні соціально-комунікаційні технології впливу на суспільну свідомість. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

17. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018f). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 4 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Сугестивний спосіб впливу на суспільне несвідоме. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

18. Комова, М. В., Білушак, Т. М., & Кухтяк О. Я. (2017с). Управління діловими інформаційними ресурсами. *Електронний навчально-методичний комплекс*. Взято з <http://vns.lpnu.ua/course/view.php?id=439>
19. Бік, Г. З., Герасим, О. П. Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2015b). Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів (спеціалістів): навч. посіб. для вступників до НУ «Львівська політехніка» на рівень магістра (спеціаліста). Інститут гуманітарних та соціальних наук. Спеціальності: «Документознавство та інформаційна діяльність», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини». *Навчальний посібник для вступників до НУ «Львівська політехніка» на рівень магістра (спеціаліста)*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
20. Банах, О. Я., Бік, Г. З.,..... Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2018g). Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціалізаціями: Інститут гуманітарних та соціальних наук «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини», «Музеєзнавство, пам'яткознавство». *Навчальний посібник для вступників до Національного університету «Львівська політехніка на ступінь магістра»*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	21
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ.....	29
1.1. Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми.....	29
1.2. Зміст професійної підготовки бакалаврів «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» в умовах реформування спеціальності.....	38
1.3. Стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.....	51
1.4. Методологічні підходи до розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.....	69
Висновки до першого розділу.....	86
РОЗДІЛ 2 ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ ЗА УМОВ ОНОВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....	89
2.1. Обґрунтування особливостей розробки навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.....	89
2.2. Модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з застосуванням комплексу навчально-методичного забезпечення.....	108

2.3. Методичні аспекти створення та використання комплекту навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи	122
Висновки до другого розділу.....	162
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОНОВЛЕНОГО КОМПЛЕКТУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ	165
3.1. Організація та етапи впровадження навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи	165
3.2. Методика проведення констатувального етапу педагогічного експерименту	177
3.3. Формувальний етап педагогічного експерименту та узагальнення результатів дослідження.....	187
Висновки до третього розділу.....	207
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	210
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	214
ДОДАТКИ.....	237

ВСТУП

Актуальність дослідження. Введення в дію Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015) зумовило суттєві зміни в процесі професійної підготовки фахівців сфери документознавства та інформаційної діяльності, бібліотекознавства, архівознавства, книгознавства, діловодства, об'єднавши усі ці спеціальності під однією назвою – «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Зміст спеціальності сформувався внаслідок конвергенції сфер інформаційних послуг, які окреслили діапазон професійних функцій фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи та модернізували зміст і цілі професійної підготовки. Це зумовило необхідність дослідження особливостей оновлення навчально-методичного забезпечення, функціональні можливості якого забезпечили б опанування суб'єктом навчання теоретичного змісту предметної області спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а також нових методів, технологій і компетентностей майбутнього фахівця, що забезпечують його готовність до професійної діяльності. Реалізація окреслених завдань вимагає пошуку шляхів приведення навчально-методичного забезпечення у відповідність до визначених вимог та використання потенціалу навчально-методичного забезпечення з метою ефективної організації процесу освоєння знань, формування вмінь та навичок, розвитку професійно необхідних якостей випускника спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи здійснюється відповідно до Законів України: «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про інформацію» (1992), «Про доступ до публічної інформації» (2011), «Про бібліотеки та бібліотечну справу» (1995), «Про архіви та архівну справу» (1994); Національної стратегії розвитку освіти в Україні до

2021 року (2012), Постанови Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015).

Основним завданням закладів вищої освіти у процесі професійного становлення бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є формування здатності до застосування освоєних знань у практичних ситуаціях, створення чіткої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів, умінь розв'язувати складні спеціалізовані завдання, самостійно працювати та приймати рішення, забезпечувати якість виконуваних завдань, що відповідає поняттю «готовність» майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Теоретичною основою дослідження різних аспектів професійної діяльності фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи присвячено роботи Артюхової (2016), Бабенко (2016), Бачинської (2016), Білавич (2018а), Вилегжаніної (2012), Гайсинюк (2003), Долбенко (2015), Комової (2016), Кушнарєнко (2004), Палехи (2015), Пелещишина (2016), Сілкової (2016), Соляник (2016), Сидоренко (2017), Степко (2015), Цивіна (2016), Чуканової (2016), Швецової-Водки (2013), Шемаєвої (2013), Шипоти (2015).

Теоретичним та методологічним основам удосконалення науково-методичного забезпечення присвячені праці Болюбаш (2004), Дубасенюк (2011), Гончаренко (2008), Зязюна (2000), Жорнової (2012), Мачинської (2015), Непоржньої (2013), Топчія (2017) – у сфері вищої школи; Шемелюк (2003), Комліченко (2013) – у сфері вищої школи; Шемелюк (2003), Комліченко (2013) – у закладах професійно-технічної освіти; Різник (2008), Бех (2009) – у системі професійної та ступеневої освіти; Петренко (2009) – у системі післядипломної педагогічної освіти.

Результати теоретичного аналізу наукової та навчально-методичної літератури свідчать, що після реформування галузей знань і пов'язаних з цим процесом змін у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної

та архівної справи, особливості навчально-методичного забезпечення для цієї спеціальності не досліджувалися.

Аналіз вимог до професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи уможливив виявлення *суперечностей* між: сучасними вимогами ринку праці щодо підготовленості фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи та реальним рівнем їхньої підготовки; сучасними освітніми цілями, окресленими нормативними і програмними документами, та функціональними можливостями існуючого навчально-методичного забезпечення для їх реалізації; необхідністю формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у закладах вищої освіти та потребою в оновленні навчально-методичного забезпечення їхньої підготовки.

Результати аналізу науково-педагогічних джерел, нормативно-правового та науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, а також виявлені суперечності зумовили вибір теми дослідження: **«Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертації відповідає науковому напряму кафедри педагогіки та соціального управління Інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка» «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості». Дисертаційне дослідження виконано в межах науково-дослідної роботи «Теоретико-методичні засади професійного розвитку особистості в умовах євроінтеграційних процесів» (номер держреєстрації 0116U004108).

Тема дисертації затверджена (протокол №3 від 22.04.2014) та уточнена (протокол №43 від 24.04.2018) Вченою радою Національного університету «Львівська політехніка».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність оновленого комплексу навчально-методичного

забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Відповідно до визначеної мети окреслено такі **завдання**:

1) обґрунтувати теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

2) виявити особливості створення та оновити комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

3) розробити модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності з використанням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення; визначити компоненти, критерії та охарактеризувати показники й рівні сформованості готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності;

4) здійснити дослідно-експериментальну перевірку ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Предмет дослідження – навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до функціонування в сучасних умовах ринку праці.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи здійснюватиметься більш ефективно за умови застосування оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності, в основу розробки якого покладено застосування компетентісного, діяльнісного, синергетичного та системного підходів.

Для досягнення мети і розв'язання визначених завдань застосовано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз і синтез, що дали можливість проаналізувати вимоги до професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у закладах вищої освіти; змістовий аспект професійної діяльності; зміст науково-методичного забезпечення (законодавства вищої освіти, освітньо-професійної програми, методичні рекомендації, навчальні посібники, різноманітні інформаційні ресурси) з метою визначення та уточнення потреб у створенні та оновленні навчально-методичного забезпечення, сучасні тенденції створення навчально-методичного забезпечення; за допомогою дедукції та індукції, абстрагування окреслено специфіку навчально-методичного забезпечення, що сприяє формуванню готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у закладах вищої освіти; моделювання – для побудови моделі формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності; узагальнення та систематизації, що забезпечили можливість формулювання висновків дослідження; *емпіричні* – опитування (бесіда, інтерв'ю, тестування); спостереження за процесом професійної підготовки; *статистичні* – методи математичної статистики для обробки та узагальнення результатів експериментальної перевірки ефективності впливу оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, в основу яких покладено використання діяльнісного, компетентнісного, синергетичного, системного підходів; *виявлено* особливості створення та оновлено комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи (інтегративність фундаментального та прикладного компонентів змісту

освіти; акцентуалізація специфіки професійної діяльності; актуалізація конфігурації домінантів компетентності; адекватність змісту професійної діяльності; пріоритетність розвитку професійних якостей; придатність використання в ІКТ); *розроблено* модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності, яка охоплює нормативно-цільовий, теоретико-методологічний, методологічно-технологічний, результативний блоки; визначено структуру готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

Удосконалено зміст навчально-методичного забезпечення, що дозволяє підвищити рівень готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності в умовах реформування спеціальності та сучасних викликів.

Уточнено зміст поняття «готовність бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності».

Подальшого розвитку набули положення про формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи із застосуванням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що розроблено та впроваджено в освітній процес бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи комплект навчально-методичного забезпечення професійної підготовки, зокрема для навчальних дисциплін: «Діловодство» (навчальний посібник, випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні тренувальні вправи, професійно-орієнтувальні тестові завдання, інформаційно-навчальні комплекти), «Управління діловими інформаційними ресурсами» (навчально-методичний комплекс у віртуальному навчальному середовищі, тестові завдання, словник термінів); «Соціально-комунікаційні технології» (методичні вказівки до виконання практичних робіт).

Розроблені навчально-методичні матеріали можуть бути використані викладачами закладів вищої освіти для професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, зокрема, у процесі викладання дисциплін: «Діловодство», «Управління діловими інформаційними ресурсами», «Соціально-комунікаційні технології».

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Української академії друкарства (акт № 64-10/348 від 07.05.2018); Одеського національного політехнічного університету (акт № 1109/17-07 від 14.05.2018); Національного університету «Львівська політехніка» (акт № 67-01-1476 від 30.08.2018); Мукачівського державного університету (акт № 1311 від 03.09.2018); Тернопільського національного економічного університету (акт № 126-32/1632 від 05.09.2018).

Особистий внесок здобувача. У праці Швай, Р. І. & Кухтяк, О. Я. (2014а) здобувачем досліджено тестові методики для ідентифікації творчості особистості; Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2015а) – трактування понять «компетентність», «результати навчання», а також окреслено сучасні тенденції оцінювання; Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2016а) – досліджено специфіку формування досвіду професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в межах вивчення дисципліни «Діловодство» та обґрунтовано необхідність застосування професійно-орієнтованих вправ; Швай, Р. И., & Кухтяк, А. Я. (2014b) – проаналізовано специфіку навчання, спрямованого на розвиток інноваційної особистості; Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2014с) – окреслено можливості застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях; Кухтяк, О. Я. & Швай, Р. М. (2017а) – обґрунтовано необхідність формування досвіду професійної діяльності у закладах вищої освіти; Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (2018с) – розроблено практичні та контрольні завдання, укладено словник термінів; Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (2018d), Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (2018е), Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (2018f) – розроблено практичні та контрольні завдання і питання;

Комова, М. В., Білушак, Т. М., & Кухтяк О. Я. (2017с), Бік, Г. З., Герасим, О. П. ... Кухтяк, О.Я. (2015b), Банах, О. Я., Бік, Г. З., ... Кухтяк, О.Я. (2018 g) – укладено тестові завдання.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження обговорювалися на науково-практичних конференціях: *міжнародних* – «Глобалізація науки: проблеми и перспективы» (Уфа, 2014), «Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку» (Київ, 2014), «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентнісній основі» (Переяслав-Хмельницький, 2017), «Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій» (Київ, 2018), «Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика» (Київ, 2018). Основні положення, висновки, рекомендації та результати дослідження доповідалися на засіданнях та наукових семінарах кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету «Львівська політехніка».

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у 20 опублікованих працях (з них 7 – одноосібні): 6 статей у наукових фахових виданнях України; 2 статті у збірниках, що включені до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 належить до переліку наукових фахових видань України); 5 – у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій; 1 електронний навчально-методичний комплекс; 2 навчальні посібники; 4 методичні вказівки до виконання практичних робіт.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (226 найменувань, з них 42 іноземними мовами), 7 додатків. Загальний обсяг дисертації складає 257 сторінок. Основний зміст викладено на 193 сторінках. Робота містить 27 таблиць та 16 рисунків на 16 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗРОБЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

У розділі «Теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» висвітлено специфіку професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми, виконано аналіз змісту професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, охарактеризовано стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, обґрунтовано положення методологічних підходів до розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

1.1. Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми

Зміст професійної освіти розкривається у стандарті вищої освіти, який відповідно до Закону «Про вищу освіту» (Про вищу освіту, 2014) окреслює вимоги не лише до результатів освітньої діяльності випускників вищих

навчальних закладів, але й визначає основні вимоги до створення освітньо-професійних програм.

Надана Законом України «Про вищу освіту» (2014) автономія закладів вищої освіти вимагає від освітніх установ визначення й розроблення змісту освіти та забезпечення якості освітніх послуг. Відповідно, нормативний зміст підготовки фахівців має формулюватися у термінах результатів навчання, досягнення яких потребує відповідного переліку навчальних дисциплін, який визначатиме заклад вищої освіти (Мирончук, Антонова, Янович & Васільєва, 2016).

Сучасний стан науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи характеризується пошуком шляхів адаптації до вимог, пов'язаних як з реформуванням, так і з сучасною освітньою парадигмою. Особливості розроблення та оновлення науково-методичного забезпечення спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» пов'язані з вимогами до фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи, закладених «в основу Болонського процесу та визначені у міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING), базисом розробки стандартів освіти є компетентністний підхід» (Бачинська, 2016, с. 178).

Прийняття Стандарту українською освітньою спільнотою для освітньо-професійного рівня бакалавр залишається дискусійним, зокрема, невирішеними залишається наступний перелік питань: «якими мають бути спеціалізації нової спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»; які складові мають формувати зміст підготовки за новою спеціальністю та визначеними спеціалізаціями; як узгодити у фаховій підготовці документологічну, діловодну, аналітичну та організаторсько-управлінську складові; яким має бути перелік нормативних дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки за новою спеціальністю та чи має він бути обов'язковим для всіх закладів вищої освіти; які освітньо-кваліфікаційні рівні варто зберегти у

підготовці; як зіставити теоретичний, технологічний, методичний та організаторський аспекти підготовки бакалаврів нової спеціальності у навчальних дисциплінах» (Бачинська, 2016, с. 177).

Для роботи над стандартом освітнього ступеня бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи створена науково-методична комісія з культури і мистецтва, що працює при Науково-методичній раді Міністерства освіти і науки України. До складу науково-методичної комісії увійшли Пелещишин Андрій Миколайович, завідувач кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка»; Бачинська Надія Анатоліївна, завідувач кафедри книгознавства і бібліотекознавства Київського національного університету культури і мистецтв; Гавриленко Валерій Володимирович, завідувач кафедри інформаційних систем і технологій Національного транспортного університету; Гомотюк Оксана Євгенівна, завідувач кафедри документознавства, інформаційної діяльності та українознавства Тернопільського національного економічного університету; Палеха Юрій Іванович, завідувач кафедри документознавства та інформаційно-аналітичної діяльності Приватного вищого навчального закладу «Європейський університет»; Пасічник Михайло Степанович, завідувач кафедри українознавства, документознавства та інформаційної діяльності Української академії друкарства; Соляник Алла Анатоліївна, завідувач кафедри документознавства та книгознавства Харківської державної академії культури (Міністерство освіти і науки України, 2016).

Потрібно зазначити, що науково-методичною комісією у 2016 р. було підготовлено проект стандарту освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр відповідно до Національної рамки кваліфікацій (2011), який сьогодні залишається єдиним орієнтиром для створення освітньо-професійних програм. Проектом стандарту (2016) визначено: «обсяг кредитів ЄКТС, необхідних для здобуття відповідного ступеня вищої освіти; перелік компетентностей випускника; нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти,

сформульований у термінах результатів навчання; форми атестації здобувачів вищої освіти; вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; вимоги до професійних стандартів (у разі їх наявності)» (Бачинська, 2016, с. 178).

У контексті пошуку концептуальної моделі модернізації вищої бібліотечно-інформаційної освіти в Україні та у контексті євроінтеграції на основі компаративного аналізу європейського досвіду підготовки бібліотечно-інформаційних кадрів Соляник (2013) констатує, що в більшості європейських країн єдині державні стандарти уже прийняті і ними регламентується нормативна частина фундаментальних та професійно-орієнтованих дисциплін.

Як зазначено Бачинською (2016), «наявна нормативно-правова база бібліотечно-інформаційної освіти ставить перед закладами вищої освіти важливе завдання, яке полягає в трансформації системи підготовки фахівців для бібліотечно-інформаційної галузі з урахуванням встановлених вимог, які покликані гармонізувати імплементацію у європейській освітній простір та стандартизувати національну систему освіти» (с. 179).

Усе це вказує на необхідність розроблення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в контексті реформування та модернізації спеціальності.

Дослідження змісту проекту стандарту вищої освіти за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» дозволяє констатувати про відсутність вказівок щодо розроблення науково-методичного забезпечення (Кухтяк, 2018 а). Відповідно, виходячи з положення Закону «Про вищу освіту», що проголошує автономію закладів вищої освіти, Міністерство освіти і науки України переклало формування «нормативної бази щодо підготовки і запровадження будь-яких видів науково-методичного забезпечення на самі заклади, що здійснюють підготовку здобувачів вищої освіти» (Топчій, 2017).

Таким чином, створення освітньо-професійних програм освітнього ступеня бакалавр залишається у межах компетенцій науково-методичних

комісій кафедр навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Станом на 2018 р. підготовку фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Україні здійснюють 65 закладів вищої освіти (взято з <https://osvita.ua>).

Під освітньо-професійною програмою розуміють узгоджений комплекс видів освітньої діяльності, що розроблений та організований для досягнення навчальних цілей упродовж певного тривалого і безперервного часу (Мирончук, Антонова, Янович & Васільєва, 2016).

Освітньо-професійні програми, які розроблені представниками науково-методичних комісій кафедр закладів вищої освіти, що здійснюють підготовку бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, спрямовані на реалізацію вимог сучасної освітньої парадигми на основі компетентнісного підходу, і більшість з них взяли за основу розроблений проект стандарту 2016 р. (Міністерство освіти і науки України, 2016).

Теоретичний аналіз наявних освітньо-професійних програм закладів вищої освіти виявив загальну тенденцію до надання пріоритету певним складовим змісту спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Наприклад, освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, розроблена кафедрою соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», охоплює систему компетентностей та програмні результати навчання, які чітко вказують на орієнтацію підготовки майбутніх фахівців як професіоналів з високим рівнем володіння інформаційними технологіями. Відповідно навчальний план розроблений із врахуванням задекларованих в освітньо-професійній програмі компетентностей та програмних результатів навчання й охоплює як обов'язкові, спільні для всіх студентів дисципліни, так і вибіркові. Відтак специфікою змісту підготовки фахівців з інформаційної справи на кафедрі соціальних комунікацій та інформаційної діяльності є широке включення інформаційних дисциплін (Пелецишин, Комова, & Вовк, 2016).

Особливістю процесу професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в Національному університеті «Львівська політехніка» є формування і розвиток застосування освоєних знань. У процесі викладання дисциплін циклу загальної та професійної підготовки надається перевага діяльнісній компоненті, яка традиційно належить до системи підготовки майбутніх фахівців документно-комунікаційної сфери. Цей цикл підготовки представлений дисциплінами з блоку управління документальними процесами (Пелешишин, Комова, & Вовк, 2016).

Таким чином, до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи введено низку навчальних дисциплін, освоєння яких підвищує конкурентоздатність випускників, їхню здатність адаптуватися до конкретних умов різноманітної практичної діяльності у сфері управління, бізнесу, освіти, культури. Крім того, кафедрою соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка» враховано, що більшість бібліотек, архівів та інших державних установ не готові реалізовувати нові методи та засоби інформаційного забезпечення установ. Для подолання таких труднощів майбутні фахівці з інформаційної, бібліотечної та архівної справи опановують професійні навички, набуття яких передбачено в результаті вивчення таких дисциплін: «Інформаційне забезпечення діяльності установи», «Системний аналіз інформаційної діяльності», «Технології задоволення інформаційних потреб», «Технології електронних бібліотек та архівів», «Менеджмент бібліотечних та архівних установ». Характерною ознакою інформаційного наповнення дисциплін бібліотечного та архівного спрямування є застосування новітніх інформаційних технологій для створення нового інформаційного простору бібліотечно-архівних ресурсів (Пелешишин, Комова, & Вовк, 2016).

Важливим компонентом розвитку спеціальності на кафедрі соціальних комунікацій та інформаційної діяльності є теоретичне вивчення і практичне застосування ресурсів і сервісів соціальних мереж з метою налагодження тісних зв'язків з цільовою аудиторією та привернення уваги до діяльності організації,

установи тощо. У результаті вивчення дисциплін такого спрямування фахівець з інформаційної, бібліотечної та архівної справи знатиме головні принципи побудови віртуальних спільнот, технології створення, наповнення та методи забезпечення функціонування веб-сайтів і веб-спільнот у мережі Інтернет (Пелешишин, Комова, & Вовк, 2016).

Змістове наповнення освітньо-професійної програми підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи Київського університету імені Бориса Грінченка (2017) акцентує на підготовці майбутнього фахівця з вибірових спеціалізацій «Документознавство» та «Архівознавство», хоча основний фокус освітньо-професійної програми зосереджується на бібліотекознавчій справі. Відповідно до зазначеного спрямування пропонується перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність. Формування фахових компетентностей забезпечується вивченням широкого спектру дисциплін бібліотечного циклу: «Бібліотекознавство та історія бібліотечної справи», «Бібліографознавство та бібліографічна діяльність», «Аналітико-синтетичне опрацювання і каталогізація документів», «Інформаційне обслуговування користувачів бібліотек, архівів та інформаційних установ». Відповідно до спеціалізації «Архівознавство», освітньо-професійна програма підготовки забезпечується такими вибіровими компонентами: «Історія архівної справи», «Керування документацією», «Науково-дослідна та методична робота в архівах», «Архівні інформаційні системи», «Інформація в архівній справі», «Технотронні архіви». Спеціалізація «Документознавство» забезпечується дисциплінами: «Державне управління», «Управлінське документознавство», «Спеціальне документознавство», «Керування документацією», «Електронне врядування», «Інформаційне забезпечення управління», «Інформаційні технології в документознавстві» (Київський університет імені Бориса Грінченка, 2017).

Пріоритетом освітньо-професійної програми освітнього ступеня «бакалавр» інформаційної, бібліотечної та архівної справи Національного транспортного університету є формування інформаційно-документознавчої

складової спеціальності. Виконання освітньо-професійної програми Національного транспортного університету спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» надає можливість отримати професійну кваліфікацію «Фахівець з документознавства та інформаційної діяльності». Специфіка програми визначається особливостями галузі професійної діяльності фахівців, що передбачає форування у суб'єкта освітньої діяльності вміння вирішувати проблеми як теоретичного так і практичного змісту. Основними видами професійної діяльності визначено технологічну, організаційно-управлінську, проектну. Окрім того, специфіка програми визначається галузями та об'єктами професійної діяльності випускників, а саме: «інформаційна діяльність у сучасному суспільстві, спрямована на організацію збирання, зберігання, перетворення, використання та розповсюдження інформації» (Національний транспортний університет, 2016). Основна зорієнтованість програми – викладацька та практична професійна діяльність. Спрямованість програми – академічна, прикладна, практична (Національний транспортний університет, 2016).

Концептуальні напрями роботи кафедри інформаційної, бібліотечної та архівної справи Харківської державної академії культури спрямовані на розвиток і функціонування майбутнього фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в системі інновацій соціальних комунікацій. Теоретико-методологічним підґрунтям професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є удосконалення предметно-змістового елементу дисциплін кафедри (взято з www.ic.ac.kharkov.ua). Саме на ці аспекти і орієнтована освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Змістове наповнення навчальних планів підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи нині активно обговорюється. Тривають дискусії щодо переліку нормативних дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки та чи має він бути обов'язковим для всіх закладів вищої освіти, як узгодити теоретичний, технологічний, методичний та

організаційний аспекти підготовки бакалаврів (Сілкова, 2016). Наприклад, Швецова-Водка (2013) пропонує, щоб бібліографічна підготовка становила не менше, ніж третину спеціальної підготовки, забезпечувала не лише підготовку до практичної діяльності бібліотекаря чи працівника видавничої та книготорговельної справи, а й фундаментальну базу бібліографічної діяльності, не залежно від галузі її застосування. Відтак навчальні курси повинні охопити всі можливі аспекти бібліографічного знання: теорію, методологію, історію, методика, технологію й організацію бібліографічної діяльності (Швецова-Водка, 2013). Генетична спорідненість бібліотек з установами документовиробництва – документорозповсюдження зумовлена: а) єдиним системоутворюючим елементом – документом; б) походженням усіх видів документальних установ від бібліотеки, яка на синкретичному етапі розвитку об'єднала їх у єдину соціальну систему з загальним комплексом функцій, що відновлюється на інтегративному етапі на якісно новій технологійчній базі їх мережевої взаємодії (Соляник, 2006).

Предметом професійної діяльності фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи стає «документована інформація, що на основі аналітико-синтетичної обробки має перетворитися в упорядкований ресурс інформаційної підтримки функціонування будь-якої соціальної галузі. Зважаючи на це, зміст освітньо-професійної програми підготовки бакалавра має містити перелік обов'язкових для вивчення студентами усіх спеціалізацій («Бібліотечно-інформаційна діяльність», «Документо-інформаційна діяльність», «Інформаційно-аналітична діяльність» та ін.), що будуть вивчатися в межах єдиної інтегрованої спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (Соляник, 2016b, с. 134).

Для формування пріоритетних складових професійних компетентностей повинен бути запропонований перелік дисциплін, якими повинні бути наповнені навчальні плани і які, як зазначає Сілкова (2016) «мають сформулювати основні фахові принципи роботи бакалавра інформаційної сфери, тому вони мають складати нормативний блок підготовки за спеціалізацією

«Документознавство та інформаційна діяльність» спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (с. 132).

Варіативна складова «освітньо-професійної програми підготовки бакалавра в галузі бібліотечно-інформаційної діяльності має передбачати вивчення студентами таких професійно орієнтованих дисциплін як «Книгознавство та сторія книги», «Історія бібліотечної справи», «Бібліотечні ПС», «Організація і технологія бібліографічної діяльності», «Бібліотечно-інформаційний сервіс», «Автоматизовані інформаційно-бібліотечні системи», «Електронна бібліотека», «Бібліотечне краєзнавство» та ін.» (Соляник, 2016b, с. 134-135).

Отже, відсутність єдиної концепції підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, узгодженості навчальних планів і робочих програм призводить до порушення дидактичних принципів навчання. Вирішити ці проблеми можливо шляхом розроблення державних стандартів освіти з урахуванням національних традицій та світових досягнень у цьому напрямі (Демчина, 2012).

Таким чином, аналіз проблеми професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи закладів вищої освіти демонструє різноманітність поглядів дослідників у даному контексті.

1.2. Зміст професійної підготовки бакалаврів «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» в умовах реформування спеціальності

Зміни, спричинені введенням в дію нового переліку галузей та спеціальностей, за якими готують фахівців в Україні, внесли суттєві корективи в процес професійної підготовки бакалаврів сфери документознавства та інформаційної діяльності, бібліотекознавства, архівознавства, книгознавства,

об'єднавши усі ці спеціальності під однією назвою «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Таке реформування спеціальності як інтегрованого утворення відбулося під впливом глобальної інформатизації суспільства та євроінтеграційних процесів.

Реформування спеціальності окреслило нові вимоги до професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що визначає за необхідне дослідження їх для відображення у навчально-методичному забезпеченні спеціальності у його сучасному визначенні.

Для визначення сутності професійної діяльності у сучасному вигляді є необхідність виокремити три компоненти у структурі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а саме: інформаційна справа; бібліотечна справа; архівна справа.

Орієнтуючись на дослідження змісту професійної діяльності кожного компонента, визначимо завдання, які ставляться перед фахівцями цієї спеціальності відповідно до законодавства. Відповідно до визначення Закону України «Про інформацію» (1992) «інформаційна діяльність це – сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації» (Про інформацію, 1992). Законом «Про бібліотеку і бібліотечну діяльність» (1995) «бібліотечна справа визначена як галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності» (Про бібліотеку і бібліотечну діяльність, 1995). Закон України «Про Національний архівний фонд і архівні установи» (1994) архівну справу визначає, «як галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові,

технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться» (Про Національний архівний фонд і архівні установи, 1994). Узагальнені визначення трикомпонентної структури спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» відповідно до визначень поданих у законах України наведено у табл. 1.1

Таблиця 1.1

**Трикомпонентна структура спеціальності
«Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»**

Інформаційна діяльність	Бібліотечна справа	Архівна справа
«сукупність дій, спрямованих на задоволення інформаційних потреб громадян, юридичних осіб і держави. Основними видами інформаційної діяльності є створення, збирання, одержання, зберігання, використання, поширення, охорона та захист інформації» (Про інформацію, 1992).	«галузь інформаційної, культурної та освітньої діяльності суспільства, спрямована на створення і розвиток мережі бібліотек, формування, опрацювання, упорядкування та зберігання бібліотечних фондів, організацію бібліотечного, інформаційного та довідково-бібліографічного обслуговування користувачів бібліотеки, підготовку та підвищення кваліфікації фахівців у галузі бібліотечної справи, наукове та методичне забезпечення розвитку бібліотечної діяльності» (Про бібліотеку і бібліотечну діяльність, 1995).	«галузь життєдіяльності суспільства, що охоплює наукові, організаційні, правові, технологічні, економічні та інші питання діяльності юридичних і фізичних осіб, пов'язані із нагромадженням, обліком, зберіганням архівних документів та використанням відомостей, що в них містяться (Про Національний архівний фонд і архівні установи, 1994).

На дослідження сучасного змісту складових діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, спрямовують свої зусилля і науковці сфери документознавства, бібліотекознавства та архівознавства, щоб вирішити контроверзу «у розумінні нової спеціальності як системи, елементи якої перебувають у відношеннях і зв'язках один з одним і утворюють певну цілісність та єдність» (Матвієнко, & Цивін, 2016, с. 32).

Досліджуючи інформаційний складник нової спеціальності, Матвієнко, та Цивін (2016) вказують на «існування браку унормованого визначення терміну «інформаційна справа», який, очевидно, синонімічно замінив термін «інформаційна діяльність». Безумовним є те, що професія інформаційного

працівника як самостійний вид діяльності сформувалася на базі бібліотечної справи та бібліографії, значною мірою увібравши основні операціональні та мотиваційні складові цих професій, що традиційно відносять до інформаційних, як з погляду узагальненого об'єкта діяльності інформаційних ресурсів, так і з функціонального забезпечення інформаційних потреб користувачів» (Матвієнко, & Цивін, 2016, с. 31-32).

Залишається загальною тенденцією розгляд інформаційної діяльності в аспекті професійної компетентності, кола повноважень документознавця, яка спрямована на виявлення інформаційних потреб, їх задоволення та подальший розвиток (Гайсинюк, 2003).

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи відбувається під впливом кардинальних змін у структурі інформаційних ресурсів і каналів доступу до них, стрімких темпів розвитку комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, електронної конвергенції документальних підсистем суспільства, необхідності орієнтування на міждисциплінарні підходи, що забезпечують підготовку бібліотечно-інформаційних кадрів широкого профілю, здатних виконувати функції комунікаційних посередників не тільки в бібліотеках різних типів, але і в документаційних центрах, видавництвах, архівах, музеях, медіа-структурах, рекламних і PR-агентствах (Соляник, 2016а). Предметом професійної діяльності фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи є «документована інформація, яка створюється в процесі аналітико-синтетичної обробки» (Соляник, 2016а, с.134-135).

Узагальнюючи дослідження реформ, проведених щодо професійної підготовки фахівців сфери інформаційної та бібліотечної діяльності, Артюхова (2016) стверджує «про необхідність «навчання зорієнтувати на розширення професійної сфери підготовки і використання випускників спеціальності в інформаційній інфраструктурі та документно-комунікаційній системі України, що охоплює бібліотеки, органи науково-технічної інформації, інформаційно-аналітичні центри, музеї, архіви, книговидавничі та книготорговельні підприємства усіх форм власності» (с. 78).

Здійснюючи аналіз особливостей та визначаючи перспективи подальшого вдосконалення реалізації процесів, що пов'язані зі здійсненням інформаційної діяльності, Бабенко (2016) зауважує, що «конкурентне середовище зумовлює поступову трансформацію інформаційної діяльності в документно-комунікаційні комплекси глобального електронного простору, діяльність яких спрямована на формування комфортного інформаційного середовища з високим рівнем концентрації якісних інформаційних продуктів та послуг. Характерними рисами сучасного етапу розвитку всіх типів інформаційних установ є розширення комунікації з користувачами та диверсифікація інформаційних продуктів і послуг» (с. 6), у результаті чого зростає необхідність формування культури наукового мовлення (Білавич, 2018b) та розвиток мовно-комунікативної компетентності (Білавич, 2014).

Метою інформаційної діяльності Сілкова (2016) пропонує «вважати створення системи інформаційного забезпечення базової діяльності споживача інформації, яка передбачає пошук та виявлення вихідної інформації, проведення спеціальних досліджень для виявлення такої інформації, аналітико-синтетичне опрацювання інформації, створення інформаційних документів, впорядкування інформаційних масивів, накопичення інформації у вигляді БД, доведення інформації до споживача» (с. 130).

Основними процесами інформаційної діяльності, на думку Бабенко (2016): «є виробництво інформаційних продуктів та інформаційне обслуговування користувачів (інформаційний сервіс). Трансформація означених напрямків діяльності зумовлена не тільки розвитком інформаційно-комунікаційного середовища, а й зміною потреб споживачів інформації. На сьогодні найбільш затребуваними є відомості, що надають користувачам можливість вирішувати конкретні завдання їхньої базової діяльності. Це рівень так званого концептографічного обслуговування, що ґрунтується на використанні інформаційних продуктів, які є результатом інформаційно-аналітичних досліджень і містять у своєму складі вивідне знання» (с. 6-7).

У контексті появи інновацій, що пов'язані з впровадженням інформаційних технологій Бабенко (2016) констатує, що «подальший розвиток процесів інформаційної діяльності у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі вбачається у:

- використанні наукоємних технологій обробки інформації;
- спрямуванні інформаційної діяльності на виробництво персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг;
- розширенні асортименту електронної інформаційної продукції за рахунок виробництва інтегрованих інформаційних документів, що поєднують у своєму складі різні види інформації;
- запровадженні інформаційних послуг комплексного характеру, що базуються на використанні методів інформаційно-аналітичних досліджень» (с. 8).

Таким чином, є необхідність розроблення та оновлення навчально-методичного забезпечення з метою формування готовності суб'єкта навчання до аналізу, синтезу та згортання інформації; провадження інформаційно-комунікаційної діяльності, здійснення електронного документного супроводу, створення інформаційних ресурсів та продуктів відповідно до запитів користувача; забезпечення захисту конфіденційної інформації (Кухтяк, 2018i).

Бібліотечна професійна сфера є ще одним інтегрованим компонентом змісту спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Відповідно до визначення, поданого в «Українському педагогічному словнику» Гончаренка, «бібліотечно-бібліографічна освіта – професійна освіта, яка має на меті підготовку й підвищення кваліфікації спеціалістів з бібліотечної справи й бібліографії для бібліотек і бібліографічних установ країни» (Гончаренко, 1997, с. 40).

Якщо бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи в майбутній професійній діяльності реалізується як фахівець в галузі бібліотечної діяльності, то актуальності набуває винятково важливе значення оперативного надання релевантної та достовірної інформації з інформаційних потоків усіх

галузей людської діяльності – наукової, інженерно-конструкторської, управлінської, економічної. Це спричиняє потребу в управлінні інформацією, яка ґрунтується на пошуку, відборі, згортанні, аналітико-синтетичному опрацюванні і наданні користувачам інформації, яка б забезпечувала їх інформаційні потреби навіть у вузькій предметній області; розширення можливостей щодо доступу до інформації для всіх категорій користувачів, а це спричинило потребу у відборі достовірної інформації (Ржеуський, 2016).

Пріоритетним Швецова-Водка (2013) вважає розвиток бібліотечної складової для процесу професійної підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи, акцентуючи на «необхідності забезпечити не тільки підготовку до виконання практичної діяльності бібліотекаря чи працівника видавничої та книготорговельної справи, а й фундаментальну базу бібліографічної діяльності, незалежно від галузі її застосування. Згідно з цією метою у процесі навчання необхідно охопити всі можливі аспекти бібліографічного знання: теорію, методологію, історію, методіку, технологію і організацію бібліографічної діяльності» (с. 71).

Поширення інтегральних форм і засобів, їх багатофункціональність актуалізують проблеми професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контексті формування вміння роботи з джерелами інформації, опанування різних засобів соціальних комунікацій, критичного сприйняття інформації, інформаційного моніторингу, аналізу й оцінювання інформації, вміння поєднувати в процесі комунікаційних актів різні інформаційні ресурси відповідно до умов і специфіки діяльності користувачів. Виникає проблема збереження інформації, фінансової, юридичної і політичної відповідальності, дотримання норм інтелектуальної власності. Важливо зважати на зміни в організаційній інфраструктурі суспільства, її змістовній частині, системі соціальних комунікацій. Зазначені процеси в інформаційній інфраструктурі суспільства зумовили перегляд світовою професійною спільнотою соціальних вимог і місії бібліотечних організацій, їх інноваційного розвитку на засадах модернізації бібліотечної освіти. Важливо, щоб фахівець

був готовий до сучасних змін, умів адаптуватися й креативно мислити. Визначено, що об'єктами інноваційної діяльності бібліотек є: інноваційні програми та проекти; нові знання та інтелектуальні продукти; матеріально-технічне забезпечення та процеси автоматизації; організаційні рішення, спрямовані на вдосконалення бібліотечного обслуговування; механізми зміцнення партнерства з різними установами й організаціями; нові підходи та методи бібліотечних послуг (Шемаєва, 2013).

Диферсифікація професійної освіти, зміна сутності і розширення сфери професійної діяльності бібліотекарів-бібліографів виводять бібліотечно-бібліографічну освіту за межі традиційного розуміння і переорієнтовується на споріднені сфери діяльності, що є пріоритетними для розвитку сучасного суспільства, а це активне освоєння інформаційних технологій, однаково актуальних для різних сфер документно-комунікаційної діяльності (Сищенко, 2001).

Інноваційна діяльність сучасних українських бібліотек вимагає, щоб у процесі професійної підготовки майбутній фахівець «опанував новітні інформаційно-комп'ютерні та Інтернет-технології; умів забезпечувати розширення доступу користувачів до світових інформаційних ресурсів; виробляти інноваційні інформаційні продукти та послуги; цифрувати найцінніші частини бібліотечних фондів; реалізовувати галузеві і регіональні корпоративні проекти як інструмент формування розподіленого фонду Національної електронної бібліотеки України» (Шемаєва, 2013, с. 42-43).

Зважаючи на те, що інформаційні технології постійно розвиваються, робота з електронними ресурсами потребує і від бібліографів спеціальних навичок та вмінь. Вони повинні знати загальні принципи роботи в мережі, методику пошуку бібліографічної, текстової, аудіо-, графічної інформації, тематико-видовий склад документів і пошукові можливості баз даних; зміст і структуру електронних ресурсів бібліотек та інформаційних установ; мати навички роботи з програмними продуктами, запису інформації на різні види носіїв (Курило, Лужанська, & Кухарчук, 2017).

Розглядаючи значення бібліотек у системі інформаційних комунікацій, Долбенко (2015) вважає, «що комунікація є не лише ланкою, а й об'єднувальним змістовним процесом, здійснюваним на основі ідей, знань, інформації за допомогою відповідних засобів, починаючи від символічних до реальних – документів, техніки, технологій. Виходячи із міждисциплінарних визначень поняття комунікації та досліджень українських бібліотекознавців, можна визначити зміст узагальнюючого поняття «бібліотечна комунікація», який є системною формою універсального механізму обміну документно-інформаційними ресурсами бібліотеки, що складає загальнолюдський тезаурус і передається опосередкованою знаковою системою в процесі спілкування між активними суб'єктами – бібліотекою як постачальником інформації та її користувачем» (с. 14-15). На підставі такого твердження потрібно зазначити, що фахівець інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинен стати посередником між бібліотекою, як постачальником інформаційного ресурсу, і користувачем інформації, забезпечуючи потребу в інформаційних ресурсах.

За визначенням Вилегжаніної (2012) завдання сучасного бібліотекаря, який працює в умовах інформаційного суспільства, полягає в організації інформаційно-комунікаційного середовища таким чином, щоб користувачі бібліотеки отримували вичерпну інформацію з найменшими витратами часу. Якщо це завдання буде виконано, тоді з упевненістю можна стверджувати, що сучасні бібліотеки та бібліотекарі сприяють прогресивному розвитку науки, освіти, культури, всього суспільства в цілому і кожного громадянина окремо (Вилегжаніна, 2012).

Налаштованість на пошук, відбір та аналіз інформації, необхідної для подолання інформаційних бар'єрів є ключовими чинниками у роботі майбутніх бібліотекарів (Долбенко, 2015).

Динамічні процеси розвитку бібліотек, на думку Степко (2015), нині повинні бути покладені в основу формування нових професійних вимог, яким має відповідати сучасний бібліограф. Вміння працювати з різними джерелами інформації (традиційними та електронними), анотування, реферування,

предметизація і систематизація, складання пошукового образу документа – все це складає професійну діяльність бібліографа. Сфера діяльності бібліографа включає в себе пошук, обробку, зберігання і передачу інформації, створення бібліографічної продукції та бібліографічно-інформаційне обслуговування користувачів (Степко, 2015).

Якщо раніше, як зазначає Степко (2015), «для обслуговування читачів було достатньо орієнтуватися в фондах і карткових каталогах, то сьогодні через мобільність, швидкість пошуку, бібліографу необхідно поглиблено, вдумливо, терпляче і поетапно освоювати велику кількість джерел інформації, проявляти ініціативу і професійне самовдосконалення, вміти працювати з технічними пристроями (комп'ютером, сканером, принтером, модемом, відео- та аудіотехнікою), здійснювати пошук ресурсів у мережі Інтернет. Віддалені користувачі бібліотеки – це «покоління Інтернету», і якщо бібліотечні працівники хочуть стати для цього покоління необхідними, то вони повинні вивчати його поведінку й запити. Тому на перший план виходить ставлення до користувачів, тобто швидке, якісне, доброзичливе і повне задоволення їхніх інформаційних запитів. Для цього необхідно бути професіоналом і в своїй роботі, і в електронних технологіях, володіти комунікаційними навичками і специфічними навичками спілкування з користувачами в онлайн-режимі, проявляти доброзичливість, повагу та чесність. Все це підвищує престиж бібліографа, віртуальної служби та бібліотеки загалом» (Степко, 2015, с. 188-189).

Бібліографічне обслуговування передбачає різноманітні процеси бібліографічної діяльності. Швецова-Водка (2008) визначила три види, а саме: довідково-бібліографічне обслуговування, бібліографічне інформування споживачів і рекомендаційно-бібліографічне обслуговування.

Актуальним для майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в процесі професійної підготовки є формування і розвиток практичних навичок бібліографічного обслуговування в електронному

інформаційному середовищі з використанням різноманітних довідково-пошукових систем (Палеха, & Горбан, 2015).

На необхідності сформувати у майбутніх фахівців галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи «готовність до бібліографічного обслуговування як необхідної складової професійної діяльності, акцентує Шипота (2015), наголошуючи на якісно новому способі організації практичної бібліографічної діяльності в умовах впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, що висуває нові вимоги до професійних компетенцій співробітників бібліотек, інформаційних служб та центрів. Необхідно формувати готовність студентів до віртуального довідково-бібліографічного обслуговування, створення електронних бібліографічних ресурсів, як науково-допоміжних, так і рекомендаційних» (Шипота, 2015, с. 197-198).

Таким чином, розроблене та оновлене навчально-методичне забезпечення повинне сприяти формуванню готовності до виконання як традиційних для діяльності фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи функціональних обов'язків, таких як складання бібліографічного запису документа, анотування, реферування, так і обов'язків інноваційного характеру; необхідність набуття яких зумовлена впровадженням інформаційних технологій, а саме: створення електронних бібліотек, електронних каталогів, оцифрування інформації, створення рекомендаційних списків на запити користувачів тощо (Кухтяк, 2018і).

Для майбутньої практичної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи як фахівців сфери архівної справи першочерговими завданням у процесі професійної підготовки є оволодіння теоретичними основами та методами діяльності, що складають зміст професійної діяльності працівників архівів. Зміни, що відбуваються в галузі архівної справи, вимагають оволодіння працівником новими підходами, особливо, що стосується професійних завдань, а саме: технології зберігання документів, забезпечення безпеки інформації, спеціального архівного оброблення інформації. Посередницька роль архівіста між інформацією

(документом) і споживачем визначає систему необхідних йому знань про документ (його утворення, зберігання і використання), а також про інформаційні потреби і методи їх найповнішого задоволення. Актуальним є і необхідність формування і розвитку вмінь і навичок, що пов'язані зі спеціальним обробленням документів для забезпечення збереження текстів, паперу (Дубровіна, 1998).

Освоєння інформаційних технологій для архівістів є одним із ключових завдань для освітнього процесу, «адже без залучення інформаційних технологій не можна задовольнити попит суспільства та його окремих членів на ретроспективну інформацію, відтак архівісти повинні оволодіти поряд з традиційними знаннями і методами опрацювання та збереження архівних документів також сучасними інформаційними технологіями. Застосування сучасних комп'ютерних технологій дозволить забезпечити вдосконалення цілого комплексу органічних для архівної справи функцій: забезпечення комплектування, зберігання, забезпечення збереженості, використання фондів, формування архівної системи та управління нею» (Дубровіна, 1998, с. 11-12).

Архівна справа, як сфера професійної діяльності, на думку Дубровіної (1998), охоплює:

- формування системи документної інформації ще на етапі її перетворення в установах за єдиними науково-методичними вимогами та науково-організаційними засадами (через складання номенклатури справ, організацію опрацювання та відомчого тимчасового зберігання, експертизу цінності документів під час передавання на постійне зберігання тощо);
- організацію на єдиних засадах формування, зберігання та опрацювання документів у архіві після втрати ними оперативної актуальності на етапі їх перетворення у ретроспективні;
- створення системи Національних державних архівів для оптимізації використання документної інформації (с. 15-16).

Основними перспективами розвитку архівної справи є формування «системи організаційних, науково-методичних та технологічних заходів, які

забезпечують створення ресурсів для мережі локальних та централізованих баз даних і національної інформаційної системи архівної інформації, що дозволяють виконати основну мету та поставленні перед ним завдання» (Дубровіна, 1998, с. 15).

Підготовка з архівознавства, як зазначає Божук (2014), повинна спрямовуватися на «осягнення студентом проблемного поля науково-теоретичних та науково-практичних засад репрезентації архівної інформації як системи знань в документно-інформаційних системах, уявлення про засади функціонування Галузевої системи науково-технічної інформації з архівної справи та документознавства як складової загальнодержавної системи науково-технічної інформації, організації служби науково-технічної інформації архіву, опанування методикою виявлення та аналізу інформаційних потреб споживачів ретроспективної інформації й уміння її застосовувати в аналітичній роботі та при вирішенні конкретних дослідницьких завдань» (с. 5).

Формування змісту архівної складової професійної діяльності, що передбачає архівна справа, повинне бути націлене на обізнаність у роботі з інформаційними технологіями, актуалізації інформації, що міститься в документах, вміння вирішувати проблеми оперативного і повноцінного доступу до інформації, оптимізувати та забезпечувати формування, зберігання, захисту та використання документальних ресурсів (Кухтяк, 2018i).

Отже, зміст професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи не достатньо відображено в існуючих нормативно-правових документах. Дослідження ж сутності змісту інтегрованих у спеціальності професійних сфер дозволить більш ґрунтовно втілити його у зміст навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів цієї спеціальності.

1.3. Стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Законом України «Про вищу освіту» (2014) визначено, що «бакалавр – це освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми» (Про вищу освіту, 2014).

Відповідно до цього визначення, навчально-методичне забезпечення для процесу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинне спрямовуватись на забезпечення успішного виконання вимог освітньо-професійної програми.

Навчально-методичне забезпечення бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинно бути приведено у відповідність до змісту професійної підготовки спеціальності з орієнтацією на сучасну освітню парадигму.

Це зумовлює необхідність переосмислення та оновлення існуючого навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи відповідно до оновленого змісту спеціальності, вимог нормативних та програмних документів. Зростає роль навчально-методичного забезпечення в розв'язанні комплексних завдань професійної підготовки реформованої спеціальності.

Підтримуємо твердження Непорожньої (2013), яка вважає, що «одним з головних напрямів якісної перебудови освітнього процесу є перехід від концепції підтримуючого до концепції випереджуючого навчання, орієнтованого на майбутнє» (с. 168). Саме орієнтація на реалізацію випереджуючого навчання при розробленні та оновленні навчально-методичного забезпечення може забезпечити ефективність та стабільність

професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Втілення оновленого змісту професійної підготовки відповідно до модернізації спеціальності та вимог сучасної освітньої парадигми зумовлює необхідність пошуку шляхів оновлення навчально-методичного забезпечення та визначення його особливостей у контексті формування загальних і фахових компетентностей.

Вимоги до науково-методичного забезпечення професійної підготовки у закладах вищої освіти є такі (Жорнова & Жорнова, 2012):

- науково-методичне забезпечення освітнього процесу у закладі вищої освіти покликане сформувати у студентів компетентності, що уможливають виконання функціональних обов'язків найоптимальнішим способом на основі науково обґрунтованих рішень, що передбачає максимальну спрямованість на індивідуальну траєкторію навчання через врахування специфіки майбутньої професійної діяльності та професіоналізації;
- логічне структурування навчального матеріалу через послідовне подання змісту навчання, завдань для самоперевірки, питань для поглибленого контролю, що уможливорює, на його погляд, досягнення студентом вагомих результатів як на проміжних етапах опанування навчальної дисципліни, так і на підсумковому на засадах включення його у лінійний, упорядкований, ритмічний процес навчання.

Для пошуку шляхів розв'язання проблеми успішного виконання бакалавром освітньо-професійної програми вважаємо доцільним здійснити дослідження сутності поняття «навчально-методичне забезпечення».

Потрібно констатувати, що поняття «навчально-методичне забезпечення» найчастіше тлумачиться як в науковому, так і методичному обігу в межах терміну «науково-методичне забезпечення» і є його складовою. Найчастіше поняття «науково-методичне забезпечення» застосовують для означення сукупності наукових, нормативних, методичних, навчальних матеріалів, призначенням яких є організувати освітній процес у закладі вищої освіти.

Як стверджують, Жорнова та Жорнова (2012) науково-методичне забезпечення освітнього процесу – це сукупність документів, наукових, навчальних, методичних матеріалів, які: а) описують зміст, б) встановлюють структуру, в) визначають результат, г) регламентують перебіг освітнього процесу.

Петренко (2009) визначає поняття науково-методичного забезпечення професійної підготовки як цілеспрямовану, впорядковану і керовану систему ідей і принципів, планів і програм, методичних матеріалів і рекомендацій, а також певних організаційно-педагогічних умов і засобів, об'єднаних єдиною концепцією і спрямованих на індивідуальне творче формування особистості в структурі освіти.

Аналізуючи це поняття більшість науковців не трактує його в триєдності (науково-методичне забезпечення) складових змісту поняття, а розкладаючи на окремі складові, а саме: «забезпечення», «наукове забезпечення», «методичне забезпечення» при цьому складова «навчальне», незважаючи на звичність і постійне використання не розглядається.

У контексті нашого дослідження проаналізуємо кожен складову зокрема.

Під терміном «наукове забезпечення» запропоновано розуміти: «теоретичні основи забезпечення освітнього процесу. Сюди належать компоненти різних наук: педагогіки, управління, психології, наукознавства, прикладних наук тощо» (Шемелюк, 2003). Дещо інше визначення надає Топчій (2017), пропонуючи «науково-методичне забезпечення освітнього процесу» трактувати як «комплекс інформаційних матеріалів (текстових, графічних, медійних), які забезпечують потребу суб'єктів освітнього процесу у відомостях, що становлять цілепокладання й зміст освіти, і спрямованих на оптимальне досягнення кінцевих результатів» (с. 174).

За визначенням Комліченко (2013), зміст науково-методичного забезпечення формують три складові:

- 1) нормативна, що визначається державними законодавчими актами і стандартами і є рекомендованими на державному, галузевому та регіональному рівнях; загальні нормативи безпеки життєдіяльності;
- 2) наукове забезпечення: альтернативні підручники та навчальні посібники; програми практик; дидактична література; нові методики навчання;
- 3) методичне забезпечення: навчально-методичні матеріали, що забезпечують організацію освітнього процесу з конкретних дисциплін, оснащення кабінетів, наочність та технічні засоби навчання.

Складова терміну «навчальне» трактується як (Академічний тлумачний словник, 1970-1980): 1) той, що стосується навчання, пов'язаний з навчанням; 2) призначений для навчання.

Термін «методичне забезпечення» розглядають як практичну реалізацію вимог наукового забезпечення, яке ґрунтується на всіх аспектах від теорії розробки до практичних методик підготовки конкретних необхідних навчальних матеріалів для конкретної дисципліни (Різник, 2008). «Методичне забезпечення» є найскладнішим поняттям в змісті терміна «науково-методичне забезпечення», виходячи з міркувань, що поняття «методичне забезпечення», як зазначає Шемелюк (2003) має «не лише науковий відтінок (методична наука), але й практичний (конкретні розробки, рекомендації, матеріали, засоби забезпечення навчального процесу)» (с. 60).

Термін «забезпечення» відповідно до академічного тлумачного словника (Академічний тлумачний словник, 1970-1980) є похідним від «забезпечувати», що означає: 1) постачати щось у достатній кількості, задовільнити кого-, що-небудь у якихось потребах; 2) надавати кому-небудь достатні матеріальні засоби до існування.

Узагальнюючи результати дослідження поняття «навчально-методичне забезпечення» в контексті підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, визначаємо його як сукупність матеріалів навчально-методичного характеру, які забезпечують виконання освітньо-професійної

програми та спрямовані на формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Основними компонентами науково-методичного забезпечення є: «державні стандарти освіти, освітньо-професійні програми, навчальні плани, навчальні програми з усіх нормативних і вибіркового навчальних дисциплін, програми всіх видів практики, підручники та навчальні посібники, інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять, індивідуальні семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальних дисциплін, матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу), методичні матеріали: для самостійного опрацювання студентами фахової літератури, написання курсових, дипломних робіт/проектів» (Жорнова & Жорнова, 2012).

Ми беремо до уваги визначені пріоритети освітньо-професійних програм, що реалізуються у навчальних планах освітнього ступеня бакалавр спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Якщо освітньо-професійні програми визначають цикли дисциплін загальної та фахової підготовки, то навчальні плани є нормативними документами, що регламентують навчання. Так, навчальний план освітнього ступеня бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи (Львівська політехніка, 2018) формує структурно-логічну схему професійної підготовки, встановлюючи перелік та обсяг обов'язкових і вибіркового компонент змісту освітньої підготовки, їхній обсяг, графік навчального процесу, форми проведення поточного та підсумкового контролю.

Навчальні плани і програми є важливим компонентом в науковій організації та плануванні діяльності освітнього закладу (Алексюк, 1998), (Барабаш, Бусько, Істоміна, Мукан, & Шийка, 2018). Навчальний план – державний нормативний документ, що визначає перелік навчальних дисциплін професійного та загальної циклу (спеціально підібраного і дидактично

опрацьованого матеріалу з певних галузей науки або групи наук), які вивчаються в певному навчальному закладі освіти.

Заклад вищої освіти на підставі відповідної освітньо-професійної програми за кожною спеціальністю розробляє «план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік освітнього процесу, форми поточного і підсумкового контролю» (Про вищу освіту, 2014).

Так, робоча програма навчальної дисципліни «Діловодство» (Львівська політехніка, 2016) для процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи є документом, що визначає структуру навчальної дисципліни, встановлює мету та завдання вивчення дисципліни, обсяг знань, який повинен опанувати студент відповідно до вимог освітньо-професійної програми, містить ґрунтовний опис дисципліни, обсяг годин, що виділяються на вивчення дисципліни, форми навчання дисципліни, визначає методи діагностики та критерії оцінювання, окреслює навчально-методичне забезпечення та рекомендовану літературу.

Визначення змісту навчальної дисципліни вимагає передусім ґрунтовного аналізу змісту базової науки, змісту наукових понять, законів, теорій, фактів, визначаються логічні зв'язки між ними (Гончаренко, 2000).

Сучасний підручник у системі науково-методичного забезпечення – це засіб відображення основ наукових знань з певного навчального предмета відповідно до цілей навчання і вимог дидактики. Зараз необхідні підручники принципово нового типу, що дозволили б організувати вивчення змісту дисципліни самостійно. Зокрема, підручник повинен стати проєкцією як наукового знання, так і психологічних основ інтелектуального розвитку особистості. У підручнику нового покоління необхідно також враховувати: психологічні особливості процесу творення понять; забезпечення умов для становлення базових інтелектуальних якостей особистості; формування метакогнітивного досвіду; забезпечення психологічно комфортного режиму

розумової праці, детальної зміни конструкції навчального тексту тощо (Зязюн, 2000).

Розробка і впровадження нових компетентнісно зорієнтованих підручників у практику освітнього процесу вимагає забезпечення наступності та інтегрованості знань, їх систематизацію. Особливою цінністю сучасного підручника є методичний супровід, різнорівнева система вправ та завдань, питань, що дозволяють сформулювати предметні і ключові компетентності. Зміст і структура таких підручників формуються логічними зв'язками наукового знання з чіткими описами фактів, визначеними поняттями, формулюванням висновків. У підручнику представлений обов'язковий до виконання склад дій, прийомів розумової діяльності, заданий ракурс розгляду поставленої проблеми і засоби їх реалізації (Гривко, 2012).

Зростання обсягів наукової, навчальної інформації зумовлює необхідність інтенсифікації освітнього процесу, адже правильним чином організоване науково-методичне забезпечення системи занять з кожної дисципліни дає можливість підвищити якість та кількість засвоєння інформаційного обсягу навчального матеріалу, сприяє впровадженню наукової організації праці педагога. Воно дозволяє досягнути інтегрального результату педагогічної діяльності (Тищук & Ковальов, 1994).

Навчальні програми і підручники мають відображати основні поняття та терміни, без яких важко зрозуміти тексти, елементи знань; факти повсякденного життя і науки, без яких не можливо зрозуміти її закономірності, не можливо обґрунтувати і доводити свої ідеї, переконання; основні закони науки, які розкривають зв'язки і відношення між різними об'єктами та явищами; між теорією та практикою, про зв'язки між законами та методами передбачення явищ певної предметної галузі; знання про способи діяльності, методи пізнання та досвід отримання знань, історію науки (Скаткін, 1982).

До основних функцій навчальних видань належать інформаційна (представлення теоретичних знань, методів наук і характеристик професійної діяльності за логікою засвоєння: розуміння, запам'ятовування, використання);

систематизуюча; реалізація міжкурсівих і міжпредметних зв'язків (ця функція відіграє незамінну роль у засвоєнні змісту освіти як цілісності, оскільки навчальна книга опирається на базові елементи змісту інших предметів, але не повторює їх, а збагачує, розвиває, надає універсального характеру, встановлює глибокі внутрішні зв'язки між дисциплінами); закріплення та самоконтролю; самоосвіти; організаційно-процесуальна; розвиваюча та виховна.

Залишаються актуальними для процесу професійної підготовки, не втрачаючи своєї цінності усі «наявні на пострадянському просторі підручники та навчальні посібники, зокрема представників «широкого» документознавства (Кушнарєнко (2007, 2008), Швецова-Водка (2007), Палєха (2008), Ларьков (2006), так і прибічників «традиційного» документознавства (Бездрапко (2009), Кулєшов (2012), Комова (2007)).

Навчально-методичне забезпечення дисциплін документознавчого циклу представлене великою кількістю навчальної літератури, зокрема, заслуговують на увагу підручники та навчальні посібники, розроблені М. Комовою. У 2006 році розроблено навчальний посібник «Діловодство». У навчальному посібнику висвітлено основні напрями діловодства як діяльності з питань організації діловодних процесів, роботи з документами, особливості документування управлінської діяльності. Видання адресоване студентам, викладачам закладів вищої освіти, фахівцям діловодної сфери. Потрібно зазначити, що посібник перевидавався кілька разів на вимогу читацького попиту. Згодом, Комовою було видано навчальний посібник «Документознавство» (2007), де автором окреслено загальнотеоретичні питання, що висвітлюють проблеми документознавства як науки про документ, що охоплює: «функційний аналіз документів, особливості документів як матеріальних об'єктів із зафіксованою в них соціальною інформацією, видову і типологічну класифікацію документів» (Комова, 2007, с. 3). Книга адресована студентам, викладачам закладів вищої освіти, фахівцям сфери документної комунікації. Навчальне видання «Керування документальними процесами» (2013), видане авторським

колективом Комова, Пелещин, Білушак, стало відображенням положень ДСТУ 4423-2005 «Керування документаційними процесами». Цільовою аудиторією навчального видання стали студенти закладів вищої освіти – майбутні фахівці у галузі документно-комунікаційної діяльності, бібліотечної справи, архівознавства, музеєзнавства, інформатики; «Документаційне забезпечення діяльності установ» (2015) навчальний посібник виданий за авторства Мина, Думанського відтворює комплекс теоретичних, методичних і організаційно-практичних проблем, а також наводить основні вимоги до складання й оформлення документів, подає найрізноманітніші зразки ділових паперів. Читацькою цільовою аудиторією цього видання є студенти закладів вищої освіти, викладачі, спеціалісти з організації діловодства установ, керівники підприємств та організацій.

Навчальний посібник «Референтна справа» (2016) авторів Варенко, Горбунова висвітлює теоретичні і практичні питання викладання референтної справи у закладах вищої освіти. У навчальному посібнику подано основи знань для якісної підготовки секретарів-референтів. Лісіною укладений навчальний посібник «Документні ресурси» (2016), що висвітлює аспекти формування документних потоків, масивів, фондів, які є складовими документних ресурсів України. Зміст посібника розкриває особливості функційного аналізу документних об'єднань (архівів, бібліотек, музеїв, інформаційних фондів), документів як складових документних фондів, видову та типологічну класифікацію, функціонування документно-комунікаційних систем.

Для циклу «Інформація. Комунікація. Документація» видано актуальний для процесу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи навчальний посібник «Інформаційна діяльність в органах державної влади та управління» (2014) автора Химиці. У посібнику розкрито сутність та основні напрямки інформаційної діяльності в органах державної влади та управління України, висвітлено питання нормативно-методичного забезпечення інформаційної діяльності та відкритості органів влади. Розглянуто особливості інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційного

моделювання в органах державного управління. Навчальний посібник має надзвичайно доцільну методичну доукомплектацію. Химиця (2014) сформувала перелік сайтів органів державної влади та управління з чіткою вказівкою щодо їх призначення для процесу вивчення дисципліни, уклала тлумачний словник термінів та запропонувала тестові завдання для здійснення самооцінювання засвоєння змісту дисципліни.

Серія «Консолідація інформації» була збагачена Жежничом – автором навчальних посібників «Консолідовані інформаційні ресурси баз даних та знань» (Жежнич, 2010а). Мета видання – ознайомити з методами, засобами, технологіями консолідації інформації. Ще один посібник «Технологія інформаційного менеджменту» (Жежнич, 2010b) висвітлює комплекс теоретичних, методичних, організаційно-практичних проблем з інформаційного менеджменту. Навчальний посібник містить основні методи, моделі та засоби інформаційного менеджменту, поняття інфодинаміки, оцінювання якості інформаційних систем та підходи до здійснення інформаційного менеджменту.

Для навчальної дисципліни «Архівознавство» укладено навчальні посібники «Архівознавство» (Калакури & Матяш, 2002), «Хрестоматія з архівознавства» (Боряк, Матяш & Пиріг, 2003), «Архівознавство» (Нефедов & Карпенко, 2008). Особливої уваги заслуговує навчальний посібник «Менеджмент архівної діяльності» (Білуцак, 2017), що укладений для вивчення курсу «Менеджмент бібліотечних та архівних установ». Призначення навчального посібника сформувати у студентів спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» необхідні теоретичні та практичні знання для розгляду проблеми управління персоналом і роботи з ним, прийняття та виконання управлінських рішень щодо стилю керівництва, планування роботи, застосування традиційних та електронних каналів і засобів комунікацій, використання інструментів Архів 2.0, автоматизації роботи працівників в архівній діяльності (Білуцак, 2017). Крім того, навчальний посібник укомплектований методичним супроводом: лабораторним практикумом із «Менеджменту архівної діяльності», тестовими завданнями для самоконтролю,

основними поняттями, термінами та визначеннями, абетковим покажчиком термінів, списком джерел. Зазначені видання для вивчення курсу архівознавства доповнює практикум «Архівна справа та інформаційне забезпечення архівних установ» (Божук, 2014). Практикум містить методичні рекомендації до лекційних та практичних занять та понятійний апарат.

Давидовою для дисципліни «Соціальні комунікації» (2018) розроблено програму та навчально-методичні матеріали до курсу для бакалаврів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Видання розкриває онтологічні засади та концептуальну специфіку соціальних комунікацій, визначає структуру й організаційне становлення підсистем, окреслює напрям їх діяльності в умовах формування інформаційного суспільства.

Для вивчення інформаційних технологій пропонуються навчальні видання «Основи інформаційних технологій» (Басюк, Думанський & Пасічник, 2010), «Основи інформаційно-комунікаційних технологій» (Морзе, 2006).

Швецовою-Водкою для забезпечення професійної підготовки студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» укладено навчальний посібник «Загальне бібліографознавство. Бібліографічні ресурси України» (Швецова-Водка, 2017). Видання присвячене характеристиці сучасного стану бібліографії в Україні, її організаційної та видової структури, документних результатів практичної бібліографічної діяльності (Зозуля, 2017).

Враховуючи, що «організовувати освітній процес необхідно з використанням можливостей сучасних інформаційних технологій» (Міністерство освіти і науки, 2015, с. 2), то у цьому контексті особливої уваги заслуговують електронні підручники, які сьогодні, як правило, представлені тематично завершеним, детально структурованим навчальним матеріалом, що надається для вивчення в електронній формі через засоби Інтернету або на компакт дисках (Беляєв, 2009). Сучасні електронні підручники є сукупністю тематично організованих текстів з великою кількістю ілюстрацій, таблиць та мультимедійних засобів обов'язково з включенням засобів самоконтролю. Як

правило, електронні підручники містять весь матеріал, що необхідний для вивчення дисципліни і в плані якості повинен бути орієнтованим, передусім, на користувача, що вивчає предмет самостійно. Такий електронний підручник відрізняється особливим способом представлення матеріалу: діалогова інтерактивна форма з достатньою кількістю питань та завдань для самоконтролю. Розроблення електронних підручників вимагає: чіткої та глибокої структуризації тексту (орієнтуючись на критерії, глибинність, кількість рівнів вкаладення, тощо), вибору оптимального об'єму навчального матеріалу (модуля, теми, підтеми), доцільної деталізації тексту з поділом на невеликі змістові фрагменти, дизайн-ергономіку, графічне оформлення і форматування навчального матеріалу, використання палітри кольорів у навчальному тексті (фон, графіку тексту, підзаголовки), вибору жанру, стилю викладу навчального тексту, його композиції, принципів формування гіперссиллок у навчальному тексті (Жуйкова, 2014, с. 50-51). Особливої уваги в контексті розроблення та оцифрування навчальної літератури заслуговує навчальний посібник для практичних занять «Діловодство», розроблений в Державному університеті телекомунікацій. Посібник складається з 20 практичних робіт для інтенсивних занять, які виконуються в комп'ютерному класі. Кожна практична робота містить необхідні для виконання практичної роботи методичні рекомендації і теоретичні відомості, докладний алгоритм її виконання, ілюстрований зображенням відповідних вікон програм, і перелік питань до захисту практичної роботи. Практикум акцентує на сучасних особливостях укладення документації, зокрема документів обліково-фінансового змісту, довідково-інформаційного, дипломатичного та кадрового (Стежко, Зозуля, & Петькун, 2017).

Однією із сучасних форм організації освітнього процесу, що користується дедалі більшою популярністю, є дистанційне навчання, яке потребує спеціального науково-методичного забезпечення. Науково-методичний супровід дистанційного навчання повинен складатися з комплекту, що

забезпечить цілекерування, зміст, організаційні форми, засоби навчання, контроль (Полат, 2005).

Сучасні дистанційні курси переважно орієнтуються на можливості системи дистанційного навчання Moodle (модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище), що дозволяє створити систему управління навчанням, орієнтовану на організацію взаємодії між викладачем і суб'єктом навчання, відрізняється простотою освоєння і зручністю використання, задовільняє більшість потреб, що висуваються до систем дистанційного навчання (Анісімов, 2009).

Науково-методичним забезпеченням створення електронного дистанційного курсу, як правило є: текстова сторінка (містить основну інформацію) і зовнішня, що містить посилання для переходу до зовнішніх ресурсів інтернету, що містять додатку інформацію з теми, практичні завдання, що вимагають від студентів відповіді у вигляді тексту або у вигляді прикріплених до відповідей файлів; тести, які можуть бути використані для навчання і контролю знань, глосарій, який дозволяє створювати і редагувати перелік визначень (Шишліна, 2011).

У віртуальному навчальному середовищі Національного університету «Львівська політехніка» представлені авторські розробки електронних навчально-методичних комплексів, які представлені для всіх обов'язкових і вибіркових навчальних дисциплін та охоплюють типові і робочі програми навчальних дисциплін, плани лекційних, семінарських і практичних занять, супровідні методичні матеріали для самостійного опрацювання фахової літератури, критерії оцінювання знань і вмінь студентів, тестові завдання для оцінювання результатів навчання студентів (Львівська політехніка, 2015).

Для методичного забезпечення самостійної роботи студента необхідний комплект навчальних, навчально-методичних матеріалів, призначення яких – забезпечити необхідною інформацією для повноцінного опанування дисципліни через її опрацювання, критичний розбір та осмислення у вільний від навчання час (Жорнова & Жорнова, 2012). Оскільки в сучасному освітньому

процесі велика частка навчального матеріалу пропонується для самостійного вивчення, виникає необхідність у науково-методичному забезпеченні, яке спрямоване на якісне засвоєння змісту дисциплін. Саме таке науково-методичне забезпечення у «системі вищої освіти повинне не лише розвивати інтелект студентів, а й керувати їх увагою, діями, навчаючи процесу самостійного розвитку й учіння, розширяючи їх інноваційний та креативний потенціал» (Жуйкова, 2014, с. 41), що зумовлює необхідність застосування інноваційних технологій навчання (Мачинська & Комарова, 2015).

Для організації самостійної роботи науково-методичне забезпечення повинно відповідати таким вимогам: за змістом та обсягом самостійна робота має відповідати модульній структурі навчальної дисципліни; самостійне опрацювання матеріалу потрібно обмежити переліком літератури, питань, проблем, видів діяльності тощо; воно повинно стосуватися змісту та обсягу навчального матеріалу кожного тематичного розділу, окремої теми, а також окремого аудиторного заняття; матеріали до питань, внесених на самостійне вивчення, мають бути доступними для студента; форми, види самостійного опрацювання необхідно урізноманітнювати; необхідно забезпечити можливість самоперевірки; для оцінювання результатів самостійної роботи встановити перелік контрольних заходів; про контрольні заходи студент повинен бути проінформований (Жорнова & Жорнова, 2012).

Формування компетентностей в освітньому процесі потребує науково-методичного забезпечення, яке б ґрунтувалось на застосуванні інтенсивних та інтерактивних технологій, які сприяли б формуванню у студентів цілісного уявлення про професійні компетентності, їх динаміку і місце в реальній діяльності (Острожков, 2009). На думку Жуйкової, (2014) науково-методичне забезпечення має «навчити діяти в конкретній життєвій ситуації» (с. 34).

Зокрема, цінність мають наукові розробки, що стосуються проектування змісту професійної освіти і навчання на основі компетентнісного підходу (Рашкевич, 2016).

Так, науково-методична роботи викладачів бібліотечних дисциплін та діловодства Тульчинського училища спрямована на формування компетентностей майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що пов'язані з «використання комп'ютерних моделюючих систем, впровадження ситуаційних, так званих кейсових технологій і вирішення фахових задач за допомогою комплексного використання знань з навчальних дисциплін» (Артюхова, 2016, с. 74). Крім цього, «у практиці роботи викладачів бібліотечних дисциплін та діловодства використовуються нові форми проведення лекційних занять: лекції-диспути, лекції-турніри, лекції-презентації, лекції-круглі столи тощо. У освітньому процесі використовуються і «ділові ігри». Така форма проводиться після вивчення студентами, розділу, теми, для закріплення знань, отриманих під час практичних занять (Артюхова, 2016, с. 74-75).

Відокремлений підрозділ «Миколаївської філії Київського національного університету культури і мистецтв» спрямовує свою роботу на розвиток здібностей майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи сприймати нові підходи в науці, технології, бізнесі тощо, використовуючи для організації процесу навчання проекти, відповідно до організації яких розроблено науково-методичний супровід. Зокрема робота спрямована на організацію, дослідницьких проектів, результатом яких є написання дипломних робіт, курсових і бакалаврських робіт, текстів доповідей на науково-теоретичні та науково-практичні конференції, підготовка наукових робіт на олімпіади та конкурси; інформаційних проектів, спрямованих на збирання інформації про об'єкти, явища інформаційної та бібліотечної сфери, аналіз та узагальнення цієї інформації. Результатом таких проектів є презентації, наукові доповіді, статті студентів (під керівництвом викладача), обговорення на тематичних круглих столах, читацьких об'єднаннях бібліотек, заходах молодіжної секції Миколаївської обласної бібліотечної асоціації; на навчальних предметних конференціях. Творчі проекти, формами представлення яких є проекти масових заходів бібліотек, буктрейлери, електронні бібліографічні покажчики,

віртуальні книжкові виставки, проекти виставок-інсталяцій, веб-сайтів бібліотеки, макет електронної бібліотечної газети, тематичні бібліотечні проекти, ігрові проекти, проекти профорієнтаційних квестів з презентацією професії, інтерактивні вікторини тощо (Сидоренко, 2017).

Велику кількість методичних розробок для професійної підготовки фахівців спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» розроблено науково-педагогічним складом кафедри документознавства та інформаційної діяльності Івано-Франківського національного технічного університету нафти й газу, Інституту гуманітарної підготовки та державного управління. Серед основних розробок: навчальний посібник «Документально-інформаційні комунікації» (Демчина, 2013), конспекти лекцій «Інформаційний менеджмент» (Романишин, & Мельник, 2008), «Редагування документації: конспект лекцій в таблицях і схемах» (Романиши, & Бурківська, 2013), «Інформаційно-аналітична діяльність» (Григораш, 2011), «Інформаційний менеджмент» (Мельник, 2008), «Науково-технічна інформація» (Мельник, & Кісіль, 2014), «Бібліографознавство» (Шеремета, (2002). Для організації освітнього процесу науково-педагогічним складом кафедри укладено велику кількість методичних вказівок до дисциплін та практикумів: «Методичні вказівки для контролю знань з інформаційно-комунікаційних технологій» (Романишин, 2009), «Загальне документознавство: методичні вказівки» (Романишин, 2010), «Інформаційний менеджмент: методичні вказівки» (Романишин, 2011), «Фінансово-економічна інформація: методичні вказівки для вивчення дисципліни» (Романишин, & Бурківська, 2014), «Інформаційний маркетинг: методичні вказівки для вивчення дисципліни» (Романишин, & Лаба, 2016), «Інформаційно-аналітична діяльність: методичні вказівки до написання та оформлення курсових робіт» (Григораш, 2014), «Менеджмент: методичні вказівки для практичних занять» (Григораш, 2015), «Аналітико-синтетична переробка інформації: методичні вказівки до виконання курсових робіт» (Демчина, 2010), «Аналітико-синтетична переробка інформації: методичні вказівки для студентів» (Демчина, 2003), «Інформаційно-аналітична діяльність:

методичні вказівки для практичних та семінарських занять» (Григораш, 2016), «Вступ до спеціальності практикум» (Григораш, 2017), «Сучасні інформаційні технології: методичні вказівки» (Мельник, 2011), «Теорія комунікації: методичні вказівки для вивчення дисципліни» (Бурківська, 2016), методичне забезпечення до проведення лабораторних робіт розроблено представниками кафедри з дисциплін: «Менеджмент електронних документів: лабораторний практикум» (Лаба, Мельник, & 2016), «Лінгвістичні основи документознавства: методичні вказівки для вивчення дисципліни» (Бурківська, 2008), «Основи автоматизованих систем в перекладі: лабораторний практикум» (Мельник, 2011), «Захист інформації: лабораторний практикум» (Мельник, 2016), «Медіаосвітні технології: лабораторний практикум» (Мучка, 2016), «Менеджмент електронних документів: лабораторний практикум» (Лаба, 2016).

Якісному опануванню студентами спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» сприяє «організація навчально-методичної та науково-дослідної роботи як випусковою, так і провідними кафедрами Тернопільського національного економічного університету. Кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства керується принципом, що інформаційно-аналітична діяльність призначена докорінно змінити характер здійснення управлінських операцій, підвищити ефективність збору, опрацювання та зберігання інформації ...» (Щербяк, 2013, с. 47). Для роботи викладацького складу кафедри «провідною ідеєю організації навчального процесу є поєднання глибоких освітньо-професійних знань, умінь, навичок у галузі документальних комунікацій і досконалого володіння сучасними інформаційно-комунікативними технологіями» (Щербяк, 2013, с. 47-48). Крім цього, робота кафедри спрямовується на забезпечення «інтелектуалізації інформаційної культури менеджера, документного забезпечення управління в різних сферах суспільного буття, вдосконалення рівня володіння іноземними мовами і використання нових інформаційних технологій» (Щербяк, 2013, с. 48-49).

Попри значні напрацювання наявне навчально-методичне забезпечення не повністю відповідає сучасним вимогам та поставленим цілям. Наприклад, дослідження наявного навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Діловодство» хоча і виявило значні напрацювання – велика кількість підручників та навчальних посібників, однак у контексті формування компетентностей, які визначені освітньо-професійною програмою, наявного навчально-методичного забезпечення недостатньо. Є необхідність у його оновленні та розробленні з акцентом на практичній складовій професійної підготовки. Крім того, вказана навчальна дисципліна містить складний для засвоєння теоретичний матеріал, що своєю чергою вимагає необхідного навчально-методичного забезпечення, щоб актуалізувати та конкретизувати зміст, і належним чином оцінити рівень його засвоєння.

Для розширення доступу до ресурсів науково-методичного забезпечення з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» вважаємо необхідним створення електронного навчально-методичного комплексу для системного засвоєння змісту дисципліни, адже її призначення у процесі професійної підготовки – формування необхідних знань положень ДСТУ 4423-2005.

Дисципліна «Соціально-комунікаційні технології» потребує доукомплектації навчально-методичним матеріалом для виконання практичних робіт.

Навчально-методичне забезпечення повинно набути системного, комплексного змісту, доповнюватись компонентами, орієнтуючись на специфіку дисципліни для забезпечення формування результатів навчання та компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою.

Таким чином, аналіз стану розроблення навчально-методичного забезпечення характеризується існуванням таких складових, а саме: освітньо-професійних програм, навчальних планів, програм навчальних дисциплін, навчальних посібники, конспектів лекцій, методичних вказівок до виконання лабораторних робіт, методичних вказівок, вказівок тематики курсових робіт,

методичних вказівок для дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольних питань, екзаменаційних питань, переліків питань до семестрового контролю, тестів. Проте в контексті формування компетентностей, як фактора готовності до професійної діяльності існує об'єктивна необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення орієнтуючись на вимоги ринку праці та сучасні парадигмальні тенденції розвитку особистості як майбутнього фахівця.

1.4. Методологічні підходи до розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Реформування освітньої сфери України в сучасних умовах «пов'язане з обґрунтуванням змісту сучасної освіти та передбачає розроблення концептуальних підходів до формування новітніх освітніх систем і провідних параметрів їх функціонування, втілення ідей полікультурної освіти тощо» (Шемелюк, 2003, с. 30).

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи характеризується поліфункціональністю, охоплюючи інтегровані в спеціальності сфери діяльності, що зумовило розширення як теоретичного, так і предметно-практичного обсягу змісту освіти.

Опанування теоретичного змісту полягає у вивченні закономірностей функціонування інформаційних та документних систем установ; технології управління інформаційними, архівними та бібліотечними ресурсами. Практична складова визначається необхідністю в оволодінні методами та технологіями інформаційної, бібліотечної та архівної діяльності (Львівська політехніка, 2016).

Важливим у професійній підготовці є застосування діяльнісного підходу як основи для побудови її змісту. Зміст професійної підготовки студентів повинен відповідати змісту професійної діяльності й бути спрямований на формування і розвиток умінь і навичок для функціонування у процесі професійної діяльності (Мукан & Істоміна, 2016).

Під діяльністю розуміється навмисна активність людини, що виявляється у процесі її взаємодії з навколишнім світом і полягає у вирішенні життєво важливих завдань, які визначають існування і розвиток людини (Атанов, 2002). Відтак спосіб діяльності, забезпечує розвиток здібностей особистості, що дозволяють їй самостійно будувати, перетворювати власну життєдіяльність, бути її суб'єктом, включатися в існуючі і творити нові види діяльності і форми спілкування (Ігнат'єва, 2003). Хуторський (2001) визначає діяльнісний зміст освіти вважає як компонентом змісту освіти (він містить спосіб діяльності, техніки і технології, ключові компетентності й інші процедури, які слід опанувати), так і компонентом особистісно орієнтованого змісту освіти, який охоплює види, форми і способи діяльності, застосовувані освітні технології. Зміст (навчання, знання, освіта) дотепер практично не використовується для позначення дії і трактується не більш, ніж як «навчальний матеріал» чи «наповнення» (Ігнат'єва, 2003). Сутність діяльнісного змісту освіти полягає у розв'язанні суперечностей між предметним змістом і формою навчання. Освоєння системи наукових знань про світ на основі принципу сходження від абстрактного до конкретного вимагає формування не тільки теоретичного мислення, але і головним чином теоретичної свідомості (Дусавицкий, 2002).

Виходячи з необхідності, в освітньому процесі підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи забезпечити формування практичної складової змісту професійної освіти. Власне діяльнісний підхід є тим чинником, що сприятиме формуванню необхідних умінь і навичок, які визначені освітньо-професійною програмою спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (Львівська політехніка, 2016), та розподілені за групами компонентів (дисциплін), в яких передбачено їх формування.

Так наприклад, для навчальної дисципліни «Діловодство» освітньо-професійною програмою (Львівська політехніка, 2016) визначено перелік необхідних умінь і навичок, а саме: працювати в команді; використовувати інтернет-ресурси для вирішення професійних завдань; відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів; працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix; аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних; створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів; застосовувати технології та процедури інформаційного згортання документів; обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності; володіння технологіями електронного урядування та електронного документообігу; застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.

Для професійної діяльності суттєве значення мають уміння і навички – освоєний людиною комплексний спосіб гнучкого і успішного виконання якоїсь дії в нестандартних, незвичайних, різноманітних ситуаціях. Формування кожного вміння є особливо важливим для формування компетентності, адже без вміння діяти не можна набути здатності виконувати професійні завдання. Серед показників сформованості професійної компетентності фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, визначених освітньо-професійною програмою спеціальності є здатність створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до нормативних вимог (Львівська політехніка, 2016).

Вважаємо, що змістовий аспект формування вказаної компетентності передбачає формування і розвиток суб'єктом навчання необхідних умінь та навичок для виконання цього завдання, серед яких:

- аналіз та синтез інформації про управлінську діяльність;
- приймати рішення щодо форми та структури документа адекватного управлінській діяльності;
- здійснювати належним чином інформаційне наповнення документа;

- застосовувати знання нормативних документів в процесі документування;
- дотримуватися вимог офіційно-ділового стилю.

Застосування діяльнісного підходу у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи дасть можливість відтворення в освітньому процесі за допомогою навчально-методичного забезпечення реальних складових професійної дійсності, завдяки яким можна навчитись професійно діяти, вивчити специфіку виконання професійних функцій, уміти розв'язувати складні спеціалізовані завдання, самостійно працювати та приймати рішення, здійснювати оцінювання та забезпечувати якість виконуваних завдань, тобто сформуванню готовності бакалавра до виконання професійних обов'язків.

Діяльнісний підхід тісно пов'язаний з підходом компетентнісним, який «з локальної педагогічної теорії поступово перетворився на суспільно значуще явище» (Коляда, 2011, с. 34) і «став ключовим методологічним інструментом до підготовки майбутніх фахівців, який дозволяє по іншому будувати цілі і зміст освіти, визначати результати навчання, підвищує системність професійної підготовки випускників, їх готовність успішно вирішувати основні завдання професійної та соціальної діяльності» (Драч, 2011, с. 47).

На думку Г. Селевко (2004), «саме компетентісний підхід дозволить переорієнтувати домінуючу освітню парадигму, в якій переважає тенденція передачі знань та формування навичок на забезпечення умов, що дозволять оволодіти комплексом компетентностей ...» (с. 139). Ключовим поняттям цього підходу є професійна компетентність «як якість особистості майбутнього фахівця, що характеризує рівень його інтеграції у середовище професійної діяльності, як і у різні соціальні середовища» (Дубасенюк, 2011, с. 12).

Особистість є компетентною, якщо: 1) має достатні знання в якій-небудь галузі; добре обізнана; кваліфікована; 2) має певні повноваження; повноправна, повновладна (Новий тлумачний словник української мови, 2006).

Усе розмаїття дефініцій «компетентності» пов'язані із знаннями, уміннями, обізнаністю та особистісними якостями, від яких залежить професійна діяльність фахівця. Таким чином, компетентність – це:

- здатність людини змінювати в собі те, що має змінюватись, як відповідь на виклик ситуації із збереженням ядра – цілісного світогляду (Масол, Миропольська, & Рагозіна, 2010);
- якісно-своєрідне поєднання здібностей (якостей, ознак, параметрів), що дозволяють успішно здійснювати діяльність (Сластенин, Ісаєв & Міщенко, 2000);
- сформована «специфічна здатність, необхідна для ефективного виконання конкретної дії в конкретній предметній галузі, яка охоплює вузькоспеціальні знання, особливого роду предметні навички, способи мислення, а також розуміння відповідальності за свої дії» (Равен, 2001, с. 48);
- особливий підхід до накопичення знань як специфічного інструменту, що дозволяє вирішувати життєві проблеми та приймати ефективні рішення (Сохань, Єрмакова & Несен, 2003);
- проявлені на практиці здатності, що дозволяють реалізувати свої потенціальні можливості, що сформовані знаннями, уміннями, досвідом, особистісними якостями та прагненням постійного самоудосконалення (Татур, 2004);
- гібридна характеристика, що складається з комбінації знань, умінь і ставлень, здатність використовувати знання, навички та особисті, соціальні та/або методологічні уміння в робочих чи навчальних ситуаціях для професійного та особистісного розвитку. У контексті Європейської рамки кваліфікацій компетентність описується в термінах відповідальності та автономності. У цьому випадку «компетентність» трактується лише як здатність переносити знання у практичні дії (ECTS user's Guide, 2009);
- особлива організація предметно-специфічних знань, за допомогою яких приймаються ефективні рішення (Холодная, 2002);
- динамічне поєднання знань, розуміння, навичок, умінь та здатностей.

До складових компетентності відносять:

- знання, яке охоплює: «набір фактів, потрібних для виконання роботи. Знання ширше поняття, ніж навички. Знання є інтелектуальним контекстом, в якому працює людина» (Кух, 2012, с. 43).
- уміння, що є виявом «сформованої здатності здійснювати діяльність на основі набутих знань та досвіду. Здатність – можливість здійснювати певні види діяльності на основі сформульованого зразка або алгоритму» (Кух, 2012, с. 44).
- навички, що забезпечують оволодінням «засобами і методами виконання певного завдання. Навички виявляються в широкому діапазоні; від фізичної сили і вправності до спеціалізованого навчання. Загальною для навичок є їх конкретність» (Кух, 2012, с. 44).

Крім складових компетентності визначено сутнісні її ознаки, а саме: постійну мінливість, пов'язану «із змінами в суспільстві і визначення рівня домагань особистості; орієнтацію на майбутнє, яка виявляється в можливості побудови своєї освіти з урахуванням успішності в особистій і професійній діяльності; здійснення вибору, виходячи з адекватної оцінки своїх можливостей в конкретній ситуації, що пов'язана з мотивацією на безперервну освіту» (Кух, 2012, с. 43);

– готовність до вияву компетентності (тобто мотиваційний аспект); володіння знаннями змісту компетентності (тобто когнітивний аспект); досвід вияву компетентності (діяльнісний аспект), що реалізується в процесах і результатах вияву компетентності (Зимняя, 2004).

Недоцільним ототожнення навчальних здібностей, знань і вмінь з компетентностями вважає Бех (2009), визначаючи, що компетентність є «досвідченістю» суб'єкта у певній галузі. Ключовим у дефініції є досвідченість, те, що пов'язує суб'єкт безпосередньо із набуттям досвіду в певній сфері, при цьому досвід має набуватися у практичних способах дій, а не лише у поінформованості чи обізнаності суб'єкта про сферу діяльності. Розкриваючи структуру досвідченості, автором виділено два рівні сформованої

компетентності особистості, а саме: нижчий та вищий (Бех, 2009). Нижчий є наслідком постійного вправлення у практичних способах дій. Характерним для цього рівня є недостатня узагальненість (вужькість соціального простору дій) та обмеження перенесення засвоєваних практичних способів дій на інші об'єкти. Враховуючи специфіку обставин, мотивом виступає необхідність суб'єкта жити в соціумі, пристосовуватись до вимог, які ставить життя. Вищий рівень – сформованість у суб'єкта наукового поняття «компетентність» як єдності, в якій логіка діяльності диктується науково-орієнтованою основою. Основний мотив вищого рівня компетентності є прагнення до самоствердження, а також переживання почуття гідності та широкі соціальні мотиви (Бех, 2009).

Враховуючи таке трактування компетентності, вважаємо доцільним звернутися до природи досвідченості або досвіду. Дослідження досвіду, як феномену, здійснено Капрою (2004), який пов'язує набуття людиною досвіду з процесами, які відбуваються в свідомості людини. Тобто, у процесі своєї життєдіяльності внаслідок періодичних актів взаємодії з навколишнім середовищем людина має здатність змінювати структуру своєї свідомості, що пов'язано з процесами нервової системи. Зовнішнє середовище лише ініціює структурні зміни, а не керує ними. Відтак особистість реагує на умови, змінюючи свою поведінку. Живі системи реагують на зовнішні подразники автономно, шляхом структурних перебудов, тобто змін структури свого зв'язку з середовищем. Структурні зміни є актами пізнання або постійним конструюванням світу в процесі життєдіяльності. Капра (2004) виділяє два типи свідомості або два типи когнітивного досвіду, що виявляються на різних рівнях нервової організації:

- а) первинна свідомість – виникає, коли когнітивний процес супроводжується елементарним перцептивним, сенсорним і емоційним досвідом;
- б) свідомість другого типу – свідомість вищого порядку або рефлексуюча свідомість – дає розуміння самого себе. Рефлексуюча свідомість передбачає такий рівень когнітивної абстракції, який дає можливість створювати і

зберігати уявні образи, формулювати особистісні цінності, переконання, створювати мисленнєві тактики і стратегії (Капра, 2004).

Таким чином, Капра (2004) розглядає досвід як внутрішнє утворення особистості, що формується внаслідок системної взаємодії із зовнішнім середовищем, яке поступово змінює внутрішню структуру особистості і координує поведінку. Особистість, постійно вступаючи у взаємодію з оточуючим середовищем через акти пізнання, накопичує інформацію, змінюючи внутрішню структуру знання, яка має властивості ускладнюватися, внаслідок інтеграції в себе інформації про нове пізнання. У результаті цього процесу відбувається не лише засвоєння попереднього досвіду як окремих сегментів знання, але і виникнення нового, набутого безпосередньо особою в процесі діяльній взаємодії. Відтак освітній процес з допомогою відповідних засобів, методик, технологій повинен забезпечити сприятливе навчальне середовище для формування компетентностей та досвіду як сформованої здатності свідомо чи несвідомо застосовувати здобуті в процесі навчання знання, вміння, навички (Капра, 2004).

У рамках європейського проекту Hegesco (Вища освіта як генератор стратегічних компетентностей) (Competencies and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates, 2009) було проведено опитування недавніх випускників європейських закладів вищої освіти з метою оцінювання чинників, які підвищують шанси працевлаштування. Найбільша кількість респондентів визнала таким чинником досвід та наявність контактів з професійним середовищем. Це дає підстави говорити про потребу у зміщенні акцентів сучасної освіти, а саме: «не лише знаю, але й знаю як, вмію», тобто від системи накопичення знань до системи способів і дій (Кухтяк, & Швай, 2015 а, с. 499).

Освоєння знань, умінь, і навичок, досвіду є тим потенціалом, що формує компетентність як кінцевий результат освітнього процесу. Відтак, крім поняття «компетентність» необхідно зосередитися на понятті «результати навчання», яке сьогодні широко використовується в європейському освітньому просторі. Результати навчання трактуються як:

- формулювання «того, що, як очікується, повинен знати, розуміти, бути здатним продемонструвати студент після завершення навчання» (Рашкевич, 2014, с. 27). Вони можуть відноситись до окремої дисципліни, курсу, модуля або до періоду навчання (Competencies and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates, 2009);
- окреслена «сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти» (Про вищу освіту, 2014);
- «сукупність компетентностей, що формуються знаннями, уміннями, цінностями та особистісними якостями, яких студент повинен набути після опанування всіх компонентів освітньої програми для досягнення певного освітнього ступеня» (ECTS user's Guide, 2009).

Результати навчання формуються в термінах компетентностей, тому на практиці далеко не просто їх розрізнити між собою без розуміння контексту, у якому їх сформульовано (Рашкевич, 2014). Результати навчання у вигляді набуття компетентностей повинні задовольняти як викладачів (очікувані результати), так і студентів, роботодавців. На відміну від компетентностей, результати навчання повинні бути чітко визначені та оцінені для визнання факту їх досягнення студентами. Одне із основних стратегічних завдань оцінювання є «узгодження між критеріями оцінювання, які застосовують в університетах, та критеріями ринку праці» (Рашкевич, 2014, с. 66).

Професійна компетентність тлумачиться дослідниками як здатність до виконання спеціалістом своєї діяльності, що передбачає глибокі знання явищ та предметів, вільне володіння змістом власної праці (професійна функція), а також відповідність професійно важливих якостей особистості вимогам певного виду діяльності.

Компетентністю спеціаліста інформаційної, бібліотечної та архівної справи можна вважати систему освоєних у процесі навчання знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей, які суб'єкт навчання здатен проявити в

результаті виконання професійних завдань, що засвідчить його готовність до функціонування в професійному середовищі.

Синергетичний підхід застосовується в педагогіці для розв'язання дидактичних проблем адаптації ідей у змісті освіти, як методологічної основи педагогічних досліджень, у моделюванні та прогнозуванні розвитку освітніх систем і управління навчально-виховним процесом (Дутка, 2007).

Освітня система з погляду теорії синергетики належить до соціальної, складної, нелінійної і відкритої. Тобто характеристики, які притаманні для цього класу систем, належать і до освітньої системи. Тому не враховувати їх не можна, якщо метою є побудова продуктивної цілісної системи. Система природи також складна, з безліччю елементів, які не всі, на перший погляд, пов'язані між собою (Буркова, 2010). Саме чинники зв'язку, зорієнтовані на управляючі параметри (параметри порядку), сприяють тому, що всі елементи природи існують в гармонії і запобігають утворенню ентропії.

Перехід від хаосу до порядку в синергетиці здійснюється саме через атрактор. У соціогуманітарній сфері властивості атрактора проявляються у вигляді еволюціонування до деякого інваріанта. Виділення атрактора в ролі концепту сучасної синергетики пов'язане з його системотвірною функцією, що концентрує сукупність системних характеристик, і, водночас, є інноваційним утворенням. Тому атрактор виступає як системна інновація, визначений результат кооперативних взаємодій елементів системи та синтезу системних якостей. Незважаючи на значні можливості еволюційних шляхів, структур-атракторів, багато з них залишаються нереалізованими, непроявленими. Зокрема, ці можливості не можуть бути актуалізовані у певному середовищі з відповідними власними параметрами, тому низка можливих форм організації, структур-атракторів залишається існувати в непроявленому, прихованому вигляді (Максимова, 2010).

Синергетика розглядає нестійкий стан педагогічного процесу як передумову порушення старих його структур й виникнення нових дисипативних структур педагогічного процесу. Саме нестійкість має

«розхитати» старі стійкі структури педагогічного процесу й створити можливості для виникнення нових більш прогресивних структур. У стані нестійкості навіть незначні впливи можуть суттєво змінити перебіг педагогічного процесу. Тому педагогічні впливи в станах нестійкості педагогічного процесу повинні бути особливо виваженими й цілеспрямованими (Гончаренко, 2008). На нестійких етапах педагогічний процес як система під дією випадкових (а не цілеспрямованих) впливів може суттєво змінитися і його розвиток може піти непередбаченим шляхом.

У реальності педагогічний процес знаходиться переважно в стійкому або переважно в нестійкому станах, які у процесі розвитку педагогічного процесу переходять один в один. З погляду синергетики невизначеність у педагогічному процесі є природною, а не прикритим і тимчасовим непорозумінням. З позицій традиційно-консервативної парадигми педагогічний процес розвивається за законами класичної науки, коли загальні закономірності перебігу й розвитку педагогічного процесу домінують над випадково-хаотичними виявленнями в ньому. Особливо самоорганізація має значне місце в нестійких станах педагогічного процесу (Гончаренко, 2008). Тоді управління педагогічним процесом в уявленнях синергетики здійснюється й через самоорганізацію, а не тільки через прямі впливи.

Шлях розвитку в більшості випадків залежить від випадкових чинників, причому може відбуватися як руйнування системи, приведення її до хаотичного стану, так і перехід на нову гілку еволюції. Але випадковість все-таки не є довільністю. Реалізується саме інший з можливих шляхів, інший спектр рішень. До цього висновку прийшли при дослідженні за допомогою комп'ютера процесів із загостренням (Якубовски, 2003).

Критичний стан, який «переживає» система, полягає в тому, що в даний момент часу неможливо передбачити її подальший розвиток. З погляду математики це означає, що рівняння, яке описує такі процеси, має не одне, а кілька рішень, найчастіше – цілий спектр можливих рішень. «Вибір» системою подальшого шляху розвитку здебільшого залежить від випадкових чинників,

причому може відбуватися як руйнування системи, приведення її до хаотичного стану, так і перехід на нову гілку еволюції. Але випадковість все-таки не є довольністю. Реалізується саме один із можливих шляхів, один спектр рішень (Дутка, 2007).

Процес професійної підготовки фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи спрямований на формування суб'єкта навчання як інтелектуальної системи, що передбачає інтеграцію у структуру особистості необхідних змістових елементів, забезпечити їхнє впорядкування, встановити між ними зв'язок, та ініціювати утворення необхідних елементних конфігурацій, прояв яких забезпечить здатність діяти професійно (Кухтяк, 2018h).

Застосування синергетичного підходу до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи дозволяє сформуванню розуміння закономірностей розвитку відкритих, нелінійних живих систем, які здатні до самоорганізації в освітньому процесі, а навчально-методичне забезпечення може стати одним із чинників організації освоєння змісту освіти через впорядкування результатів освітньої діяльності.

Освітній процес є складним об'єктом дослідження і його не вдається охопити рамками однієї науки – дидактики, психології, логіки чи навіть системології. Для розуміння специфіки деяких явищ самоорганізації педагогічної системи створюються моделі зв'язків різної природи, взаємодія яких може пояснити суть реальних освітніх процесів.

Педагогічний процес є діяльнісною, відкритою та динамічною системою. Його ефективність залежить від спільної злагодженої діяльності викладача і студентів, яка реалізується в умовах колективного навчання. Зважаючи на складність, багатоструктурність та багатофункціональність процесу навчання, виникає потреба застосування системного підходу для аналізу взаємозв'язків та вивчення шляхів ефективного управління. Результати системного аналізу залежать у повній мірі від встановлених дослідниками границь (часових,

психолого-педагогічних, морально-етичних, ціннісних, просторових тощо) цієї системи. Границя суспільної системи існує в розумовій сфері (Капра, 2004).

Системний підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності об'єкта, відстеження механізму його функціонування (Енциклопедія епістемології і філософії науки, 2009). На думку Гончаренка системний підхід є «послідовністю процедур, що забезпечують створення складноорганізованого об'єкта як системи, а також це спосіб опису, пояснення, прогнозування поведінки таких об'єктів; дослідження складноорганізованих об'єктів як комплексу взаємопов'язаних підсистем, поєднаних загальною ціллю, що розкриває інтегративні властивості об'єкта як системи, а також зовнішні й внутрішні зв'язки; цілісне бачення складноорганізованих об'єктів дослідження» (Гончаренко, 2008, с. 2-3). Системний підхід (за Г. П. Повещенком) – напрям наукового дослідження складних процесів на основі поняття цілісності структури, зв'язків та відносин, який породжує нові властивості системи, відсутні в її елементах, його винятковою рисою є не тільки комплексне дослідження системи, а й формулювання проблемної ситуації та задач до її вирішення (Повещенко, 2012).

Зауважимо, що системний підхід як методологічний, потребує набуття дослідником специфічного абстрагувального системного типу мислення, основою якого є нелінійне, мережеве, процесуальне, контекстне розуміння взаємозалежних змінних, які характерні для систем, тобто бачення системності – означає «встановлювати природу взаємозв'язків у певному контексті» (Повещенко, 2012, с. 248). Застосування системного підходу для вивчення освітніх процесів означає відмову від «однобічно аналітичних, лінійно-причинних методів дослідження» (Урманцев, 2006, с. 75). В основу покладено аналіз властивостей, структури та різних зв'язків об'єкта дослідження.

У загальнонауковій методології системного підходу під поняттям «система» розуміють:

– комплекс елементів, що перебувають у взаємодії (Берталанфі, 1969);

- скінченну кількість елементів, об'єднаних динамічними і статичними відносинами, яка з необхідністю і достатністю забезпечує наявність цілеспрямованих властивостей, що дозволяють вирішувати системоутворювальні суперечності в певних зовнішніх умовах (Сагатовський, 1980);
- форму суспільної організації як сукупність структури і поведінки; ціле, складене з частин; форму реалізації паттерна організації; форму існування реальності (Повещенко, 2014).

Основними ознаками педагогічного процесу як динамічної системи є наявність (Зязюзін, 2000):

- компонентів, що характеризуються деякою ізольованістю від зовнішнього оточення;
- внутрішньо-структурних зв'язків, що встановлюються не лише між їхніми компонентами, а також і підсистемами;
- деякої цілісності, що є ознакою того, що в системі, встановлюються зв'язки, що забезпечують взаємодію компонентів і внаслідок цієї взаємодії, одержується інтегральний результат;
- у структурі системоутворювальних зв'язків, що об'єднують компоненти в єдину систему;
- взаємозв'язку з іншими системами.

Ефективність застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях визначається глибиною, об'єктивністю, логічністю, узгодженістю та створенням власного бачення поняття системи, яке ідентифікується з вибудовуванням певної форми абстракції, що залежать від цілей дослідження.

Деякі аспекти застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях виокремив (Приходько, 2012):

- можливість структурувати педагогічний процес й виділити в ньому складові різної природи, наприклад інформаційну, психологічну, педагогічну (методи, засоби й форми навчання та виховання), соціальну, фахово-предметну, навколишнє середовище тощо;

- можливість розглядати результативний ефект впливу на учня чи студента не як просту суму впливів-складників, а як «системний ефект», коли результат впливів не дорівнює сумі впливів-складників, що свідчить про проблему оптимальності процесів навчання й виховання;
- системний ефект досягається завдяки чинникам впливу різної природи, які оцінюються відповідно за різними критеріями;
- системний підхід дає змогу одночасно проводити дослідження в двох аспектах – диференціації та інтеграції на основі їх взаємної доповнюваності, що створює ширше поле для дослідження;
- можливість синтезувати знання різних наук: педагогіки, психології, біології, кібернетики, загальної теорії систем, математики та ін., що сприяє формуванню в дослідника якісно нових інтегративних знань та міждисциплінарної мови дослідження;
- системний підхід дає змогу будувати систему дослідження у вигляді ієрархічної чи мережевої моделі або їх комбінацій, що забезпечує можливість виділення між складовими як зв'язків субординації, так і координації;
- системний підхід передбачає вивчення середовища об'єкта дослідження та визначення його впливу на цей об'єкт;
- системний підхід дозволяє виокремити об'єкт дослідження із середовища з одночасним установленням зв'язків і взаємодій цього об'єкта із середовищем;
- системний підхід дослідження процесу навчання (як і інших складноорганізованих об'єктів) дає змогу використовувати знання загальної теорії систем;
- системний підхід визнає принципове значення не тільки об'єктивних, а й суб'єктивних чинників у процесі прийняття рішення і відповідно до цього передбачає розробку процедур прийняття узгодженості об'єктивного і суб'єктивного рішень.

Для реалізації системного підходу у дослідженнях Юдін (1972) запропонував дотримуватися наступного алгоритму, а саме:

- фіксація деякої множини елементів;

- встановлення та класифікація зв'язків цієї множини – зовнішніх (тобто зв'язків з іншим світом) і внутрішніх (тобто зв'язків між елементами множини);
- проведення аналізу для виявлення зовнішніх зв'язків та дослідження принципів їх взаємодії із оточуючим середовищем;
- виділення серед множини внутрішніх зв'язків системоутворювальних, що забезпечують, зокрема, певну впорядкованість системи;
- виявлення структури й організації системи;
- аналіз основних принципів поведінки системи;
- вивчення процесів управління, що забезпечують стабільний характер поведінки і досягнення системою результатів.

Педагогічний процес складається з сукупності, інформаційно-взаємопов'язаних елементів, які функціонують за певними правилами і в основу якої покладено спільну діяльність для досягнення цілей навчання, розвитку особистості. Розвиток є одним з основних понять системного світогляду та основний процес явища самоорганізації. Він пов'язаний з переходом системи від наявного стану до іншого – більш досконалого або до більш імовірного. У педагогічній системі постійно відбуваються обміни потоками інформації, між підсистемами, між системою та середовищем. Отримана педагогічною системою інформація є ресурсом до існування, що має властивість не лише накопичуватися, але й змінювати поведінку структури системи і призводить до переходу її в інший стан.

Педагогічний процес вважається цілісним, системним утворенням, яке складається з нерозривно пов'язаних між собою елементів, що створюють його структуру, має тенденцію до розвитку й динаміки, характеризується доцільністю і включається у більш складні системи завдяки своїй структурі, сприяє переходу від часткової, фрагментарної інформатизації окремих компонентів освітнього процесу до комплексної, системної його інформатизації (Поясок, 2010).

У процесі функціонування педагогічна система набуває певних системних інтегральних емерджентних властивостей. Джерелом таких

властивостей, як і поведінки педагогічної системи є різноманітні зв'язки між елементами цієї системи. Емерджентні властивості – узагальнена характеристика системи, яка є спонтанним результатом взаємодії різноманітних зв'язків між елементами системи або членами суспільства, має власну незалежну динаміку і відповідні атрактори (Повещенко, 2012). Емерджентні властивості педагогічної системи приваблюють можливістю здобувати професійні компетентності, отримати відповідну освіту, статус у суспільстві тощо.

Педагогічні системи функціонують в околі певного рівноважного стану, що залежить від суспільно-культурних, політичних та економічних контекстів. Зв'язки системи є реалізацією «функцій елементів, систем і оточення. Взаємодії зв'язків або конфігурації взаємовідносин між елементами системи (паттерн організації) визначають її суттєві характеристики, які є ознаками того чи іншого конкретного об'єкта. Якщо змінюються взаємозв'язки, то може радикально змінитися і суть системи» (Повещенко, 2012). Реалізація зв'язків між елементами педагогічної системи в різних формах спілкування, співробітництва, співпраці є основою для підтримки і збереження цілісності системи.

Таким чином, для створення життєздатної педагогічної системи та її ефективного функціонування потрібно вирішувати проблеми взаємодії усіх елементів між собою та дослідження їх взаємозв'язків на основі поняття про нелінійність, системність, емерджентність, розуміння єдності конфігурації системи, функцій процесу й оточення, що дасть можливість зробити правильний вибір про способи управління системою, оцінити можливості розвитку та прогнозувати динаміку системи (Кухтяк & Швай, 2014с).

Власне за допомогою науково-методичного забезпечення процесу професійної підготовки створюється навчальне середовище, яке повинне засобами цілеспрямовано впливу забезпечити ефективне засвоєння змістових елементів системи професійної освіти, відстежувати можливі відхилення в системі накопичення знань від запланованих результатів, сприяти процесам

самоорганізації та забезпечити вибір суб'єктом навчання оптимального шляху індивідуального розвитку з метою переходу на якісно новий рівень, рівень професіонала.

Актуальність застосування окреслених нами підходів до розроблення навчально-методичного забезпечення диктується парадигмальними тенденціями модернізації вищої професійної освіти та професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи зокрема. Компетентісний підхід окреслює зміст професійної підготовки. Діяльнісний підхід дозволяє створити професійне, практично-орієнтоване середовище, що ініціюватиме розвиток суб'єкта навчання у діяльнісній сфері. Застосування ж синергетичного підходу дає ключове розуміння необхідності впливу на педагогічний процес засобами навчально-методичного забезпечення для досягнення запланованих результатів навчання, формування компетентності та структурно цілісної системи знань (Кухтяк, 2018h).

Подальші напрями дослідження полягатимуть в пошуках шляхів застосування визначених підходів до розробки навчально-методичного забезпечення процесу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Висновки до першого розділу

У розділі «Теоретичні основи розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» висвітлено специфіку професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності та сучасної освітньої парадигми, виконано аналіз змісту професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної

справи, охарактеризовано стан розробленості навчально-методичного забезпечення як засобу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, обґрунтовано методологічні підходи до розроблення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Необхідність розв'язання проблеми навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи характеризується пошуком шляхів адаптації до вимог, пов'язаних як з реформуванням спеціальності, так і з сучасною освітньою парадигмою. За результатами досліджень з'ясовано, що сутнісними проблемами підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є відсутність єдиної моделі професійної підготовки, про що свідчить різноманітність підходів закладів вищої освіти до підготовки фахівців цієї галузі, надання пріоритетності певним складовим змісту спеціальності, що підтверджують освітньо-професійні програми, неузгодженість у переліку нормативних дисциплін, дисциплін фундаментальної та професійно-орієнтованої підготовки, якими повинні бути наповнені навчальні плани.

Досліджено, що модернізований зміст спеціальності, на який повинне бути спрямоване навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи полягає у використанні наукоємних технологій обробки інформації, орієнтованістю інформаційної діяльності на виробництво персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг, розширення асортименту електронної інформаційної продукції, запровадженням нових видів інформаційних послуг комплексного змісту, що вимагають застосування інформаційно-аналітичних методів досліджень, з необхідністю формування готовності суб'єкта навчання до аналізу, синтезу та згортання інформації; з інформаційно-комунікаційною діяльністю, здійснення електронного документного супроводу, створення інформаційних ресурсів та продуктів відповідно до запитів користувача; забезпечення захисту конфіденційної інформації, з умінням вирішувати

проблеми оперативного і повноцінного доступу до інформації, оптимізувати та забезпечувати формування, зберігання, захист та використання документальних ресурсів.

Виявлено необхідність приведення існуючого навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у відповідність до оновленого змісту спеціальності. Поняття «навчально-методичне забезпечення» в контексті підготовки бакалаврів, інформаційної, бібліотечної та архівної справи визначено як сукупність матеріалів навчального-методичного характеру, які забезпечують виконання освітньо-професійної програми та спрямовані на формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Встановлено, що навчально-методичне забезпечення повинно набути системного, комплексного змісту, орієнтуючись на специфіку дисципліни для забезпечення формування результатів навчання та компетентностей, визначених освітньо-професійною програмою.

Проаналізовано положення методологічних підходів до розроблення та оновлення навчально-методичного забезпечення, імплементація яких дозволить: компетентісного – окреслити зміст професійної підготовки, діяльнісного – ініціювати розвиток суб'єкта освітньої діяльності у діяльнісній, практико-орієнтованій, професійно наближеній сфері, синергетичного – осмислити можливості впорядкування в педагогічному процесі результатів навчання та сформувати компетентності засобами навчально-методичного забезпечення, системного – сформулювати поняття «готовності до професійної діяльності» як сукупності сформованих компетентностей, що забезпечуються системою освоєних у процесі навчання знань, умінь, навичок та професійно необхідних якостей.

Результати дослідження, відображені у розділі, викладено в публікаціях автора (Кухтяк & Швай, 2014с; Кухтяк & Швай, 2015а; Кухтяк, 2018а; Кухтяк, 2018h; Кухтяк, 2018i).

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ ЗА УМОВ ООНОВЛЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

У другому розділі «Особливості професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов оновлення навчально-методичного забезпечення» визначено та обґрунтовано особливості створення навчально-методичного професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, представлено модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з застосуванням комплекту навчально-методичного забезпечення, висвітлено методичні аспекти створення комплекту навчально-методичного забезпечення та обґрунтовано його використання у процесі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

2.1. Обґрунтування особливостей розробки навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Науково-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинно «відтворювати логіку формування готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності і разом з іншими компонентами педагогічного процесу утворювати науково-теоретичну й концептуальну єдність» (Жорнова & Жорнова, 2012).

Готовність до професійної діяльності визначається сукупністю фахових та загальних компетентностей, сформованих у суб'єктів навчання в процесі професійної підготовки. Сформувані готовність до професійної діяльності означає цілеспрямувати суб'єкт освітнього процесу в напрямку досягнення необхідних кінцевих результатів, які для бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи полягають в опануванні:

- теоретичними знаннями про закономірності функціонування інформаційних та документних систем установ; технологіями управління інформаційними, архівними та бібліотечними ресурсами;
- методами, методиками та технологіями інформаційної, бібліотечної та архівної діяльності (Міністерство освіти і науки України, 2016).

Суттєвим для створення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки майбутнього фахівця є дослідження проблеми синтезу теоретичного вивчення феномену професії та практики змісту професійної діяльності в сучасному визначені відповідно до оновлених вимог; моделювання змісту освітнього процесу професійної підготовки, зумовленого залежністю його етапів: мета навчання – зміст навчання – освітньо-професійна програма-навчальний план, навчальні програми – підбір навчально-методичного матеріалу – моделювання технології застосування навчально-методичного забезпечення – відстеження ефективності застосування та встановлення результативності (Матвієнко, 2010).

Основою для створення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в умовах реформування спеціальності є освітньо-професійна програма, яка окреслює сукупність необхідних для професійної діяльності майбутнього фахівця компетентностей, «є основою для розробки та уточнення навчальних планів і програм навчальних дисциплін, розробки засобів діагностики рівня освітньо-професійної підготовки фахівців, визначення змісту навчання як бази для опанування необхідними знаннями, вміннями, навичками» (Кремінь, Болюбаш, Степко, Шинкарук, Грубінко, & Бабин, 2004) у

контексті формування компетентностей, а також спрямована на «освоєння знань, розвиток умінь і навичок, формування професійних цінностей та ставлення, необхідних для ефективного виконання функціональних обов'язків» (Мукан, 2013, с. 278).

Для формування компетентностей необхідно, щоб освітній процес спрямовувався на реалізацію цілей, що окреслено нормативними та програмними документами, дотримуючись принципів «достаньості наукового, пізнавального, інформаційного і методичного забезпечення, яке повинно закласти основу для самостійного опанування та осмислення знань» (Кремінь, Болюбаш, Степко, Шинкарук, Грубінко, & Бабин, 2004, с. 243) і потребує диверсифікації змісту освіти (Мачинська, 2015).

Професійна підготовка бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи охоплює комплекс фахових та загальних компетентностей, для формування яких застосовується навчально-методичне забезпечення та технології впровадження, що відповідає специфіці професійної діяльності.

Науково-методичне забезпечення повинно бути зорієнтоване на формування фахових компетентностей. Вони «залежать від предметної області, ... визначають профіль програми та кваліфікацію випускника, ... роблять кожен освітню програму індивідуальною» (Рашкевич, 2014, с. 32).

У процесі освітньо-професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи необхідно сформувані такі фахові компетентності, які визначені освітньо-опрофесійною програмою (Львівська політехніка, 2016) як нормативні якості особистості майбутнього фахівця, виходячи зі специфіки професійної діяльності, що повинні виявлятися у здатності:

- використовувати інтернет-ресурси для виконання професійних завдань;
- відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів;
- аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних;

- забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документацію відповідно до чинних стандартів;
- застосовувати технології та процедури інформаційного згорання документів;
- вести ділові перемовини з партнерами;
- керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення;
- обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності;
- організувати автоматизований облік та опрацювання інформації;
- організувати роботу інформаційно-аналітичних структурних підрозділів на підприємствах, в організаціях та установах, зокрема в архівних та бібліотечних;
- створювати процедури та технології інформаційного моніторингу;
- створювати веб-сайти для комунікації веб-спільнот у мережі Інтернет, забезпечувати їх наповнення та функціонування;
- застосовувати технології системного аналізу інформаційної діяльності;
- застосовувати технології електронного урядування та електронного документообігу;
- застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення управлінських завдань;
- застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.

Не менш важливим для процесу професійної підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи є формування загальних компетентностей, які студент «повинен набути в процесі виконання освітньої програми, але вони мають універсальний, не прив'язаний до предметної області характер» (Рашкевич, 2014, с. 32).

Для професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи загальними компетентностями є здатність:

- використання інформаційних та комунікативних технологій;
- думати абстрактно, аналізувати та синтезувати;

- знати й розуміти предметну область та розуміння фаху;
- шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел;
- розробляти та керувати проектами;
- продукувати нові ідеї (творчість);
- ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі;
- оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи;
- застосовувати знання в практичних ситуаціях;
- проводити дослідження на відповідному рівні;
- приймати обґрунтовані рішення;
- працювати в команді;
- працювати в міжнародному контексті.

На думку Сосніна (2007) формування компетентності потребує такої побудови змісту навчання і методів його засвоєння, яке б дозволило поетапно сформувати у суб'єктів навчання визначених компетентностей. Основним при цьому є цілі-результати для кожного етапу, що необхідно проектувати від кінцевої точки процесу, тобто від компетентісної моделі випускника. Відтак акцент потрібно ставити не на вивченні окремих навчальних предметів, а на організації навчальної діяльності, спрямованої на формування компетентностей.

Розглядаючи питання фахової підготовки суб'єктів освітньої діяльності, одним із ключових завдань становлення студента як професіонала є розвиток його навчально-пізнавальної активності, критичного та професійного мислення в рамках індивідуальних можливостей і прагнень засобами сучасних технологій проектування навчально-формуючого середовища (Кремінь, Болубаш, Степко, Шинкарук, Грубінко, & Бабин, 2004).

Освітньо-професійною програмою (Львівська політехніка, 2016) на професійну підготовку бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи на весь термін навчання виділено 240 кредитів, що становить 100% навчального навантаження. Сюди входить:

- цикл загальної підготовки представлений: обов'язковими компонентами освітньо-професійної програми, що становить 78 кредитів, тобто 32% від

загальної кількості навантаження та вибіркними компонентами, на які визначено 18 кредитів, що становлять 8%. У загальному, за весь термін навчання на цикл загальної підготовки визначено 96 кредитів, тобто 40% обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти припадає на цикл загальної підготовки за весь термін навчання. Загальний цикл підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи становлять дисципліни гуманітарні та соціально-економічні;

– цикл професійної підготовки містить як обов'язкові компоненти освітньо-професійної програми, що становлять 102 кредити, тобто 43% від обсягу навантаження здобувача, так і вибіркні компоненти професійної підготовки 42 кредити, що становить 17% від навчального навантаження здобувача вищої освіти (бакалавра). Цикл професійної підготовки становить групу компонентів освітньо-професійної підготовки, що повинні забезпечити професійне та практичне навчання.

– До обов'язкових компонентів циклу загальної підготовки належать:

- «Іноземна мова за професійним спрямуванням»,
- «Історія державності та культури України»,
- «Українська мова» (за професійним спрямуванням),
- «Філософія»,
- «Політологія»,
- «Вступ до фаху»,
- «Інформатика та комп'ютерна техніка»,
- «Теоретичні основи інформаційної діяльності»,
- «Термінологія інформаційної справи»,
- «Офісні комп'ютерні мережі»,
- «Системи управління базами даних»,
- «Сучасне програмне забезпечення»,
- «Інтернет-технології та ресурси»,
- «Технології конкурентної інформаційної розвідки»,
- «Науково-дослідна робота»,

- «Офісне програмування»,
- «Офісні комп'ютерні мережі» (КР),
- «Системи управління базами даних» (КР),
- «Сучасне програмне забезпечення» (КР).

Професійний цикл складають дисципліни: «Документознавство», «Ділова комунікація», «Організація виставкової діяльності», «Технологія макетування інформаційних матеріалів», «Діловодство», «Інформаційне забезпечення діяльності установи», «Прикладні комп'ютерні технології», «Соціально-комунікативні технології», «Стилістика ділових документів», «Аналітико-синтетичне опрацювання інформації», «Технології інформаційного пошуку», «Організаційне забезпечення проектної діяльності», «Організація командної роботи», «Розроблення спеціалізованих сайтів», «Кадровий менеджмент», «Інформаційний менеджмент», «Системний аналіз інформаційної діяльності», «Адміністрування інформаційних мереж», «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності», «Документознавство» (КР), «Соціально-комунікативні технології» (КР), «Технології інформаційного пошуку» (КР), «Інформаційний менеджмент» (КР), «Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи», «Виконання та захист бакалаврської кваліфікаційної роботи», «Управління діловими інформаційними ресурсами».

Отже, обов'язковими компонентами загальної та професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що забезпечують професійну підготовку є наступний склад дисциплін (див. табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Обов'язкові компоненти загальної та професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Цикл загальної підготовки	Цикл професійної підготовки
Іноземна мова за професійним спрямуванням	Документознавство
Історія державності та культури України	Ділова комунікація
Українська мова (за професійним спрямуванням)	Організація виставкової діяльності
Філософія	Технологія макетування інформаційних матеріалів

Закінчення таблиці 2.1

Політологія	Діловодство
Вступ до фаху	Інформаційне забезпечення діяльності установи
Інформатика та комп'ютерна техніка	Прикладні комп'ютерні технології
Теоретичні основи інформаційної діяльності	Соціально-комунікативні технології
Термінологія інформаційної справи	Стилістика ділових документів
Офісні комп'ютерні мережі	Аналітико-синтетичне опрацювання інформації
Системи управління базами даних	Технології інформаційного пошуку
Сучасне програмне забезпечення	Організаційне забезпечення проектної діяльності
Інтернет-технології та ресурси	Організація командної роботи
Технології конкурентної інформаційної розвідки	Розроблення спеціалізованих сайтів
Науково-дослідна робота	Інформаційний менеджмент
Офісне програмування	Системний аналіз інформаційної діяльності
Офісні комп'ютерні мережі (КР)	Адміністрування інформаційних мереж
Системи управління базами даних (КР)	Кадровий менеджмент
Сучасне програмне забезпечення (КР)	Основи охорони праці та безпека життєдіяльності
	Документознавство (КР)
	Соціально-комунікативні технології (КР)
	Технології інформаційного пошуку (КР)
	Інформаційний менеджмент (КР)
	Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи
	Виконання та захист бакалаврської кваліфікаційної роботи
	Управління діловими інформаційними ресурсами

Навчальні дисципліни, представлені в освітньо-професійних програмах, мають за мету створення системи професійних знань та умінь і формування у майбутніх фахівців тезаурусу професії, у якому утворюються зв'язки між поняттями (Матвієнко, 2007), а уся компонентна сукупність дисциплін за умови якісного їх опанування формує професійну компетентність та готовність до професійної діяльності.

Діючі освітньо-професійні програми за компонентами освітньо-професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи окреслюють сукупність компетентностей, які повинні бути сформовані

за допомогою освоєння визначених навчальних дисциплін шляхом декомпозиції змісту компетентностей через результати навчання.

Розглянемо окремі навчальні дисципліни професійної підготовки майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи на предмет їхньої спрямованості на формування загальних та фахових компетентностей.

Вивчення навчальної дисципліни «Діловодство» повинно забезпечити формування:

- інтегральної компетентності, яка є здатністю вирішувати важкі спеціалізовані завдання, що характеризуються необхідністю вирішення практичних проблем сфери інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що передбачає застосування теоретичних знань та практичних вмінь;
- загальних компетентностей: знання та розуміння предметної області та розуміння фаху, здатність працювати в команді;
- фахових компетентностей: здатність використовувати інтернет-ресурси, вирішуючи завдання у галузі професійної діяльності, відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів; здатність працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix, аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних, забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів, застосовувати технології та процедури інформаційного згортання документів, обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності, володіти технологіями електронного урядування та електронного документообігу, застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності (див. табл. 2.2).

Компетентності, формування яких здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни «Діловодство»

Інтегральна компетентність	Загальні компетентності	Фахові компетентності
Здатність вирішувати важкі спеціалізовані завдання, що характеризуються необхідністю вирішення практичних проблем сфери інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що передбачає застосування теоретичних знань та практичних вмінь	Здатність знати та розуміти предметну область та фах	Здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності
	Здатність працювати в команді	Здатність відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів
		Здатність працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix
		Здатність працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix
		Здатність аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних
		Здатність забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів
		Здатність застосовувати технології та процедури інформаційного згортання документів
		Здатність обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності.
		Здатність володіти технологіями електронного

Закінчення таблиці 2.2

		урядування та електронного документообігу.
		Здатність застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» повинно забезпечити формування наступних компетентностей:

- загальних: абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати інформацію, шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел, продукувати нові ідеї (творчість), ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі, оцінювати та забезпечувати якість виконаної роботи, застосовувати знання в практичних ситуаціях, проводити дослідження на відповідному рівні, приймати обґрунтовані рішення, працювати в команді, працювати в міжнародному контексті;
- фахових: здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення завдань у професійній діяльності, працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix, аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних, вести ділові перемовини з партнерами, вести ділові перемовини з партнерами, керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення, обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності, організувати автоматизований облік та опрацювання інформації, створювати процедури та технології інформаційного моніторингу, створювати процедури та технології інформаційного моніторингу, забезпечувати створення та наповнення веб-сайтів для веб-спільнот у мережі Інтернет, та забезпечувати їх функціонування, застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності (див. табл. 2.3).

Компетентності, формування яких здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни «Соціально-комунікаційні технології»

Загальні компетентності	Фахові компетентності
Здатність абстрактно мислити, аналізувати та синтезувати інформацію	Здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у професійній діяльності
Здатність шукати, обробляти та аналізувати інформацію з різних джерел	Здатність працювати з сучасними операційними системами сімейства Windows та Unix
Здатність продукувати нові ідеї (творчість)	Здатність аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних
Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі	Здатність вести ділові перемовини з партнерами
Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконаної роботи	Здатність вести ділові перемовини з партнерами
Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Здатність керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення
Здатність проводити дослідження на відповідному рівні	Здатність обстежувати, планувати та створювати організаційні структури управління відповідно до потреб інформаційно-документної діяльності.
Здатність приймати обґрунтовані рішення	Здатність організувати автоматизований облік та опрацювання інформації
Здатність працювати в команді	Здатність створювати процедури та технології інформаційного моніторингу
Здатність працювати в міжнародному контексті	Здатність створювати процедури та технології інформаційного моніторингу.
	Здатність забезпечувати створення та наповнення веб-сайтів для веб-спільнот у мережі Інтернет, та забезпечувати їх функціонування, застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.
	Здатність застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності.

Вивчення навчальної дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» повинно забезпечити формування наступних компетентностей:

– загальних: здатність застосування інформаційних та комунікативних технологій, аналізу та синтезу, розуміння предметної області та фаху, здатність до обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел, розробляти та керувати проектами, продукувати нові ідеї (творчість), ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі, оцінювати та підтримувати якість

виконаної роботи, здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях, здатність проводити дослідження на відповідному рівні, здатність приймати обґрунтовані рішення;

– фахових: здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення завдань у галузі професійної діяльності, відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів, аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних, забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів, керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення, організувати автоматизований облік та опрацювання інформації, забезпечувати проектну діяльність установи, володіти технологіями електронного урядування та електронного документообігу, застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Компетентності, формування яких здійснюється у процесі вивчення навчальної дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»

Загальні компетентності	Фахові компетентності
Здатність застосування інформаційних та комунікативних технологій, аналізу та синтезу, розуміння предметної області та фаху	Здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення практичних завдань у галузі професійної діяльності
Здатність до обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел; розробляти та керувати проектами; продукувати нові ідеї (творчість)	Здатність відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів
Здатність ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі; оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи	Здатність аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних
Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях	Здатність забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів
Здатність проводити дослідження на відповідному рівні	Здатність керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення
Здатність приймати обґрунтовані рішення	Здатність організувати автоматизований облік та опрацювання інформації
	Здатність забезпечувати проектну діяльність установи

	Здатність володіти технологіями електронного урядування та електронного документообігу
	Здатність застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності

Аналіз компетентностей, формування яких реалізується у процесі вивчення цих навчальних дисциплін, показує, що вони забезпечують формування основної базової частини усіх загальних та фахових компетентностей бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Відтак приклади розроблення навчально-методичного забезпечення варто продемонструвати на основі представлених дисциплін.

Від якості та дієвості навчально-методичного забезпечення кожної дисципліни, що освоюється у процесі професійної підготовки фахівця, залежать результати навчання та готовність до професійної діяльності. Формування готовності до професійної діяльності бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи можливе завдяки чіткому визначенню траєкторії процесу навчання майбутнього фахівця, а саме: від знання до вміння, від сукупності знань і вмінь до здатності бути компетентним та готовності діяти професійно.

Для фахівця сучасної сфери інформаційної, бібліотечної та архівної справи актуальним повинно бути «не лише володіння основами обраної спеціальності, але й бачення найближчих її перспектив, рівня можливостей власного професійного потенціалу і його розвиток» (Яочен, 2016, с. 3).

Навчально-методичне забезпечення впливає на такі аспекти освітнього процесу в контексті формування компетентності майбутнього фахівця, а саме:

- формування знань, що передбачає логічність, поетапність, цілісність їх засвоєння;
- формування вмінь і навичок, що визначає їх чітку впорядкованість, контекстне розуміння, дотримання послідовності виконання процесу, алгоритму;

- формування здатності діяти, володіння підходами до вирішення професійних завдань;
- відстеження результатів навчання та пошук способів їх оцінювання.

Особливості створення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи зумовлені вимогами до кінцевого результату – формування компетентної особистості, для якої професійні знання, уміння, навички та їх постійне оновлення складають основу самореалізації. Крім того, відповідно розроблене чи оновлене навчально-методичне забезпечення формує технологічні схеми самоосвіти студентів, дає можливість оцінювання та самооцінювання результатів навчання та їх корегування, забезпечує особистісний розвиток майбутніх фахівців шляхом застосування компетентнісно-орієнтованих технологій, що визначає необхідність «комплексного проектування, реалізації і діагностики всього освітнього процесу ...» (Кремінь, Болюбаш, Степко, Шинкарук, Грубінко, & Бабин, 2004, с. 170). У зв'язку з цим технологічне забезпечення процесу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи актуалізує проблему ефективного добору необхідного навчально-методичного забезпечення, що дозволить забезпечити професійну готовність майбутнього випускника завдяки «практичній реалізації принципу єдності цілей, змісту і форм реалізації утворювального процесу» (Кремінь, Болюбаш, Степко, Шинкарук, Грубінко, & Бабин, 2004).

Навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов реформування спеціальності та сучасних викликів набуває особливих рис, а саме:

- *інтегративності фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти* (навчально-методичне забезпечення повинно сприяти освоєнню знань та вмінь як фундаментального так і прикладного обсягу змісту освіти спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справи, щоб досягти

запланованого кінцевого результату – формування компетентностей та готовності до професійної діяльності);

– *акцентуалізації специфіки професійної діяльності* (навчально-методичне забезпечення повинно акцентувати на особливостях, що є характерними для виконання професійних обов'язків методів, технологій, стратегій, не знання яких ускладнює або робить неможливим якісне виконання професійних завдань);

– *актуалізації конфігурації домінантів компетентності* (компетентність у своїй сутності є складним синергетичним утворенням, яке складається із складної конфігурації знань, умінь та навичок, яка утворюється на вимогу зовнішніх обставин. Забезпечивши освітній процес необхідними навчально-методичними засобами, що змодельюють такі обставини ми можемо ініціювати утворення необхідної конфігурації, тим самим ініціювати здатність діяти відповідно до необхідності виконання завдання. Адже «властивості та характеристики суб'єкта навчання, такі як знання, когнітивні вміння, практичні навички, емоції, цінності, етичні погляди, мотивації, тощо є основою потенціалу компетентності. Залежно від характеру зовнішніх вимог і контексту, частина цього потенціалу компетентності мобілізується для активної дії – виникає проявлена компетентність» (Булах, & Мруга, 2006, с. 36).

– *адекватності змісту професійної діяльності* (навчально-методичне забезпечення повинно відтворювати контекст змісту професійної діяльності і супроводжуватись найбільш адекватними для цього способами, що дозволить сформулювати розуміння: процесу виготовлення продукту, дії, операції, алгоритму діяльності, вирішення професійної ситуації);

– *пріоритетності розвитку професійних якостей* (поряд з освоєнням змісту професійної діяльності, навчально-методичне забезпечення повинно сприяти розвитку професійних якостей, а саме: здатності до аналізу та синтезу інформації, точності, уважності до деталей, оцінюванні, відповідальності за якість виконання тощо);

- *випереджуваності* (навчально-методичне забезпечення повинно оновлюватись відповідно до перспектив розвитку інформаційної, бібліотечної та архівної справи та забезпечувати можливість розвитку самоосвіти, самооцінювання та самоудосконалення суб'єкта освітнього процесу);
- *придатності використання в ІКТ* (сучасних розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та його активне використання для створення освітніх середовищ визначає необхідним оновлення навчально-методичного забезпечення, яке б було придатним для організації освітнього процесу в віртуальних навчальних середовищах).

Проектування навчально-методичного забезпечення дисциплін здійснювалось, виходячи з визначених нами особливостей, а також з врахуванням специфіки та призначення в професійній підготовці кожної окремо взятої дисципліни. Для визначення специфіки необхідного навчально-методичного забезпечення в межах вивчення дисципліни визначаємо доцільним дотримуватись такого алгоритму (Шкляр, 1995):

- 1) виявити призначення навчальної дисципліни в підготовці фахівця, а також цілі її вивчення. Тут визначаються професійні знання та уміння, які забезпечує навчальна дисципліна, обґрунтовується необхідність та важливість вивчення навчальної дисципліни в системі професійної підготовки, відтак включення її до навчального плану; встановлюється об'єкт вивчення і його значення в професійній діяльності;
- 2) визначити склад і структуру навчальної дисципліни. Головним системотвірним елементом у структурі дисципліни є об'єкт вивчення і відношення до майбутньої професійної діяльності. Якщо дисципліна забезпечує науковий фундамент професійної діяльності, в основу структури вкладається логіка відповідної науки; якщо характеризує певні об'єкти, то основу структури складає класифікація об'єктів, що відповідає професійній діяльності; якщо дисципліна дає уявлення про майбутню виробничу діяльність, структурування підпорядковується послідовності (етапам) професійної діяльності.

- 3) здійснити подальше структурування навчальної дисципліни за розділами та підпунктами на основі виділення інформації, необхідної і достатньої для всебічної характеристики об'єкту вивчення дисципліни з погляду професійної діяльності. Підкреслимо, що структурування дисципліни пов'язано з налагодженням внутрішньо-предметних зв'язків, на основі яких відбувається систематизація знань, виявлення необхідного навчального матеріалу, встановлення послідовності їх засвоєння;
- 4) визначити вимоги до знань і вмінь з кожної теми з подальшою конкретизацією освітніх цілей дисципліни. Важливо пам'ятати, що вони формулюються так, щоб після завершення вивчення теми можна було перевірити формування у студентів необхідних компетентностей, результатів навчання;
- 5) планування лабораторних і практичних занять. Основними дидактичними цілями лабораторних робіт є: експериментальне підтвердження вивчених теоретичних положень, законів, з'ясування їх фізичної суті; дослідна перевірка розрахунків, ознайомлення з методиками виконання професійних завдань. Метою практичних занять, серед іншого, є формування у студентів дослідницьких і професійних умінь, умінь працювати з приладами, обладнанням, апаратурою, устаткуванням, інструментами та іншими технічними засобами;
- 6) вибір змісту навчального матеріалу до кожної теми пов'язаний з необхідністю досягнення кінцевого результату – формування системи професійних знань і вмінь з опорою на дидактичні принципи науковості та доступності, систематичності та послідовності, зв'язку з професійною діяльністю.

У результаті аналізу існуючого навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни «Діловодство», а саме: навчального посібника «Діловодство» (Комова, 2011), Методичних вказівок до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Діловодство» (Мина & Комова, 2018) виявлено необхідність розроблення та доукомплектування її навчально-

методичного супроводу. Вважаємо доцільним розробити випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні вправи, професійно-орієнтувальні тестові завдання, навчально-інформаційні комплекти.

Сучасний стан навчально-методичного забезпечення дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» характеризується наявністю конспекту лекцій: «Соціально-комунікативні технології» (Комова & Пелешишин, 2016). З метою дієвої та якісної організації практичних робіт з дисципліни «Соціально-комунікативні технології» необхідними додатковими компонентами навчально-методичного забезпечення є методичні вказівки до практичних робіт. Дисципліну «Управління діловими інформаційними ресурсами» необхідно забезпечити комплектом засобів навчально-методичного забезпечення з метою створення електронного навчально-методичного комплексу.

Таким чином, проблему формування компетентностей та готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи можна вирішити шляхом створення та оновлення навчально-методичного забезпечення, орієнтуючись на вимоги та положення нормативних і програмних документів, що визначають кінцеві результати професійної підготовки, а також виходячи з визначених нами особливостей: інтегративності фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти, акцентуалізації специфіки професійної діяльності, актуалізації конфігурації домінантів компетентності, адекватності змісту професійної діяльності, пріоритетності розвитку професійних якостей, випереджуваності та придатності використання у ІКТ, що дозволить організувати комплексне та ефективне засвоєння змісту дисциплін фахового спрямування.

2.2. Модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з застосуванням комплексу навчально-методичного забезпечення

До моделювання професійної готовності бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи необхідно підходити як до цілісної процедури, виділивши вхідний і вихідний параметри, а саме; вхідний параметр – людина, якій потрібно освоїти професійні знання завдяки цілій низці причин; вихідний параметр – спеціаліст, який сформований за даною моделлю і пройшов експертизу професійної компетентності (Тализіна, 1987).

Вважаємо за доцільне виокремити найважливіші сутнісні характеристики моделі фахівця:

- цілісність – якісна повнота, внутрішня єдність усіх компонентів, що виражається в системності, структурності, стійкості, відособленості, самостійності цілого, в його способі існування. Характеризуючи цілісність моделі фахівця з цих методологічних позицій, підкреслюється, що «цілісність об'єднує субстратний (всебічність) і структурний (гармонійність) аспекти моделі» (Гурьє, 2006, с. 57);
- різнобічність, яка на відміну від цілісності виражає ступінь широти, багатогранності можливостей особистості фахівця в професійній діяльності;
- інтегративність, адже в основі професійної діяльності знаходиться інтегративна система освіти, яка становить фундамент формування фахівця високого рівня професійної компетентності;
- динамічність як періодична відтворюваність «моделі діяльності» та «моделі підготовки», завдяки чому може бути досягнуто безперервне відображення змін у технічному, соціальному прогресі, у виробництві, в організації та змісті праці, в освіті і, відповідно, у системі підготовки фахівців.

На модель професійної підготовки бакалавра впливає низка системоутворювальних чинників, які модифікують її структуру. До таких

чинників належать: аналіз ринку праці (запити роботодавців), вимоги до кваліфікації (на нормативному рівні), прогноз на майбутнє (зона найближчого розвитку кваліфікації), можливості освітньої установи (наявність необхідної технічної бази і педагогічних кадрів), чинники зовнішнього середовища (економічні, соціальні, політичні, культурні, технологічні). Під впливом цих чинників формується сукупність компетентностей, які деталізуються у системі знань, умінь і навичок.

Розробляючи модель діяльності бакалаврів, доцільно врахувати:

- формальний рівень освіти, спеціальність, кваліфікацію (вимоги держави);
- загальні кваліфікаційні вимоги до бакалавра (вимоги професійної школи);
- опис професійного середовища (вимоги діяльності);
- загальне призначення бакалавра, професійно-значимі особисті психологічні якості, умови і обмеження діяльності бакалавра (вимоги професійного співтовариства);
- особистісні якості і професійні якості бакалавра (за базовою освітою), які актуалізуються і розвиваються у процесі професійної перепідготовки (вимоги до особистості);
- характеристика професії з позиції ринку праці (вимоги ринку).

Основна мета моделювання – відобразити функціонування модельованої системи. Адже, модель – допоміжний засіб, який у процесі пізнання дає нову інформацію про основний об'єкт вивчення.

Процес моделювання передбачає три основні елементи: об'єкт дослідження; суб'єкт (дослідник); модель, що опосередковує відношення суб'єкта і об'єкта.

У науково-педагогічній літературі відображено різноманітні погляди науковців щодо визначення поняття модель і моделювання, зокрема:

- модель – це система, дослідження якої служить засобом для отримання інформації про іншу систему (Калинин, 1987);
- модель – це спосіб існування знань (Гаврилова, & Хорошевский, 2000);

- модель – це концептуальний інструмент, який зорієнтований передусім на управління процесом чи явищем, що моделюється (Белякова, 2012);
- модель – це системне багатомісне відображення об'єкта оригіналу, що виявляється і розвивається у процесі його створення та практичного використання (Перегудов, 1989); а моделювання є одним із етапів пізнавальної діяльності суб'єкта, що охоплює розробку (вибір) моделі, проведення на ній досліджень, отримання й аналіз результатів, видачу рекомендацій про подальшу діяльність суб'єкта та оцінювання якості самої моделі стосовно до розв'язуваної задачі з урахуванням конкретних умов.

Найбільш коректним вважаємо трактування Штоффа, (1966) який визначає моделювання як «особливу форму наукового дослідження, що дозволяє досліднику відобразити досліджуваний об'єкт за допомогою аналогів (моделей)» (с. 12).

Проблема моделювання визначається трьома основними завданнями: побудова моделі (це завдання найменш формалізується, оскільки не існує єдиного методу чи алгоритму, що стандартизує побудову моделей); дослідження створеної моделі (завдання більш формалізоване, яке реалізується, застосуванням методів дослідження до різноманітних класів моделей); використання моделі (чітке, конструктивне завдання) (Корчевський, 2015).

Основними властивостями будь-якої моделі є: «цілеспрямованість (відображає деяку систему, тобто має мету); скінченість (відображає оригінал лише в скінченому числі його відношень, а ресурси моделювання теж обмежені); спрощеність (відображає тільки істотні сторони об'єкта і, крім того, повинна бути простою); орієнтована наближеність (модель відображає дійсність наближено до реальності в більшій чи меншій мірі); адекватність (повинна успішно описувати реальну систему); наочність (видимість основних її властивостей і відношень); доступність, та достатня інформативність (повинна містити достатню інформацію про систему і повинна давати можливість отримати нову інформацію); збереження інформації, що містилася в оригіналі; повнота (повинні бути враховані всі основні зв'язки і відношення,

необхідні для забезпечення мети моделювання); стійкість (повинна описувати і забезпечувати стійку поведінку системи); цілісність (реалізує деяку систему у цілості); замкнутість (враховує і відображає замкнену систему необхідних основних гіпотез, зв'язків і відношень); адаптивність (полягає у можливості пристосування до різноманітних вхідних параметрів, відстеження можливостей впливу оточення); керованість або (імітаційність) (характеризується існуванням хоча б одного параметру, внаслідок зміни якого можна відтворити поведінку змодельованої системи за різних умов); еволюційність (перехід моделі на вищі рівні пізнання) (Казиев, 2006, с. 128).

З іншого боку, виступаючи універсальним методом наукового дослідження, моделювання має певні специфічні особливості (Давидов, 2008): визначає можливим, відстежити особливості розвитку процесу ще до його здійснення (що дає можливість виявити ймовірні негативні наслідки, що дозволяє ліквідувати або послабити їх до реального прояву, а прогнозування наслідків – одна з найважливіших цілей моделювання); дозволяє більш цілісно вивчити процес, завдяки виявленню елементів та дослідженню встановлених між ними зв'язків, а також можливістю проаналізувати освітній процес всесторонньо, що спрощує теоретичний аналіз, а отже, обґрунтування шляхів його вдосконалення; з огляду на те, що при моделюванні ситуації свідомо спрощуються, стає можливим застосовувати кількісні методи аналізу й отримувати на їх основі науково обґрунтовані відомості про процес (с. 62-63).

Таким чином, отримання нової інформації за допомогою моделювання не є самоціллю, а служить лише засобом удосконалення досліджуваного процесу. Моделювання виступає як етап діяльності, спрямованої на зміну стану системи або об'єкта у бік поліпшення його функціонування.

Метою створення моделі у нашому дослідженні є формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі розробленого нами комплексу навчально-методичного забезпечення. Поняття «готовність» слід розуміти у значенні: як готовність до

виконання майбутніх професійних завдань і як наявність компетентностей, знань, умінь та навичок необхідних для виконання поставлених завдань.

Сутність готовності до професійної діяльності бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи визначається сукупністю сформованих компетентностей, що забезпечуються системою освоєних у процесі навчання знань, умінь, навичок, професійно значущих якостей, які суб'єкт навчання здатен проявити в результаті виконання професійних завдань, що засвідчать його готовність до функціонування у професійному середовищі.

Виходячи з філософського розуміння поняття готовності як його внутрішнього змісту, що виражається в єдності різноманітних властивостей і відносин, Линенко (1995) робить висновок, що цьому найповніше відповідає розуміння готовності як певного інтегрованого системного утворення. Готовність виникає у результаті певного досвіду людини, що ґрунтується на позитивних емоціях, враженнях, що формують ставлення до діяльності, а це мотивує до усвідомлення потреб до виконання цієї діяльності (Линенко, 1995).

Готовність до професійної діяльності Дяченко, & Кандибович (1986) визначають як необхідну модифікацію поведінки особистості, психологічному налаштуванні на виконання діяльності, що супроводжуватиметься відповідним позитивним ставленням до власної праці сприятиме активності особистості та її цілеспрямованості.

Морально-психологічну готовність майбутнього фахівця Кондрашова (1987) окреслила як складне поєднання психічних особливостей та моральних якостей особистості, що закладають основу для прийняття рішення про використання способів діяльності, які визнаються співвідношенням між власними здібностями та можливістю їх застосування в подоланні труднощів, вирішуючи професійні завдання, що дозволяє спланувати оптимальність досягнення запланованих результатів.

Оскільки структура будь-якого процесу – це не тільки елементи, що в неї входять, а й зв'язки між ними та цілісні системні властивості процесу, то всі елементи процесу навчання фахівців розглянуті нами у взаємозв'язках і

взаємодії. Готовність до професійної діяльності є інтегральною характеристикою особистості як суб'єкта діяльності. Саме із готовністю до діяльності пов'язують спроможність фахівця досягти певного результату в заданих умовах, тобто можливість ефективно вирішити професійне завдання. Сама готовність до діяльності виступає як оптимальний стан для вирішення професійного завдання. Таким чином, готовність до діяльності можна розглядати «як акмеологічний феномен» (Тиклюк, 2007, с. 18). Якість професійної підготовки визначається його готовністю до здійснення основних завдань професійної діяльності.

Досліджуючи психологію формування готовності до професійної діяльності, Мул (2016) трактує її як «інтегральне психічне утворення з складною динамічною структурою, компоненти якої перебувають в єдності й взаємозв'язку, і сама структура постійно розвивається та перетворюється і є цілісним процесом (с. 34)

Поняття, як «готовність до праці» і «підготовленість до праці» розрізняє у своїх дослідженнях Маркова (1996). На її думку, «готовність до праці» – це характеристика мотиваційної сфери, а підготовленість до праці – це характеристика операціональної сфери» (с. 71).

Введення структури діяльності до вихідних пунктів розуміння суті готовності конкретизує останню як систему та показує, що готовність є сукупністю абстрактних властивостей особистості, а її прояви, перетворені відповідно до функцій різних блоків цілеспрямованої діяльності. Тому готовність випускника закладу вищої освіти до професійної діяльності – це інтегральне утворення особистості, цілісність якого забезпечують взаємопов'язані компоненти, а саме: мотиваційний, цільовий, інформаційний, операційний, оцінний, коректуючий, змодельовані за вектором «мотив-ціль» (Мойсеюк, 2006).

Як особистісне утворення, готовність має свою структуру, що репрезентується: позитивним ставленням до діяльності, необхідними здібностями, що сприяють виконанню діяльності, наявністю адекватних

діяльності рис характеру, специфічних особистісних якостей (Улятовская, 1998).

Особливої уваги заслуговує наукова позиція Моляко (1989), який визначає поняття «психологічної готовності до праці» як складне особистісне утворення, багатокomпонентну систему, яка базується на певних індивідуальних задатках і вміннях, що їх особа набуває в результаті тривалого загального й спеціального навчання та виховання. Найважливішим системоутворювальним компонентом психологічної готовності до праці на професійному рівні є стратегічна орієнтованість особистості, яка реалізується через здатність знаходити способи розв'язання нового завдання, проблеми в умовах, коли виникають ускладнюючі моменти в діяльності, бар'єри та труднощі об'єктивного й суб'єктивного характеру. Науковець виокремлює такі рівні готовності до праці: професійний, передпрофесійний, непрофесійний. На його думку, слід розмежовувати дві категорії праці: виконавську та творчу (Моляко, 1989, с. 42).

Готовність як складну динамічну структуру, сукупність інтелектуальних, емоціональних, мотиваційних і особистісних сторін людської психіки, що визначають можливість особистості виконувати майбутні професійні завдання визначають Максименко та Пелех (1994). Дослідники виокремлюють тимчасову та довготривалу готовність. Довготривала готовність, на їхню думку, має структуру, до якої входять: позитивна мотивованість до виконання діяльності та присутність адекватних діяльності рис характеру, здібності, темперамент, мотивація; необхідні знання, навички, вміння.

У педагогічному аспекті найбільший інтерес і значення має саме довготривалий стан готовності. Це зумовлюється тим, що професійна готовність є стійким системним утворенням, інтегрованих професійно необхідних компонентів: знань, вмінь, навиків, професійно важливих якостей та мотивації.

Окреслюючи структуру професійної готовності Дурай-Новакова (1983) виділяє наступні компоненти: «мотиваційний (професійно значущі потреби,

інтереси і мотиви діяльності). Орієнтаційно-пізнавальний (знання й уявлення про зміст професії, вимоги професійних ролей, способи розв'язання професійних завдань). Емоційно-вольовий (почуття відповідальності за результат діяльності, самоконтроль, уміння управляти діями, із яких складається виконання професійних обов'язків). Операційно-діяльнісний (мобілізація та актуалізація професійних знань, умінь, навичок і професійно-значущих властивостей особистості; адаптація до вимог професійних ролей і до умов професійної діяльності). Установочно-поведінковий («налаштованість» на добросовісну роботу)» (с. 67).

У вигляді генералізованої схеми функціональних компонент готовності доцільно розглядати як:

- психологічну підготовленість (потреба в діяльності, необхідність усвідомлення відповідності особистісних якостей вимогам діяльності, усвідомлена мотивація особистісних прагнень до цієї спеціальності);
- теоретичну підготовленість до діяльності (наявність глибоких знань основ наук, відповідного рівня розвитку, знання вимог спеціальності до особистісних якостей і здібностей, володіння знаннями і методами постійного поповнення знань);
- практичну готовність до професії (вміння планувати й організовувати роботу, вміння застосовувати раніше освоєні знання, вміння та навички на практиці, формування нових умінь та навичок);
- світогляд і загальну культуру фахівця;
- необхідний рівень розвитку здібностей, які потребує та чи інша діяльність;
- професійно-визначену спрямованість особистості фахівця (Мороз, Сластьонін & Філіпченко (1997).

Показником готовності до професійної діяльності є наявність сформованих компетентностей. Зокрема, необхідним є оволодіння загальнокультурними компетентностями, а саме: уміння системно мислити, розуміти необхідність вирішення проблем та усунення наслідків їх появи; готовність вирішувати проблемні ситуації; уміння творчо мислити, виявляти

професійну ініціативу, готовність взяти на себе відповідальність і проявити лідерські якості.

Готовність до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи забезпечить їх конкурентноспроможність на ринку праці, адже саме готовності до виконання професійних завдань очікують роботодавці від випускників закладів вищої освіти.

Пропонуємо модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з застосуванням комплекту навчально-методичного забезпечення (рис. 2.1).

Нормативно-цільовий блок моделі представлений теоретично обґрунтованою компонентною структурою змісту професійної діяльності, нормативною базою професійної підготовки та освітньо-професійною програмою зі спеціальності, що дозволяє окреслити мету – формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи та окреслює завдання, що визначають необхідність сформулювати теоретичні знання про закономірності функціонування інформаційних та документних систем установ, технології управління інформаційними, архівними та бібліотечними ресурсами; забезпечити оволодіння методами, методиками та технологіями інформаційної, бібліотечної та архівної справи; забезпечити цілісне усвідомлення суті професійної діяльності.

Теоретико-методологічний блок представлений особливостями оновлення навчально-методичного забезпечення, а саме: інтегративності фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти, акцентуалізації специфіки професійної діяльності, актуалізації конфігурації домінантів компетентності, адекватності змісту професійної діяльності, пріоритетності розвитку професійних якостей, випереджуваності, придатності використання у ІКТ.

Методологічно-технологічний блок представлений традиційним комплектом навчально-методичного забезпечення, куди увійшли існуючі навчальні засоби: освітньо-професійна програма, навчальні плани, програми

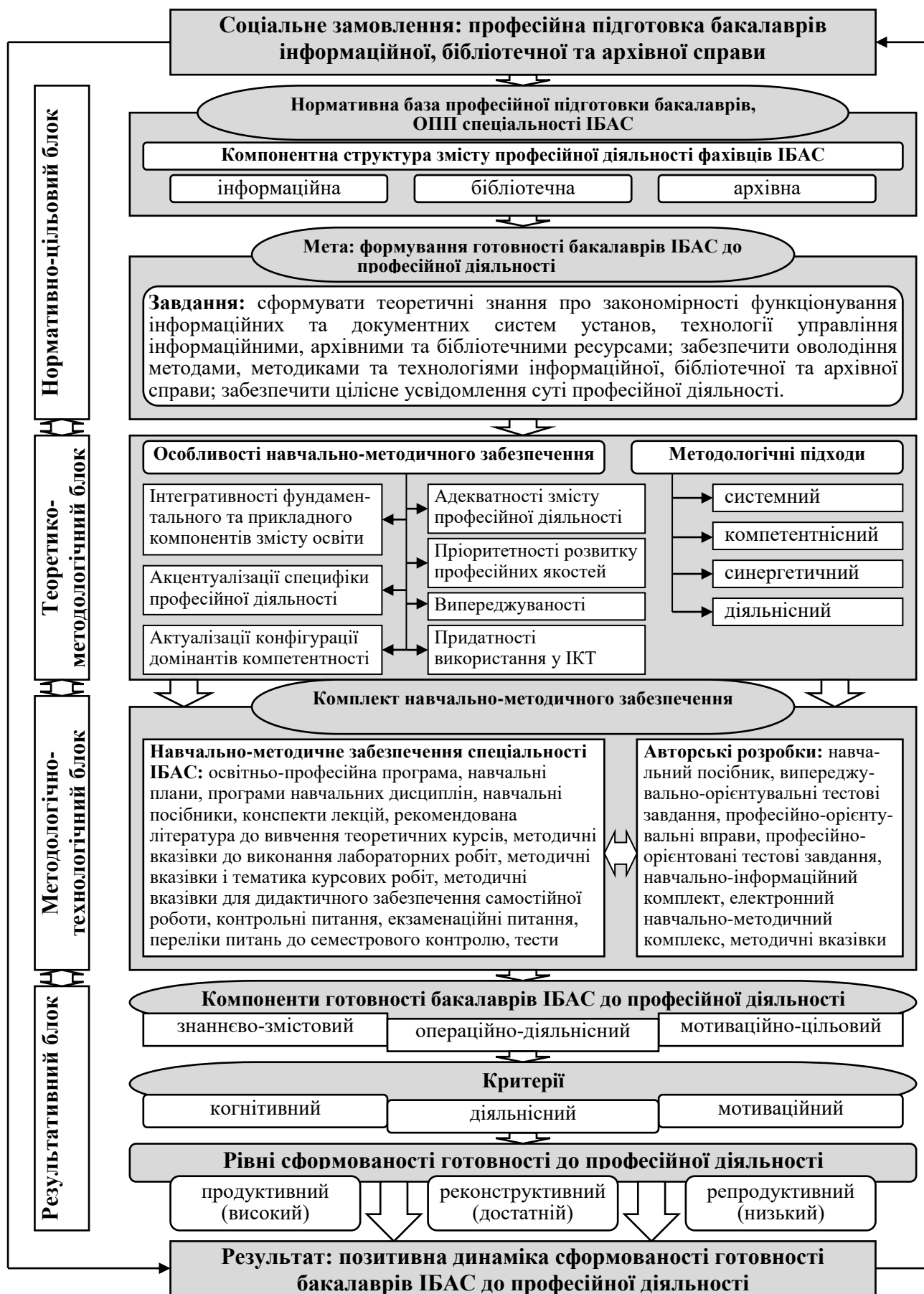

Рис. 2.1. Модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів ІБАС з застосуванням комплекту навчально-методичного забезпечення

навчальних дисциплін, навчальні посібники, конспекти лекцій, рекомендована література до вивчення теоретичних курсів, методичні вказівки до виконання лабораторних робіт, методичні вказівки і тематика курсових робіт, методичні вказівки для дидактичного забезпечення самостійної роботи, контрольні питання, екзаменаційні питання, переліки питань до семестрового контролю, тести та комплект навчально-методичного забезпечення, що містить авторські розробки: навчальний посібник, випереджувально-орієнтовані тестові завдання, професійно-орієнтувальні вправи, професійно-орієнтовані тестові завдання, навчально-інформаційний комплект, електронний навчально-методичний комплекс, методичні вказівки до виконання практичних робіт, тестові завдання.

Складові комплекту мають чітке функціональне призначення: випереджувально-орієнтувальні тестові завдання забезпечують знаннєво-змістову складову готовності; професійно-орієнтовані тренувальні вправи спрямовані на забезпечення діяльнісно-операційної складової; тестові завдання сприяють формуванню як знаннєво-змістової, так і діяльнісно-операційної та мотиваційно-цільової складових, є засобом самооцінювання; професійно-орієнтовані тестові завдання, які спрямовані на оволодіння підходами до вирішення професійних завдань; навчально-інформаційні комплекти орієнтовані на забезпечення формування компетентностей; електронний навчально-методичний комплекс містить необхідну сукупність елементів науково-методичного забезпечення для формування усіх складових готовності до професійної діяльності та є засобом організації самостійної роботи і дистанційного навчання; методичні вказівки до практичних робіт є інструктивним засобом, що спрямований на забезпечення знаннєво-змістової, операційно-діяльнісної та мотиваційної складових професійної готовності.

Результативний блок – визначає компоненти формування професійної готовності, а саме:

– знаннєво-змістова компонента спрямовує підготовку фахівців на оволодіння системою необхідних для здійснення професійної діяльності

теоретичних і практичних знань, а також формування у нього професійно значущих понять, уявлень, якостей;

– діяльнісно-операційна компонента забезпечує володіння майбутніми фахівцями методами та прийомами професійної діяльності, необхідними для досягнення її проміжних і кінцевих цілей. Найважливіша роль відводиться саме діяльнісному компоненту, оскільки він забезпечує оволодіння вміннями та навичками здійснення професійної діяльності;

– мотиваційно-цільова компонента стимулює й закріплює стійке позитивне ставлення майбутніх фахівців до професійної діяльності передбачає формування особистісної мотиваційної налаштованості на таку діяльність, у якій відображаються потреби, інтереси, бажання удосконалювати свої знання та вміння, прагнути до самореалізації та самовдосконалення.

Для оцінювання впливу оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення на рівень сформованості знаннєво-змістового, операційно-діяльнісного та мотиваційно-цільового компонентів моделі формування готовності до професійної діяльності використовуємо критерії: когнітивний, діяльнісний, мотиваційний та їх показники. Показниками когнітивного критерію є: повні, глибокі, системні знання суті професійної діяльності; вміння застосовувати професійні знання; розвиненість професійних якостей; сформованість професійних уявлень. Діяльнісний критерій характеризується такими показниками як: сформованість професійних вмінь і навичок; володіння методами та прийомами діяльності; уміння діяти ситуативно; спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації; професійна компетентність. Показниками мотиваційного критерію є: самостійність; мотиви професійної компетентності; ставлення майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

Критерій характеризується як засіб, за допомогою якого вимірюються або вибираються альтернативи. Критерій надає можливість виявити відносне досягнення даної альтернативи (варіанту) в порівнянні з іншими, є зразком, що дозволяє зробити висновок про відносну значущість здійсненого вибору. І є

засобом перевірки досягнення поставленої мети, оцінює ступінь її реалізації. Викладені міркування дозволяють прийняти поняття «критерій» як мірало, на основі якого здійснюється оцінювання (Якимович, 2010, с. 101).

Критерії є необхідними для оцінювання сформованості готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності, оскільки дають можливість охарактеризувати зміни не тільки кінцевих результатів як формування готовності до професійної діяльності, але й одержати інформацію про процес досягнення цих результатів.

Показник є конкретним вимірником критерію; він робить його доступним для спостереження і вимірювання. Разом з тим, один і той же критерій може мати декілька показників. Вимірювання і облік здійснюються вибором вимірювальної шкали для кожного показника (Анненкова, 2011).

У процесі статистичної обробки даних по кожному показнику обирався параметр залежно від характеру змінної величини. Для показників з кількісними параметрами статистична обробка здійснювалась методами параметричного аналізу.

На основі обраних критеріїв виділено три рівні сформованості готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності:

- продуктивний (високий);
- реконструктивний (достатній);
- репродуктивний (низький).

Продуктивний (високий) рівень характеризується такими показниками: повні, глибокі, системні знання суті професійної діяльності; високий рівень вмінь застосовувати знання, володіння методами та прийомами професійної діяльності; спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації на високому рівні; високий рівень професійних вмінь і навичок; володіння професійними та загальними компетентностями на високому рівні; позитивно-активне ставлення бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності; високий рівень усвідомленості професійного вибору;

прагнення постійно удосконалювати свої знання та вміння; постійне прагнення до самореалізації та самовдосконалення; високий рівень розвитку професійних якостей; сформована на високому рівні самостійність у практичній діяльності.

Реконструктивний (достатній) рівень характеризується такими показниками: достатньо повні, глибокі, системні знання суті професійної діяльності; достатній рівень вмінь застосовувати знання; достатній рівень володіння методами та прийомами професійної діяльності; достатня спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації; компетентності сформовані на достатньому рівні; професійні навички і вміння сформовано на достатньому рівні, достатній рівень позитивно-активного ставлення до професійної діяльності; достатній рівень усвідомленості професійного вибору; достатній рівень бажання удосконалювати свої знання та вміння; достатній рівень прагнення до самореалізації та самовдосконалення; достатній рівень розвиненості професійних якостей; на достатньому рівні сформована самостійність.

Репродуктивний (низький) рівень характеризується такими показниками: поверхневі знання щодо суті професійної діяльності; низький рівень вмінь застосовувати знання; низький рівень володіння методами та прийомами професійної діяльності; низька спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації; компетентність сформована на низькому рівні; професійні навички і вміння сформовано на низькому рівні; пасивне ставлення до професійної діяльності; низький рівень усвідомленості професійного вибору; відсутність прагнення удосконалювати свої знання; відсутність прагнення до самореалізації та самовдосконалення; недостатній розвиток професійних якостей; не сформована самостійність.

Запропонована модель стала основою для створення комплекту навчально-методичних матеріалів для викладачів та студентів.

2.3. Методичні аспекти створення та використання комплекту навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Інтеграційні процеси, які відбуваються в системі вищої освіти, ініціюють орієнтацію закладів вищої освіти на практичну підготовку бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи та формування в них компетентностей, які задовольняють вимоги роботодавців, критерії конкурентоспроможності та придатності для працевлаштування.

Проведені опитування серед європейських працедавців (переважно представників промисловості та бізнесу) показали, що шанси отримати належне місце на ринку праці залежать в основному від: навичок, що характеризують здатність до працевлаштування; відповідного практичного досвіду.

Підтвердженням цього стало й опитування, яке проводилось у рамках європейського проекту HEGESCO (Competencies and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates, 2009) (Вища освіта як генератор стратегічних компетентностей), згідно з яким досвід та наявність контактів з професійним середовищем є одним з основних чинників, що сприяє працевлаштуванню. Тому заклади вищої освіти повинні вирішувати першочергові завдання підготовки не лише компетентного фахівця, але й такого, який буде придатний до працевлаштування та мати достатній досвід, щоб якісно виконувати професійні обов'язки. Відтак, важливо окреслити чинники, які визначають здатність до працевлаштування випускників закладів вищої освіти.

Поняття «придатність до працевлаштування» характеризує сукупність знань, умінь, навичок, володіння підходами для вирішення виробничої ситуації, а також здатність і бажання до неперервного удосконалення та професійного розвитку. Придатність до працевлаштування охоплює такі компетентності: рівень самоорганізації, здатність до роботи в групі, уміння виконувати

конкретні завдання, навички комунікації та грамотність, знання інформаційних технологій тощо ...» (Рашкевич, 2014, с. 17).

Організація освітнього процесу на принципах компетентнісного підходу суттєво відрізняється від традиційної. Якщо традиційне навчання спрямоване в основному на передачу та закріплення основних знань відповідно до основного психологічного закону засвоєння знань, а саме: сприймання – осмислення – розуміння – застосування знань, то організація процесу навчання на основі компетентнісного підходу забезпечує не лише освоєння нових знань, усвідомлення способів діяльності тощо, а також розвиток здатності мобілізувати свій суб'єктивний досвід для розв'язання певної проблеми (Ляшенко, 2013, с. 68). Тобто відбувається зміщення акценту на організацію діяльності для засвоєння професійного досвіду. Особистість основу частину інформації отримує шляхом особистого досвіду і безпосереднього контакту з впізнаваною реальністю. Тоді знання, що пов'язуються з особистим досвідом, відповідають актуальним пізнавальним можливостям. Студент стає суб'єктом, учасником, а не лише користувачем інформації. Набутий досвід безпосередньо пов'язаний з середовищем, в якому здійснюється діяльність, тому для формування досвіду функціонування в професійному середовищі необхідно навчальну діяльність «спрямувати в професійно-орієнтовану, яка відобразить основні об'єкти майбутньої професійної діяльності» (Жуйкова, 2014, с. 120).

Запропонований нами комплект навчально-методичного забезпечення спрямований на реалізацію завдань, поставлених освітньо-професійною програмою освітнього ступеня бакалавр спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Національного університету «Львівська політехніка» та представлений наступним компонентами:

- професійно-орієнтувальними тренувальними вправами;
- випереджувально-орієнтувальними тестовими завданнями;
- тестовими завданнями;
- професійно-орієнтованими тестовими завданнями;

- навчально-інформаційним комплектом;
- електронним навчально-методичним комплексом;
- методичними вказівками до виконання практичних робіт.

Метою створення комплекту є забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Відтак розроблене навчально-методичне забезпечення спрямоване на: активізацію процесу навчально-пізнавальної діяльності; цілеспрямоване здійснення управління навчально-пізнавальною діяльністю суб'єкта навчання; забезпечення якісного засвоєння змісту навчального матеріалу; формування розуміння контексту професійної діяльності професійно-орієнтованими засобами; індивідуалізацію процесу навчання; самонавчання та самооцінювання.

На першому етапі розроблення навчально-методичного забезпечення, крім зазначеного у 2.1 необхідності визначення його специфіки, здійснювався:

- 1) аналіз циклу фахових дисциплін та їх значення для професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в контексті запланованих компетентностей, що визначені освітньо-професійною програмою.
- 2) аналіз змісту дисциплін і наявного навчально-методичного забезпечення.
- 3) аналіз відповідності мети освітньо-професійної програми з підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи та можливостями її досягнення з допомогою навчально-методичного забезпечення.

У контексті формування компетентностей та готовності до професійної діяльності необхідно розробити та оновити навчально-методичне забезпечення, зокрема, для наступних дисциплін: «Діловодство», «Управління діловими інформаційними ресурсами», «Соціально-комунікативні технології».

Другий етап створення навчально-методичного забезпечення полягає у деталізації змістових елементів навчального матеріалу в дескрипторах результатів навчання, що передбачає знання (зміст навчального матеріалу) та змістові елементи, що передбачають формування умінь та навичок виконання, тобто, практичне застосування знань, виконання певних виробничих завдань.

Виходячи з вимог освітньо-професійної програми освітнього ступеня бакалавр 029 «Інформаційної, бібліотечної та архівної справи» дисципліна «Діловодство» є обов'язковим компонентом спеціальності та належить до циклу професійної підготовки. Для навчально-методичного забезпечення дисципліни «Діловодство» пропонуємо такі складові: професійно-орієнтувальні вправи; випереджувально-орієнтувальні тестові завдання; тестові завдання; професійно-орієнтовані тестові завдання; навчально-інформаційні комплекти.

Для забезпечення бажаних результатів професійної підготовки та раціоналізації освітнього процесу нами запропоновано застосовувати засоби формування результатів навчання, що використовуються для вивчення необхідного деталізованого сегменту змісту навчального матеріалу, та засоби оцінювання, що дозволять встановити якість засвоєння. Так, для освоєння теоретичної складової змісту дисципліни нами розроблено та запропоновано використовувати випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, а для освоєння практичної – професійно-орієнтувальні вправи. Засобом оцінювання теоретичної складової є запропоновані тестові завдання, а оцінювання якості освоєння практичної складової змісту освіти – забезпечить виконання професійно-орієнтованих тестових завдань.

Здобувати досвід професійної діяльності у процесі навчання можна, застосовуючи професійно-орієнтовані тренувальні вправи, зокрема такі, що формують конкретні професійно-орієнтовані діяльнісні уміння. Завдання такого виду допоможуть студентіві набути власний досвід професійної діяльності, тобто уміння діяти у конкретній професійній ситуації за конкретних обставин, здійснювати конкретні кроки, необхідні для виконання поставленого професійного завдання. Потрібно зазначити, що виконавські вміння є складовою результатів навчання, а окрім того саме такі завдання формують систему вмінь, які стають основою для інтеграції знань, умінь, формування логічного професійного мислення, тобто відтворюють «загальний результат узгодженої взаємодії елементів» (Повещенко, 2012, с. 44).

Для конкретизації оцінювання результатів роботи необхідно передбачити контекст діяльності та провести аналіз процесу виконання завдання студентом з метою виявлення суттєвих специфічних чинників, які впливають на результат (Грондлунд, 2005, с. 167). Зміст тренувальних завдань повинен охопити весь спектр професійної діяльності, підготовка до якої передбачена освітньою програмою. Для цього у завданнях повинні бути представлені конкретні реальні професійні проблеми, які інколи є унікальними та нетиповими. Тому для побудови таких завдань необхідно визначити необхідні виконавські вміння; поетапність їх виконання; пріоритети: визначити вагомість продукту і процесу виконання або їх рівноцінність (Кухтяк, 2016b).

Тренування виконання можна «сфокусувати на процесі, продукті або на певній комбінації. Здебільшого і процес, і продукт є важливими аспектами виконання. Часто процесові приділяють увагу на ранніх стадіях навчання, а продуктові – пізніше, після того як опановано етапи процесу» (Грондлунд, 2005, с. 170). Навчати процесу виконання особливо доцільно, якщо: він є послідовним і визначальним; аналіз етапів процесу може допомогти покращити якість продукту виконання.

До специфіки професійної діяльності належать види виконавчих умінь, які необхідно сформувати у майбутнього фахівця. Узагальненим об'єктом діяльності фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи визначено технологічні процеси документування і роботи з документами, аналітико-синтетичної переробки інформації та її використання. До основних типових завдань та умінь, якими повинен оволодіти бакалавр інформаційної, бібліотечної та архівної справи в рамках вивчення навчальної дисципліни «Діловодство», належить: документування (передбачає набуття умінь: визначати, які службові документи створюються в процесі документування управлінської діяльності, яка інформація задокументовується, яка повинна бути форма та структура документа, які метадані необхідно долучати в процесі створення документації та які технології потрібно використовувати у процесі документування); організувати процеси документообігу (організувати

реєстрацію, пошук, передавання службових документів і користування ними у робочих процесах); забезпечувати збереження документів (забезпечувати зберігання службових документів та захист документної інформації) (див. табл. 2.5).

З метою формування виконавських умінь як необхідного чинника для набуття досвіду вирішення професійних завдань пропонуємо професійно-орієнтовані тренувальні завдання (Кухтяк & Швай, 2016а), що забезпечать формування операційно-діяльнісної компоненти.

Розглянемо приклади завдань з навчальної дисципліни «Діловодство». Студенту в процесі вивчення дисципліни необхідно набути досвід роботи у створенні документів у процесі управлінської діяльності. Аналіз навчально-методичної літератури виявив наявність лише практичних завдань, які стосуються навичок написання документів, їх стилістичного та граматичного удосконалення. Проте бакалавр з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, вивчаючи діловодство повинен не лише навчитися працювати з готовими документами, але й знати сам процес документування інформації, уміти документувати інформацію.

Таблиця 2.5.

Основні типові завдання та уміння, якими повинен володіти бакалавр з інформаційної, бібліотечної та архівної справи в межах вивчення навчальної дисципліни «Діловодство»

Типові завдання діяльності	Уміння
Документування	Визначати, які службові документи створюються в процесі документування управлінської діяльності, яка інформація задокументовується, яка повинна бути форма та структура документа, які метадані необхідно долучати в процесі створення документації.
Організація процесу документообігу	Організовувати реєстрацію, пошук, забезпечувати зберігання і користування документацією у робочих процесах.
Збереження документів	Забезпечувати зберігання службових документів та захист документної інформації.

У процесі формування професійних умінь бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з документування інформації необхідно врахувати важливість аналітико-синтетичної діяльності студентів. Формувати здатність до аналізу та синтезу у студентів потрібно поетапно, конкретизуючи завдання, для прикладу наведемо професійно-орієнтувальні вправи:

Професійно-орієнтувальна тренувальна вправа, що спрямовується на формування вмінь аналізу та синтезу інформації для укладення документа.

Студенти отримують схеми розміщення реквізитів протоколу.

На дошці розміщено інформацію (про засідання кафедри), яку необхідно опрацювати.

Схеми, які необхідно заповнити відповідно до наданої інформації.

Інформація у змісті вправи повинна бути: доцільною, тобто відповідати завданням, що відображають зміст професійної діяльності; автентичною – відображати реальні процеси чи управлінські дії; повною – відображати всі необхідні обставини.

Процес роботи над вправою імітує майбутню професійну діяльність студента з наданою інформацією, яку необхідно задокументувати. На початковому етапі студент ознайомлюється з інформацією, вивчає текст в цілому, застосовуючи аналіз і синтез, оскільки відповідно до поставленої мети інформація не лише аналізується, але й синтезується. Наступним етапом опрацювання інформації є поділ на окремі елементи, тобто аналіз з елементами синтезу, оскільки встановлюється зв'язок між інформацією та інформаційним наповненням реквізитів, будується елементарна схема. Схеми відтворення будуть залежати від напрацьованого досвіду та здатності спостереження. Аналітико-синтетична діяльність допомагає пристосувати інформацію до форми, яку необхідно відтворити студенту. Таким чином, вправа передбачає:

- 1) аналіз інформації та ідентифікацію необхідного інформаційного наповнення документа.
- 2) синтез інформації відповідно до структури документу, а саме: змісту тексту, інформаційного наповнення реквізитів.

Професійно-орієнтувальна тренувальна вправа для формування вмінь документування управлінської діяльності.

Мета: сформувати уміння застосовувати методи аналітико-синтетичної переробки інформації, розвивати аналітико-логічне мислення.

Студентам пропонується текст, в якому описується хід засідання кафедри документознавства та інформаційної діяльності. Відповідно до поданої інформації потрібно оформити протокол засідання. Приклад тексту додається в додатку А.

Професійно-орієнтувальна тренувальна вправа для формування вмінь роботи з документами, що містять конфіденційну інформацію.

Мета: формувати уміння оформлення та реєстрації документів, що містять конфіденційну інформацію.

Студентам пропонуються документи, в яких необхідно:

- 1) надати документу статус «конфіденційного»;
- 2) сформувати документи в окрему справу;
- 3) здійснити заходи, які дозволять працівникам Мариненку К. І. та Віхоль О. Р. користуватися внесеними документами.

Для того, щоб надати документу статусу «конфіденційного», студенту потрібно проставити гриф обмеження доступу до документа «Таємно», який необхідно проставити без лапок у верхньому кутку на першій сторінці документа. Зареєструвати в Журналі реєстрації документів з грифом «Таємно» (журнал реєстрації необхідно розробити як дидактичний матеріал). Завести окрему справу з документами «Таємно», на обкладинці якої необхідно в правому верхньому кутку зробити відповідні позначки. Якщо до зазначених документів передбачено доступ працівників, тоді їх список подають на звороті обкладинки заведеної справи, що і необхідно зробити студентам в процесі роботи.

Професійно-орієнтувальна тренувальна вправа спрямована на формування розуміння контексту діяльності та уміння діяти відповідно до процедури (рольова гра).

Студент А відіграє роль відповідального працівника, в службові обов'язки якого входять облік, забезпечення зберігання та надання у користування документації з обмеженим доступом, з грифом «Тємно». До студента А звертаються із запитом видати документ з грифом «Тємно».

Завдання: вказати операції, які необхідно здійснити для професійного виконання поставленого перед студентом А завдання.

Студенту необхідно сформулювати алгоритм діяльності:

- 1) знайти справу з необхідним документом;
- 2) перевірити список осіб, які мають право доступу до користування документом та чи є конкретною особою, яка звернулася із запитом у цьому списку;
- 3) здійснити запис у спеціальному журналі;
- 4) вимагати підпис в особи, якій буде видано документ.

Таким чином, для набуття досвіду функціонування в професійному середовищі та формування операційно-діяльнісної складової готовності до професійної діяльності необхідні засоби, які б сприяли цілісності засвоєння змісту професійної діяльності. Студент повинен засвоїти не лише об'єктну, але й процесуальну сторону майбутнього фаху. З цією метою майбутні фахівці повинні брати активну участь в освітньому процесі, що забезпечить їм, серед іншого, можливість набуття умінь професійної діяльності. Формуванню виконавських умінь сприяють засоби цілеспрямованого професійного навчання, зокрема, застосування професійно-орієнтованих тренувальних вправ. Приклади розроблених вправ містяться в Додатку Б.

Орієнтуючись на необхідність розроблення та впровадження «якісно нових підходів до контролю знань та оцінювання навчальних досягнень студентів, система оцінювання повинна розповсюджуватися не лише на підсумкові, кінцеві результати освітньої діяльності, але і впливати на процеси освоєння знань, формування умінь та навиків, охоплювати всі етапи освітнього процесу, що сприятиме досягненню запланованих результатів (Смолінчук, 2011). З метою встановлення якості засвоєння змісту дисципліни

«Діловодство», як уже зазначалося, до комплексу навчально-методичного забезпечення запропоновано *авторські тестові завдання*, що увійшли до збірника тестових завдань (Банах, Бібік, Білушак, ...& Кухтяк та ін., 2018g (уклад)).

Метою укладання збірника тестових завдань з дисципліни «Діловодство» є надання допомоги студентам у підготовці до тематичного оцінювання та забезпечення належних результатів навчання. Розроблені тести можна застосовувати не лише з метою оцінювання, але й з метою самостійної перевірки освоєних теоретичних та практичних знань. Суттєвими його особливостями є достовірність та об'єктивність отриманих результатів.

Для створення тестових завдань ми керувалися методикою, що пропонувалася у праці (Гронлунд, 2005) і передбачала: 1) вибір результатів навчання, які потрібно оцінити; 2) окреслення змістової частини; 3) розробку двохвимірної схеми, що визначило вибірку завдань.

Розроблені авторські тестові завдання дозволили раціоналізувати навчальний процес, систематизувати знання студентів, за рахунок позиціонування знань у формалізованому упорядкованому варіанті, що повністю відповідають підручнику та організувати самостійний контроль своїх знань (Кадневський, 2001).

Наведемо приклад тестових завдань для самооцінювання з дисципліни «Діловодство» до теми: «Діловодство як діяльність з питань документування та організації роботи з документами в процесі управлінської діяльності».

Інструкція. Дайте відповідь на питання, вказавши одну правильну відповідь.

1. Закон України визначає діловодство як:

- а) сукупність процесів, що забезпечують документування управлінської інформації та організацію роботи із службовими документами;
- б) сукупність моделей роботи з документами;
- в) сукупність процесів, що забезпечують поліграфічне виготовлення документації.

2. Діловодство охоплює питання:

а) документування та організації роботи з документами в процесі управлінської діяльності;

б) вирішення координації роботи персоналу;

в) моделювання алгоритмів роботи управлінських служб.

3. Дотримання стандартів з діловодства сприяє:

а) встановленню чіткого організаційно-технічного порядку та виконавчої дисципліни;

б) встановленню чіткого організаційно-ділової активності;

в) встановлення чітких та налагоджених комунікативних зав'язків.

4. Удосконалення діловодства дозволено здійснювати відповідно до:

а) державних стандартів і основних положень Єдиної державної системи діловодства, інструкціях з діловодства;

б) галузевих стандартів та інструкцій промисловості;

в) державних стандартів та інструкцій юридичних служб.

5. Діловодство є функцією:

а) управлінської діяльності;

б) маркетингової діяльності;

в) юридичної діяльності.

6. Вкажіть, які із функцій є загальними функціями управлінської діяльності:

а) планування, організація, координація, контроль;

б) планування, облік, фінансування;

в) організація, відстеження, фінансування.

7. Спеціальними функціями управлінської діяльності є:

а) постачання, облік, фінансування;

б) планування, організація, координація, контроль;

в) облік, організація, відстеження.

8. Загальні управлінські функції супроводжуються створенням документів:

а) організаційно-розпорядчого характеру;

б) обліково-фінансового характеру;

в) маркетингово-облікового характеру.

9. Для визначення якості діловодства використовують методи:

а) безпосереднього спостереження, анкетування, графічний метод;

б) контент-аналізу, анкетування;

в) комплексного аналізу, графічного спостереження.

10. Діловодство як галузь діяльності поділяється на:

а) загальне та спеціальне;

б) галузеве та спеціалізоване;

в) специфічне та загальне діловодство.

11. Організація роботи з документами передбачає:

а) створення умов, які забезпечують рух, пошук, зберігання документів;

б) створення умов для відстеження поліграфічної якості документації;

в) створення умов які б забезпечили виконання документів.

12. Процеси документування організаційно-розпорядної діяльності і організації роботи з відповідними документами, тобто спільними для будь-якої функції управління і окремих галузей господарства називають:

а) загальним діловодством;

б) спеціальним діловодством;

в) вузько-спеціалізованим.

13. Процеси документування, специфічні для кожної функції управління називають:

а) спеціальним діловодством;

б) загальним діловодством;

в) умовним діловодством.

14. Документ в процесі комунікації це:

а) основний вид ділового мовлення, що фіксує та передає інформацію, підтверджує її достовірність, об'єктивність;

б) засіб активізації процесів, що пов'язані з появою нової інформації;

в) спосіб роботи з персоналом.

15. Взаємопов'язані і взаємозумовлені документи, які відображають результати документування, здійснюваного на основі правових норм (способів), форм в процесі реалізації функції державних, суспільних систем управління – це:

- а) система документації;
- б) домен документації;
- в) фактор документації.

Ініціювати розуміння у суб'єкта освітнього процесу освоїти цілісно знання, а саме, уточнюючи, що необхідно знати і вміти, щоб оволодіти підходами до вирішення професійних завдань з дисципліни «Діловодство», вважаємо за доцільне ввести до традиційного комплексу навчально-методичного забезпечення *професійно-орієнтувальні тестові завдання*. Професійна діяльність «фахівця будь-якої спеціальності спрямована на певний об'єкт (предмет) діяльності й полягає у виконанні визначених виробничих функцій, пов'язана з конкретною системою діяльності та реалізується за допомогою відповідної системи засобів цієї діяльності» (Семеріков, 2009, с. 42). Реалізується діяльність «завдяки множині взаємопов'язаних дій – одиниць діяльності, що не розкладаються на більш прості, і внаслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета діяльності (продукт діяльності)» (Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2013, с. 7).

Відповідно до цього, суб'єкт навчальної діяльності в процесі навчання повинен опанувати «способи здійснення діяльності (процедури діяльності) і те, якому конкретному наборові орієнтирів є адекватним той чи інший засіб діяльності. Така інформація становить «орієнтувальну основу дії – систему уявлень людини щодо мети, плану та засобів здійснення дії, яка виконується або передбачається для виконання» (Інститут інноваційних технологій і змісту освіти, 2013, с. 8).

Сформувати у суб'єкта навчання уявлення про зміст своєї майбутньої професійної діяльності можна застосовуючи професійно-орієнтовані тренувальні тестові завдання, які б моделювали через підбір і зміст тестових завдань процес виконання роботи, сприяли б «інтеграції окремих навичок і

вмінь в цілісну схему дій» (Гронлунд, 2005, с. 165). Створення таких завдань може бути зорієнтовано на кінцевий бажаний результат навчання або служити проміжним етапом виконання, а їх застосування дозволить сформувати не лише знання, уміння та навички, але й уміння застосовувати їх в конкретній ситуації.

Для моделювання завдань необхідно передбачити контекст діяльності, здійснити аналіз процесу виконання, конкретизувати завдання з метою виявлення суттєвих специфічних чинників, які необхідно відтворити в тестових завданнях. Створення відповідних завдань передбачає:

- 1) вибір ситуації для моделювання;
- 2) створення специфікації тесту, що відображає ситуацію;
- 3) розроблення тестових завдань, які відповідають специфікації;
- 4) визначення послідовності розміщення тестових завдань.

Професійно-орієнтовані тренувальні тестові завдання можна розробляти для ознайомлення із супроводжувальними процесами діяльності або процесами виготовлення продукту. Для професійної діяльності і процес, і продукт є важливими аспектами виконання.

Вибір професійних ситуацій для моделювання повинен відображати специфіку видів та завдань професійної діяльності. Наше дослідження зосереджено на одній із практичних ліній, на яких сфокусована освітньо-професійна програма з підготовки бакалаврів зі спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а саме: управління документаційними процесами. Якість підготовки спеціалістів з цієї практичної лінії багато в чому залежить від якості засвоєння дисципліни «Діловодство». Тому сутність професійно-орієнтованого тренувального тестового завдання пропонуємо розглянути на прикладі відбору тестових завдань, що охоплюють навчальний матеріал цієї дисципліни з теми «Документування управлінської діяльності», зокрема «Підготовка та оформлення документів засідань колегіальних органів». Завдання відтворює послідовність дій та етапів виконання виробничої ситуації, а саме: укладання витягу протоколу на запит. Ситуація зумовлена завданням

навчальної дисципліни – навчити студентів укладати та оформляти документи на запити інформаційних потреб.

Наведемо приклад професійно-орієнтувального тренувального тестового завдання до вказаної вище теми з дисципліни «Діловодство».

Інструкція. Дайте відповідь на усі питання, обираючи один із запропонованих варіантів.

1. Розробити документ, підставою для створення якого є індивідуальний запит аспіранта кафедри, якому необхідно документально підтвердити затвердження теми дисертаційного дослідження. Затвердження відбувалось на засіданні кафедри, документ необхідно представити у відділ аспірантури. Проаналізуйте ситуацію та ідентифікуйте, який з документів складається на засіданнях колегіальних органів, у якому фіксуються місце, час і проведення засідань, зборів колективів, конференцій, а також вказується кількість присутніх, стенографується зміст виступів та ухвал з обговорених питань.

- а) протокол;
- б) звіт;
- в) інформаційний лист.
- г) доповідь.

2. Визначте, який документ необхідно розробити та надати, щоб виконати запит?

- а) протокол;
- б) витяг з протоколу;
- в) виписку;
- г) відомість.

3. Вкажіть функцію, яку виконуватиме документ?

- а) довідково-інформаційну;
- б) обліково-фінансову;
- в) розпорядчу;
- г) організаційну.

4. Виберіть необхідний спосіб створення документа:

- а) електронний;
- б) рукописний;
- в) механічний;
- г) електронний та рукописний.

5. Проаналізуйте первинний документ (протокол додається) та виберіть варіант відповіді, який містить необхідний перелік реквізитів, що необхідно зафіксувати для створення вторинного (витяг з протоколу).

Протокол №10
засідання кафедри української мови
від 10 лютого 2015 р.

Голова: Литвиненко К.Ю.

Секретар: Стах Р.І.

Присутні: завідувач кафедри проф. Литвиненко К.Ю., доц. Калиненко В.І., доц. Комова М.В., доц. Токарчук А.М., ст. викл. Чабан Г.В., асистент Лещьо К.Н., асистент Шумінська Н.Л., аспірант Форманюк В.І.

Порядок денний:

- 1) Підготовка студентської науково-практичної конференції.
- 2) Розгляд та затвердження тем дисертаційних досліджень.

СЛУХАЛИ:

Калиненко В.І. Інформація відповідального за підготовку студентської науково-практичної конференції.

ВИСТУПИЛИ:

Токарчук В.М. вніс пропозицію щодо затвердження тематики конференції.

Комова М.В. зазначила, що необхідно проінформувати студентів інституту та здійснити опитування для внесення своїх пропозицій, яку тематику хотіли б обрати для конференції.

УХВАЛИЛИ:

- 3) Взяти до уваги пропозицію Токарчук В.М.

Зробити опитування серед студентів.

Доручити кураторам груп провести опитування студентів.

СЛУХАЛИ:

Форманюк В.І. Інформація про актуальність та обґрунтування теми дисертаційного дослідження.

ВИСТУПИЛИ:

Чабан Г.В. відзначив актуальність теми та доцільність роботи дослідження.

УХВАЛИЛИ:

4) Затвердити тему дисертаційного дослідження «Темпоративна лексема у структурі простого речення».

5) Призначити науковим керівником проф. Литвиненка Кирила Юрійовича.

Завідувач кафедри

(підпис)

К. Ю. Литвиненко

Секретар

(підпис)

Р. І. Стах

- 1) Назва виду документа;
- 2) Порядковий номер документа;
- 3) Назва засідання;
- 4) Дата;
- 5) Питання і текст з нього;
- 6) Відомості про голову та секретаря засідання.
 - а) 1, 2, 3, 4, 5, 6;
 - б) 2, 3, 4;
 - в) 1, 3, 4, 6;
 - г) 1, 4, 5.

6. Вкажіть необхідний склад реквізитів для оформлення витягу з протоколу:

- 7) назва виду документа;
- 8) номер відповідного документа;
- 9) назва засідання;

- 10) дата;
- 11) текст, що стосується питання;
- 12) інформація про осіб, що підписували протокол;
- 13) позначка про завірення.

(вказіть варіант правильної відповіді)

- а) 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7;
- б) 3, 5, 6, 7;
- в) 2, 4, 6, 7;
- г) 1, 3, 4, 6, 7.

7. Основний текст витягу з протоколу необхідно узгодити з:

- а) порядком денним протоколу;
- б) питанням запиту;
- в) порядком денним та питання запиту;
- г) текст не узгоджується з первинним документом, має довільну форму.

8. Які розділи основної частини тексту документа потрібно відтворити для оформлення витягу з протоколу.

- а) «Слухали», «Ухвалили»;
- б) «Слухали», «Виступили»;
- в) «Слухали», «Пропонували»;
- г) «Виступили».

9. Виберіть правильний варіант оформлення позиції «Слухали»:

- а) СЛУХАЛИ:
- б) Слухали:
- в) слухали – :
- г) Слухали.

10. Оформлення підрозділу СЛУХАЛИ передбачає:

- а) фіксацію ініціалів й прізвища доповідача, тему доповіді, основний зміст;
- б) повний запис прийнятих рішень;
- в) запис повних текстів доповідей;

г) тему доповіді, основний зміст.

11. Після позиції «СЛУХАЛИ» проставляють двокрапку та з абзацу, у наступному рядку вказують ініціали та прізвище особи, що доповідає. Вкажіть відмінок у якому потрібно записати ініціали та прізвище доповідача:

- а) Називному;
- б) Родовому;
- в) Знахідному;
- г) Орудному.

12. Вкажіть, яким чином подати інформацію про осіб які підписували протокол:

- а) оригінал підписали (реквізити з оригіналу переносять до витягу з протоколу, але голова і секретар засідання повторно не підписуються);
- б) підписування документа здійснюється повторно;
- в) до документа додається копія протоколу із підписаним оригіналом.
- г) проставляється факсимільє.

13. Вкажіть місце розташування позначки про завірення.

- а) у правому верхньому куті аркуша;
- б) по середині аркуша;
- в) поряд з підписами голови засідання;
- г) у нижньому лівому куті аркуша.

14. Вкажіть елемент, якого в документі не вистачає, щоб він набув юридичної сили;

- а) позначки про завірення;
- б) оригінального підпису голови засідання;
- в) оригінального підпису секретаря засідання;
- г) підписів усіх присутніх на засіданні.

15. Відтворіть структуру документа, упорядкувавши послідовність розташування реквізитів.

Секретар (підпис) Р.І. Стах	1
-----------------------------	---

засідання кафедри української мови	2
------------------------------------	---

Витяг з протоколу №10	3
Присутні: завідувач кафедри проф. Литвиненко К.Ю., доц. Калиненко В.І., доц. Комова М.В., доц. Токарчук А.М., ст. викл. Чабан Г.В., асистент Лепцьо К.Н., асистент Шумінська Н.Л., аспірант Форманюк В.І.	4
Завідувач кафедри (підпис) К.Ю. Литвиненко	5
від 10 лютого 2015 р.	6
СЛУХАЛИ:	7
Форманюк В.І. Інформація про актуальність та обґрунтування теми дисертаційного дослідження.	8
УХВАЛИЛИ:	9
1. Затвердити тему дисертаційного дослідження «Темпоративна лексема у структурі простого речення». 2. Призначити науковим керівником проф. Литвиненка Кирила Юрійовича.	10

а) 3, 2, 6, 4, 7, 8, 9, 10, 5, 1;

б) 1, 2, 5, 7, 9, 10, 3, 6, 4, 8;

в) 2, 3, 6, 1, 7, 8, 9, 4, 5, 10;

г) 2, 6, 7, 10, 8, 3, 5, 9, 1, 4.

У контексті практичної реалізації сучасної освітньої парадигми відбувається переорієнтація процесу навчання на розвиток засобів самостійного набуття знань. Навчання, професійна підготовка є складним процесом та супроводжується систематичною напруженою працею, що потребує постійної позитивної мотивації та ефективних засобів діяльності. Особливої уваги сьогодні потребує організація засвоєння знань та формування умінь професійної діяльності в процесі самостійної пізнавальної діяльності, в умовах невизначеності. Усе це зумовлює пошук засобів навчання для ефективної організації освітнього процесу, завдяки яким можна координувати самостійну навчально-пізнавальну діяльність студентів (Кухтяк, 2017b).

Результат аналізу загального обсягу навчального навантаження студентів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи з дисципліни «Діловодство» свідчить, що 50% навчального матеріалу винесено на позааудиторну, самостійну роботу студента, Процес освоєння знань студентом самостійно повинен чітко координуватися, щоб запобігти можливим прогалинам у системі накопичення знань.

Допомогти студентові освоїти необхідні знання в процесі самостійної навчально-пізнавальної діяльності – означає знайти необхідні способи візуалізації цих знань, які б допомогли чітко їх конкретизувати та представити у специфічний спосіб, тобто «зорієнтувати студента в масиві навчального матеріалу, що є необхідним та цінним для вивчення» (Кухтяк, 2017b, с. 471).

Таким чином, самостійна навчально-пізнавальна діяльність студента буде ефективною та результативною, якщо буде цілеспрямованою, індивідуально-орієнтованою, запланованою діяльністю, що буде опосередковано координуватися навчально-методичним забезпеченням. «Позитивним аспектом ефективної організації засвоєння знань може бути вибір засобів, які б сприяли не лише накопиченню знань» (Кухтяк, 2017b, с. 471), але й забезпечували б формування якостей, актуальних для майбутньої професійної діяльності. Так, для організації вивчення дисципліни «Діловодство» доцільними будуть засоби, які сприятимуть формуванню умінь пошукової діяльності, «здійсненню аналізу

та синтезу, згортанню інформаційної ємності навчального матеріалу» (Кухтяк, 2017b, с. 471). Теоретичний зміст дисципліни є досить комплексним, насиченим, що ускладнює його сприйняття, тому важливо, щоб застосовані засоби могли активізувати здатність суб'єкта навчання уважно та зосереджено сприймати інформацію, що передбачена для вивчення.

Навчальна дисципліна «Діловодство» в системі підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи є дисципліною професійного спрямування, в результаті вивчення якої суб'єкт освітньої діяльності повинен продемонструвати повні, глибокі, системні знання з питань документування управлінської інформації та організації роботи з документацією.

Підвищити ефективність вивчення навчального матеріалу можливо за умови використання при вивченні дисципліни навчально-методичного супроводу за допомогою якого:

- суб'єкт освітньої діяльності буде проінформований та свідомий того, які елементи змісту навчального матеріалу необхідно освоїти;
- навчальний матеріал передбачений для вивчення буде конкретизований та візуалізований;
- самостійне освоєння навчального матеріалу буде індивідуалізованою навчально-пізнавальною діяльністю.

Візуалізувати та актуалізувати необхідний для вивчення навчальний матеріал можна через змістове наповнення тестових завдань, які чітко орієнтуватимуть суб'єктів освітньої діяльності на вивчення фундаментального у змісті дисципліни, що є особливо важливим для професійної підготовки. При виконанні тестових завдань, основна увага акцентуватиметься на необхідності самостійному пошуку та опрацюванні інформації, де будуть «досліджуватися взаємозв'язки між предметними знаннями» (Козловський & Козловська, 2015, с. 105).

Практично реалізувати це можливо за допомогою використання в освітньому процесі *випереджувально-орієнтувальних тестових завдань* як

засобу управління навчально-пізнавальною діяльністю в процесі самостійного опрацювання інформаційної складової змісту дисципліни «Діловодство» і повинні забезпечити сприймання, усвідомлення та вивчення суб'єктом навчальної діяльності необхідного комплексу програмового теоретичного навчального матеріалу з дисципліни, який студент в процесі освітньої діяльності повинен освоїти самостійно.

Розроблені випереджувально-орієнтувальні тестові завдання можуть використовуватись і як засіб підготовки до аудиторних занять (Кухтяк, 2017b).

Етапи створення випереджувально-орієнтувальних тестових завдань:

- 1) відбір сегментів фундаментального змісту навчального матеріалу з дисципліни для опрацювання та створення завдань (або лише до навчального матеріалу для самостійного опрацювання студентами, або для опрацювання лекційного матеріалу, що безпосередньо сприятиме активізації сприймання). Завдання з дисципліни «Діловодство» створювалися з врахуванням змісту обраного навчального посібника «Діловодство» (Комова, 2016).
- 2) визначення переліку елементів теоретичного змісту, які суб'єкт навчальної діяльності повинен опанувати та які будуть оцінюватися у процесі педагогічного контролю результатів навчання. Виділені елементи належать до розділу «Робота з документами, що містять конфіденційну інформацію» навчального посібника «Діловодство» (Комова, 2016), а питання конкретизують запланований для вивчення теоретичний матеріал дисципліни, який необхідно опанувати кожному студентові;
- 3) створення переліку оцінювальних завдань та деталізування елементів теоретичного змісту;
- 4) уточнення відповідності змісту завдань до змісту навчального матеріалу посібника, який рекомендовано для опрацювання.

Зміст тематичних тестових завдань створювався відповідно до змісту та структури навчального посібника «Діловодство» (Комова, 2016). Структура завдань відтворює логічну структуру навчального матеріалу.

Змістом завдань детально охоплено весь навчальний матеріал, що забезпечує повноту та глибину засвоєння змістових елементів та дозволяє сформувати необхідну систему знань і отримати заплановані результати навчання (Кухтяк, 2017b).

Для створення тематичних завдань було розроблено тестові завдання відкритого типу, робота над якими передбачає доповнення відповідей на вказані питання.

Результатом роботи над такими завданнями є засвоєння студентом необхідного обсягу теоретичного матеріалу, що передбачений для вивчення навчальною програмою з дисципліни. Виконання таких тематичних тестових завдань сприяє формуванню вмінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здійснювати пошук необхідної інформації та аналізувати її (Кухтяк, 2017b).

Наводимо приклад тестових завдань відкритого типу, розроблених до теми: «Робота з документами, що містять конфіденційну інформацію».

Інструкція. Доповніть твердження необхідним змістом.

1. Роботу з документами, що містить конфіденційну інформацію, регламентують: _____
2. Дайте визначення поняттю «комерційна таємниця»: _____
3. Конфіденційною інформацією вважають: _____
4. З метою організації забезпечення збереження конфіденційної інформації комерційного підприємства проводяться наступні заходи: _____
5. Вкажіть на які види можна поділити інформацію, яка становить комерційну таємницю: _____
6. До конфіденційної науково-технічної інформації належать: _____
7. До конфіденційної ділової інформації належить: _____
8. Основною метою захисту інформації є: _____
9. Для забезпечення захисту комерційної інформації необхідне здійсненні заходів, що передбачають: _____

10. Для забезпечення обмеження доступу до інформації, що містить комерційну таємницю, керівництво уповноважено видати наказ про: _____
11. Забезпечення ознайомлення з наказом та переліком відомостей, що містить «комерційну таємницю», здійснюється: _____
12. Гриф конфіденційності означає: _____
13. Вкажіть заходи забезпечення конфіденційності інформації, що міститься в документації, яка належить підприємствам партнерам: _____
14. Виготовлення документів з грифами «Таємно», «Цілком таємно», «Комерційна таємниця», здійснюється: _____
15. Надруковані і підписані документи, що містять конфіденційну інформацію передають для реєстрації: _____
16. Усі документи, що надходять з грифом «Комерційна таємниця» перевіряються: _____
17. Документи з грифом «Комерційна таємниця» у справі формують: _
18. Позначку «Комерційна таємниця», оформляючи справу проставляють: _____
-
19. Список працівників, які мають право користуватися документами, внесеними в певну справу з грифом «Комерційна таємниця» при оформленні справи розміщують: _____
20. Вкажіть особливості зберігання справ з грифом «Комерційна таємниця»: _____
21. Вкажіть спосіб засвідчення видачі документації з грифом «Комерційна таємниця»: _____
22. Збереження та використання документації з грифом «Комерційна таємниця» накладає заборону на: _____
23. Передавання справ до архіву, що містять документацію з конфіденційною інформацією передбачає: _____
24. Вкажіть обов'язки спеціальної комісії, що створюється в кінці закінчення календарного року і призначається керівником підприємства, закладу, для передачі в архів документації з конфіденційною інформацією: _

25. У випадку звільнення працівника, що несе відповідальність за роботу з документами з грифом обмеження доступу, необхідно: _____

Використання в якості засобу організації навчально-пізнавальної діяльності випереджувально-орієнтувальних тестових завдань сприяє систематичному самостійному засвоєнню студентами фундаментальних теоретичних знань, що, своєю чергою, забезпечує повноту, системність і усвідомленість їх засвоєння та дозволяє сформуванню вміння аналізу та синтезу, згортання інформації, що є особливо актуальними для професійної діяльності.

Оновлюючи навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи основна увага спрямовувалась і на необхідність розробки засобів, які б сприяли формуванню компетентностей, що зумовило необхідність розробки та використання в якості навчально-методичного забезпечення для дисципліни «Діловодство» *навчально-інформаційного комплексу*. Так, зокрема, освітньо-професійною програмою спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» (Львівська політехніка, 2016) серед компетентностей, які повинні сформуватися в освітньому процесі, «визначено здатність створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до чинних стандартів» (Львівська політехніка, 2016, с. 5).

Окреслена здатність до створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів визначається в основному вмінням здійснювати укладення документації, де «найважливішим виступає змістова наповненість документа, зокрема відношення зафіксованої в ньому інформації до предмета чи напряму діяльності» (Загнітко, Данилюк, 2005, с. 38). Проте, як відомо, створення документації не обмежується лише вказаними вимогами. Як стверджують, Загнітко та Данилюк, укладаючи документи акцентувати необхідно на дотриманні усіх вимог, які притаманні офіційно-діловому стилю, а саме (Загнітко, Данилюк, 2005): «достовірність (викладені факти відбивають реальний стан речей); точність (виклад не допускає подвійного трактування, розпливчастого тлумачення тексту загалом та окремих

його частин зокрема); логічність (у документі витримується логіка викладу без будь-яких суперечностей, текст документа повинен містити усю необхідну інформацію для роботи над ним); лаконічність (у тексті відсутня надмірність тлумачення певного факту); аргументованість і переконливість (положення, пропозиції та прохання належним чином аргументовані, достатньою мірою переконують у необхідності і доцільності прийняття певного рішення); емоційна нейтральність та відсутність індивідуальних особливостей автора (укладача); тих наслідків, яких буде досягнуто внаслідок реалізації запропонованого в документі); структурна і композиційна чіткість (структура документа передбачає наявність плану його побудови: вступ, аргументація, закінчення, а композиційна чіткість передбачає виклад у вступі інформації, що готує адресата до сприйняття, в основній частині аналіз проблеми з належним її аргументуванням, заключна ж частина містить положення (прохання, пропозиція, вимога), заради яких, власне й укладено весь документ); доступність викладу (максимально просто без примітивізму подають певні факти); відповідність нормам і вимогам офіційно-ділового мовлення (відсутність емоційно забарвлених морфем, слів, виразів, використання загальноживаної лексики; замість особових займенників використання іменників; виклад ведеться від третьої особи; відсутність суб'єктивізму у тексті)» (с. 41).

Отже, «формування здатності створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію у майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи вимагає спеціального підходу до змісту навчально-методичного забезпечення, завданням якого є закріпити знання нормативних вимог, сформувані розуміння як діяти» (Кухтяк, 2018b, с. 30-31), що сприятиме формуванню здатності, як кінцевого результату – повністю оволодіти підходом до вирішення професійного завдання. Проте дослідження наявних навчально-методичних засобів процесу професійної підготовки фахівців «цієї галузі швидше націлені на ознайомлення студентів зі зразками документації, а завдання, що пропонуються для виконання, є нічим іншим, як створенням

документації з довільно підбраною інформацією, що не сприяє формуванню умінь створення чіткої, стислої та точної документації» (Кухтяк, 2018b, с. 31).

Постає необхідність у створенні навчально-методичного забезпечення, яке не фрагментарно, а системно, цілісно допоможе студентам вивчити процеси укладання документації, зрозуміти контекст процесу документування. Такі «навчально-інформаційні комплекти можуть бути наповнені текстовими матеріалами або аудіовізуальними засобами з необхідними інформаційними повідомленнями» (Кухтяк, 2018b, с. 31). Наприклад, для укладання витягу з протоколу студентам необхідно надати інформацію про певне засідання чи збори (приклад тексту подано в Додатку В) та запропонувати укласти документ відповідно до наданої інформації. Робота студента полягає у здійсненні наступних дій:

- проаналізувати зміст наданої інформації;
- зробити відбір необхідної інформації для укладання витягу з протокола;
- визначитись з оформленням реквізитів документу;
- укласти документ відповідно до нормативних вимог, при цьому чітко, точно та стисло відтворити зміст наданої інформації.

Отже, робота «з навчально-інформаційними комплектами забезпечить розуміння студентами контексту процесу документування, застосування студентами аналізу та синтезу, які є складовими процесу документування, а укладання документа відбудуватиметься відповідно до інформаційної ємності отриманих навчально-інформаційних матеріалів, що дасть змогу навчити студентів створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію відповідно до нормативних вимог» (Кухтяк, 2018b, с. 31).

Для забезпечення навчально-методичними засобами дисципліну «Управління діловими інформаційними ресурсами» було укладено й апробовано *електронний навчально-методичний комплекс*.

Інтенсивна інформатизація освіти визначає необхідним дослідження та забезпечення освітнього процесу методологією та практикою розробки і «оптимального використання сучасних або, як їх прийнято називати, нових

інформаційних технологій, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічних цілей навчання» (Гніденко & Ільїн, 2013, с. 51).

Відстеження сучасних тенденцій розвитку університетської освіти у світовому освітньому просторі, дозволяє стверджувати, що основний акцент робиться на впровадженні дистанційних технологій навчання. Останнім часом цю тенденцію активно підтримують і заклади вищої освіти України. Відзначимо, що основу «дистанційної форми навчання становить цілеспрямована і контрольована робота студента, що може навчатись в зручний для себе час, використовуючи комплект спеціальних засобів навчання і можливість контакту з педагогом за допомогою засобів телекомунікацій» (Жуйкова, 2014, с. 53).

Гнучкість дистанційного навчання полягає у можливості викладання матеріалу курсу з урахуванням рівня підготовки та здібностей студентів. Актуальність дистанційного навчання виявляється у можливості впровадження новітніх педагогічних і психологічних розробок з поділом матеріалу на окремі функціонально завершені модулі (теми), які вивчаються послідовно, у міру здатності засвоєння і відповідають здібностям та індивідуальним особливостям щодо засвоєння навчального матеріалу кожного студента або групи загалом.

Освітньо-професійна програма підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи (Львівська політехніка, 2016) специфічним ресурсом інформаційного науково-методичного забезпечення визначає використання віртуального навчального середовища Національного університету «Львівська політехніка» та авторських розробок науково-педагогічних працівників.

Застосування інформаційних технологій у професійній підготовці, які здійснюються закладами вищої освіти, стимулювало створення якісно нових засобів навчання, а саме: віртуальних навчальних середовищ, які забезпечують доступ до навчання не лише з університетських аудиторій. Проте наявність таких середовищ не забезпечує отримання якісної освіти. Важливішим завданням є створення засобів, які б забезпечили ефективну навчально-

пізнавальну діяльність студентів, що актуалізує змістове наповнення віртуальних навчальних середовищ.

Національний університеті «Львівська політехніка» є одним з перших серед закладів вищої освіти, в якому було створено віртуальне навчальне середовище на базі системи Moodle і яке використовується передусім для підтримки навчального процесу. Віртуальне навчальне середовище це програмна система, створена для підтримки дистанційного навчання та не лише дистанційного навчання з наголосом саме на навчанні, на відміну від керованого навчального середовища з акцентом на управлінні процесом навчання. Це мережевий сервіс «для щоденного користування, що містить усі необхідні елементи теоретичних і практичних знань, контролю і самооцінки навчальної діяльності, форми організації, адаптації, мотивації і творчої спрямованості» (Левченко, 2014, с. 74).

Особливістю використання віртуального навчального середовища в Національному університеті «Львівська політехніка» є те, що воно застосовується для підтримки всіх форм навчання і в першу чергу стаціонарної (Віртуальне навчальне середовище, 2017). Віртуальне навчальне середовище реалізовано у вигляді веб-сайту, що є доступний як з мережі INTERNET, так і з локальної мережі університету (Федасюк, & Озірковський, 2010).

Одним із організаційних питань створення віртуального навчального середовища постало питання розробки навчально-методичних матеріалів для дисциплін, які б забезпечили освітній процес, відповідали навчальним робочим програмам та були представлені в електронному вигляді. Навчально-методичний матеріал з дисциплін, що розміщений у віртуальному навчальному середовищі, отримав назву електронного навчально-методичного комплексу (Колодій, 2013).

Для процесу підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи електронного навчально-методичного комплексу (Комова, Білушак & Кухтяк, 2017с) є засобом забезпечення та підсилення всіх етапів освітнього процесу всіх форм навчання.

Навчальна дисципліна «Управління діловими інформаційними ресурсами» входить до нормативного циклу професійної підготовки освітнього ступеня бакалавр, спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Зміст дисципліни висвітлює основні положення ДСТУ 4423-2005 «Керування документаційними процесами». Необхідність вивчення положень стандарту для майбутніх фахівців галузі «Інформаційна та бібліотечна справа» пов'язана з тим, що «цей національний стандарт відкрив шлях до організації документаційної сфери у світлі світових тенденцій, зокрема щодо створення легітимних службових документів та керування їхнім обігом, формулювання та дотримання принципів та елементів керування документаційними процесами, надання єдиної методології впровадження ISO 15489-1 в усіх організаціях, яким потрібно керувати службовими документами, здійснювати документаційні процеси та враховувати чинники запровадження» (Комова, Пелешишин & Білушак, 2013, с. 5-6).

Дослідження сучасного стану підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи засвідчує низький рівень знань студентів, що стосуються особливостей процесів управління інформаційними ресурсами відповідно до нормативних вимог, що унеможлиблює якісне формування професійної компетентності фахівця цієї галузі. Призначення електронного навчально-методичного комплексу з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є забезпечити засобами, які сприяли б формуванню необхідних знань та умінь з дисципліни не лише узагальненого характеру, а знання тонкощів та деталей змісту, формували б спеціальні уміння його застосування (Кухтяк, 2017b). В електронний навчально-методичний комплекс з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» увійшли як традиційні засоби навчально-методичного забезпечення, так і інноваційні, підібрані відповідно до специфіки та цілей вивчення дисципліни для процесу професійного становлення майбутнього фахівця. Отже, до електронного навчально-методичного комплексу увійшли (Комова, Білушак & Кухтяк, 2017c):

- робоча програма дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»;
- методичні вказівки до написання контрольних робіт з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»;
- методичні вказівки та дидактичні матеріали для самостійної роботи з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»;
- критерії оцінювання знань з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»;
- розподіл балів для оцінювання знань з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами»;
- рекомендована література для вивчення теоретичного курсу;
- конспект лекцій;
- зміст практичних робіт;
- глосарій основних термінів та визначень;
- перелік питань для підготовки до семестрового контролю;
- тести.

Розглянемо зміст та функціональне призначення кожного елементу електронного навчально-методичного комплексу детальніше.

Робоча програма навчальної дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є нормативним документом, який визначає:

- зміст дисципліни, що висвітлює питання створення документованої інформації як інформаційного ресурсу, застосування норм національних стандартів, забезпечення уніфікації та стандартизації інформаційних процесів;
- мету вивчення дисципліни, яка полягає у необхідності формування у суб'єктів навчання необхідних теоретичних і практичних знань про сферу управління інформаційними ресурсами;
- завдання дисципліни, що конкретизують та визначають формування сукупності компетентностей, які необхідно сформувати в процесі вивчення дисципліни, а саме: здатність застосовувати інформаційні та комунікативні технології, аналіз та синтез, розуміння предметної області та фаху; здатність до

обробки та аналізу інформації, отриманої з різних джерел; уміння розробляти та керувати проектами; продукувати нові ідеї (творчість); ідентифікувати, формулювати та розв'язувати задачі; оцінювати та підтримувати якість виконаної роботи; застосовувати знання в практичних ситуаціях; проводити дослідження на відповідному рівні; приймати обґрунтовані рішення. До фахових компетентностей належать: здатність використовувати інтернет-ресурси для вирішення завдань галузі професійної діяльності; відстежувати тенденції розвитку предметної сфери шляхом аналізу документних інформаційних потоків та масивів; аналізувати закономірності функціонування документопотоків та масивів даних; забезпечувати створення чіткої, стислої та точної управлінської документації відповідно до чинних стандартів; керувати колективом та приймати ефективні управлінські рішення; організувати автоматизований облік та опрацювання інформації; забезпечувати проектну діяльність установи; володіти технологіями електронного урядування та електронного документообігу; застосовувати комп'ютерні технології у галузі професійної діяльності;

– перелік попередніх та супутніх навчальних дисциплін визначає міжпредметні зв'язки. Такими дисциплінами є: «Документні ресурси» та «Сучасні технології управлінського документообігу»;

– анотацію до навчальної дисципліни, яка в лаконічній формі визначає значення дисципліни в освітньо-професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, а саме: проблеми організації єдиної державної системи діловодства, організації документообігу, питання документування управлінської діяльності, складання номенклатури і формування справ, організації контролю за виконанням документів та підготовка справ до зберігання, організації праці діловодної служби;

– структуру навчальної дисципліни. Цей пункт робочої програми дисципліни відображає зміст навчальної дисципліни, який представлено тематичним планом вивчення дисципліни, визначає кількість годин, що відводяться для вивчення окремих тем;

- методи діагностики результатів навчання з дисципліни, складові елементи оцінювання;
- критерії оцінювання результатів навчання студентів;
- навчально-методичне забезпечення дисципліни. Призначенням цього елемента є надання відомостей про засоби, з допомогою яких здійснюватиметься освітній процес;
- рекомендована література як елемент програми є інформаційним ресурсом, що містить перелік літератури як базової, так і допоміжної, яка передбачена для використання в процесі навчання;
- методичні вказівки до написання контрольних робіт з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є компонентом електронного навчально-методичного комплексу, який ознайомлює студентів з актуальністю вивчення сфери управління інформаційними ресурсами в процесі професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи; тематикою контрольних робіт, яка зосереджена на проблемах організації єдиної державної системи діловодства, організації документообігу, питання документування управлінської діяльності, складання номенклатури і формування справ, організації контролю за виконанням документів та підготовка справ до зберігання, організації праці діловодної служби; технічними вимогами до оформлення контрольної роботи; вимогами до змісту структури контрольної роботи; вимогами до оформлення списку використаних джерел, та наведено приклади їх оформлення. Виконання контрольних робіт є формою самостійної роботи, що полягає у написанні студентами рефератів з дисципліни, що передбачають дослідження основних питань програмного матеріалу.

Методичні вказівки та дидактичні матеріали для самостійної роботи з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є елементом, що забезпечує формування практичної складової засвоєння змісту дисципліни, конкретизує завдання та надає методичні рекомендації щодо виконання завдань самостійної роботи. Перелік завдань, які рекомендовані для самостійного

опрацювання, поділено за темами, в межах яких визначені основні сегменти, що розкривають та конкретизують завдання для виконання. Після кожного завдання подано методичні рекомендації, які деталізують зміст роботи.

Дидактичні матеріали, що надаються студентам для виконання в процесі самостійної роботи, містять три види завдань. Перше завдання теоретичного характеру, що охоплює тематику дисципліни і їх виконання передбачає розкриття змісту теорії керування інформаційними ресурсами. Виконання другого завдання передбачає завдання практичного характеру, що вимагає застосування знань і виконання процедур розробки, впровадження, контролю, реєстрації, захисту, передавання на зберігання, знищення інформаційних ресурсів відповідно до державних галузевих стандартів. Виконання третього завдання вимагає від студента певних умінь вирішення виробничих завдань. Для виконання завдань цього рівня, студенту необхідно володіти не лише знаннями та вміннями, а й виявити творчість у їх застосуванні.

Критерії оцінювання знань з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є специфічним інформаційним ресурсом, призначенням якого є інформувати студентів про вимоги екзаменаційного контролю з дисципліни. Відтак, здійснено розподіл завдань за рівнями складності та зроблено пояснення щодо особливостей їхнього оцінювання.

Складова «Розподіл балів для оцінювання знань з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» є інформаційно-ознайомлювальним компонентом оцінювання результатів навчання. Подано форми контролю та максимальні бали за виконання завдань.

Складова «Рекомендована література до вивчення теоретичного курсу» дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» містить перелік літератури нормативного, методичного та навчального характеру. Перелік рекомендованої літератури є засобом уточнення необхідної для опрацювання інформації, що передбачено в процесі засвоєння змісту дисципліни.

Вагомою складовою комплексу є «Глосарій основних термінів та визначень», який містить нормативні терміни і їх тлумачення, та які

упорядковано відповідно до змісту дисципліни. Призначенням глосарію є формування поняттєвого апарату суб'єкта навчальної діяльності без необхідності звернення до довідкової чи спеціальної літератури. Тлумачення термінів, які подано у глосарії, узгоджено з ДСТУ 4423:2004 «Керування документаційними процесами» та ДСТУ 2732:2004 «Діловодство й архівна справа».

Складова «Перелік питань для підготовки до семестрового контролю» містить питання узагальнюючого характеру сфери управління діловими інформаційними ресурсами, які в сукупності відтворюють зміст дисципліни і служать орієнтиром для процесу підготовки до підсумкового оцінювання.

Завданням складової комплексу «Практичні роботи» є закріплення теоретичних знань з дисципліни та забезпечення формування вмінь і навичок практичного характеру, що передбачені навчальною програмою навчальної дисципліни, а саме: моделювання створення службового документу; розроблення та впровадження документаційних систем; створення номенклатури справ; долучення службових документів до документаційних систем; реєстрування, класифікування; надання статусу службовим документам, їх передавання на зберігання в архів або вилучення для знищення; керування доступом до інформації; захист документної інформації.

Кожна практична робота структурована і містить назву практичної роботи, мету роботи, короткі теоретичні відомості, що актуалізують необхідні знання для виконання роботи. «Хід роботи» є підрубрикою, в якій подано покрокові інструкції виконання роботи. Крім цього, у цій підрубриці подано наочний матеріал, метою якого є ознайомлення студентів із зразком виконання певних дій.

Ще одна складова, що представлена в електронному навчально-методичному комплексі віртуального навчального середовища – це «Тести» (Додаток Г), які розроблені до кожної теми дисципліни. Використовуються тестові завдання, передусім, як засіб ознайомлення студентів із елементами змісту навчального матеріалу і мають випереджувально-орієнтувальний

характер. Метою завдань є забезпечення покращення вивчення матеріалу, адже такі завдання актуалізують та конкретизують необхідні для вивчення сегменти теоретичного змісту дисципліни. Особливістю застосування завдань є те, що вони дають можливість звернути увагу студентів на певні деталі нормативних актів, які можуть залишитись поза увагою, а отже бути втраченими. Проте від їх знання, розуміння та уміння застосування в майбутній професійній діяльності залежатиме якість виконуваних робіт. Тестові завдання можна використовувати студентами для самооцінювання, а також для проміжного чи підсумкового оцінювання студентів та здійснення зворотного зв'язку для викладача.

Теоретичний матеріал дисципліни, поданий як Конспект лекцій, розподілений на змістові модулі, кількість яких відповідає кількості тем, що визначені навчальною програмою з дисципліни. Теоретичний матеріал з кожної теми представлений у формалізованому вигляді (таблиці), що дає можливість конкретизувати необхідний для вивчення матеріал.

Таким чином, кожна представлена складова змістового наповнення електронного навчально-методичного комплексу з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами» виконує своє функціональне призначення, а їхня сукупність забезпечує освітній процес необхідними навчально-методичними матеріалами. Доцільним є подальше доповнення електронного навчально-методичного комплексу засобами інноваційного характеру, які б забезпечували формування необхідних професійних компетентностей.

Як ми уже зазначали, дослідження стану навчально-методичного забезпечення дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» засвідчило необхідність розроблення та впровадження в процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи *методичних вказівок до виконання практичних робіт*.

Методичні вказівки в комплексі науково-методичного забезпечення є засобом навчально-методичної організації діяльності суб'єктів навчання із

засвоєння змісту дисципліни. Розроблення методичних вказівок є особливо актуальним для організації самостійної роботи.

Однією із дисциплін, що належить до переліку компонентів освітньо-професійної програми і входить до циклу обов'язкових компонентів професійної підготовки є дисципліна «Соціально-комунікаційні технології». Метою вивчення дисципліни є освоєння студентами теорії та практики з моделювання, розроблення та використання соціально-комунікаційних технологій, а саме: комунікаційні технології пропаганди, комунікаційні технології в сфері політики, виборчі комунікаційні технології, кризові комунікаційні технології, технології інформаційних війн, комунікаційні технології конструювання реальності (медіації).

Завданням вивчення дисципліни є формування у студентів сукупності визначених освітньо-професійною програмою бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи загальних та фахових компетентностей, які представлені у Таблиці 2.3.

Формування компетентностей можливе за умови, якщо у результаті вивчення дисципліни як заплановано освітньо-професійною програмою (Львівська політехніка, 2016) студент повинен бути здатним продемонструвати наступні результати навчання, а саме: володіння знаннями і розуміння наукових засад організації, модернізації, вдосконалення процесів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, здатність продемонструвати знання та практичні навички з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, здатність продемонструвати знання та навички щодо проведення експериментів, збору даних та моделювання документно-інформаційних ресурсів та систем, використовуючи відомі методи, системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей, здійснювати пошук необхідних інформаційних ресурсів для вирішення завдань спеціальності, ефективно працювати як індивідуально, так і виконувати роботу в команді, поєднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності

для вирішення завдань спеціальності (спеціалізації) з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних та виробничих інтересів, оцінювати отримані результати та аргументовано захищати прийняті рішення (див. табл.2.6).

Таблиця 2.6.

Вимоги до вивчення навчальної дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» (представлені в результатах навчання)

Знання	Уміння
Володіння знаннями і розуміння наукових засад організації, модернізації, вдосконалення процесів інформаційної, бібліотечної та архівної справи	Ідентифікувати, формулювати і вирішувати завдання спеціальності, використовуючи відомі методи
Здатність продемонструвати знання та практичні навички з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін з інформаційної, бібліотечної та архівної справи	Системно мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей
Здатність продемонструвати знання та навички щодо проведення експериментів, збору даних та моделювання документно-інформаційних ресурсів та систем	Здійснювати пошукову діяльність інформації з різноманітних джерел для вирішення завдань спеціальності
Знання сучасного стану справ та новітніх технологій в галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи	Працювати ефективно як індивідуально, так і у складі команди
	Поеднувати теорію і практику, а також приймати рішення та виробляти стратегію діяльності для вирішення завдань спеціальності (спеціалізації) з урахуванням загальнолюдських цінностей, суспільних, державних та виробничих інтересів
	Оцінювати отримані результати та аргументовано захищати прийняті рішення

У процесі вивчення дисципліни передбачені чотири практичні роботи, кожна з яких має цільове призначення відповідно до поставленої мети та завдання дисципліни, а саме:

– методичні вказівки до виконання практичної роботи № 1 охоплюють змістовий сегмент дисципліни «Сучасні соціально-комунікаційні технології: теорія і практика» (Комова, & Кухтяк, 2018с).

- методичні вказівки до виконання практичної роботи № 2 висвітлюють питання «Методики і прийоми впливу на суспільну свідомість» (Комова, & Кухтяк, 2018d).
- методичні вказівки до виконання практичної роботи № 3 спрямовують на вивчення «Соціально-комунікаційних технології впливу на суспільну свідомість» (Комова, & Кухтяк, 2018e).
- методичні вказівки до виконання практичної № 4 окреслюють питання «Сугестивних засобів впливу на суспільне несвідоме» (Комова, & Кухтяк, 2018f).

Структура розроблених методичних вказівок до виконання практичних робіт за змістом сформована з наступних складових, а саме:

- *методична* містить передмову, яка пояснює призначення вивчення дисципліни для професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи: мету, завдання навчальної дисципліни, перелік загальних та фахових компетентностей, які повинні сформуватися частково або повністю; результати вивчення навчальної дисципліни, які суб'єкт навчання повинен бути здатним продемонструвати;
- *інформаційна* представлена списком скорочень, де містяться аббревіатури або повні визначення термінів, що використовуються в сфері соціально-комунікаційних технології; основний теоретичний матеріал, який відображає змістову складову вивчення дисципліни, а саме: основні види політичного копірайтингу; базові моделі спічрайтингу; основні правила створення яскравих та результативних текстів; визначені результати оволодіння технологіями копірайтингу; результати оволодіння технологіями спічрайтингу.
- *діяльнісна* охоплює перелік практичних завдань, які передбачають застосування знань та формування вмінь, що передбачені в процесі вивчення дисципліни; теми для рефератів (візуалізуються за допомогою таких форматів оволодіння технологіями копірайтингу і спічрайтингу як: розбір складних ситуацій, ділові та рольові ігри, дискусії, аналізи текстів);

– *оцінювальна* представлена тестовими та контрольними завданнями, що можуть застосовуватися як засіб самооцінювання і дослідження власних досягнень.

Розроблення методичних вказівок до виконання практичних робіт за окресленою нами структурою, охоплює необхідний мінімум засобів, що дозволяє організувати вивчення навчальної дисципліни та сконцентрувати увагу суб'єкта освітнього процесу на змістові елементи, які необхідно засвоїти і які будуть оцінюватись.

Таким чином, змістове наповнення, навчальних дисциплін, що відповідає освітньо-професійній програмі підготовки майбутнього фахівця інформаційне забезпечення, інваріативність практичних завдань, впровадження випереджувально-орієнтувальних тестових завдань, належить до методичних аспектів оновленого комплекту навчально-методичного забезпечення.

Висновки до другого розділу

У другому розділі «Особливості професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов оновлення навчально-методичного забезпечення» визначено та обґрунтовано особливості розробки навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, представлено модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з застосуванням комплекту навчально-методичного забезпечення, висвітлено методичні аспекти створення комплекту навчально-методичного забезпечення та обґрунтовано його використання у процесі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Обґрунтовано, що навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинно сприяти формуванню готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності. Розглянуто обов'язкові компоненти загальної та професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи та компетентності, формування яких здійснюєть у процесі вивчення навчальних дисциплін. Встановлено, що дисципліни «Діловодство», «Соціально-комунікаційні технології» та «Управління діловими інформаційними ресурсами» з метою формування готовності до професійної діяльності потребують оновлення навчально-методичного забезпечення. Запропоновано вказані дисципліни доповнити навчально-методичним супроводом: «Діловодство» – випереджувально-орієнтувальними тестовими завданнями, професійно-орієнтувальними вправами, професійно-орієнтувальними тестовими завданнями, навчально-інформаційними комплектами, навчальним посібником, дисципліну «Соціально-комунікацій технології» – методичними вказівками до виконання практичних робіт, дисципліну «Управління діловими інформаційними ресурсами» електронним навчально-методичним комплексом.

З'ясовано, що особливості розроблення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, зумовлені вимогами до кінцевого результату – формування компетентної особистості, для якої професійні знання, уміння, навички та їх постійне оновлення складають основу самореалізації та забезпечують готовність до професійної діяльності. Обґрунтовано, що навчально-методичне забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за умов реформування спеціальності та сучасних викликів набуває особливих рис, а саме: інтегративності фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти, акцентуалізації специфіки професійної діяльності, актуалізації конфігурації домінантів компетентності, адекватності змісту професійної діяльності,

пріоритетності розвитку професійних якостей, випереджуваності, придатності використання у ІКТ.

Розроблено модель формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з використанням комплекту навчально-методичного забезпечення. Структура і зміст моделі містить: нормативно-цільовий блок представлений теоретично обґрунтованою компонентною структурою змісту професійної діяльності, нормативною базою професійної підготовки, освітньо-професійною програмою з спеціальності, що окреслює мету та завдання професійної підготовки; теоретико-методологічний блок представлений особливостями розроблення навчально-методичного забезпечення та методологічними підходами до його оновлення, методологічно-технологічний блок представлений традиційним комплектом навчально-методичного забезпечення та комплектом авторських розробок; результативний блок визначає компоненти формування професійної готовності, критерії, їх показники та рівні сформованості.

Створено комплект навчально-методичного забезпечення, складовими компонентами якого є: випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні тренувальні вправи, тестові завдання, професійно-орієнтовані тестові завдання; навчально-інформаційні комплекти, електронний навчально-методичний комплекс, навчальний посібник, методичні вказівки до виконання практичних робіт.

Результати дослідження відображені у розділі, викладено у публікаціях автора (Швай & Кухтяк, 2014b; Кухтяк & Швай, 2014c; Бік, Герасим,... & Кухтяк (2015c); Кухтяк & Швай, 2016a; Кухтяк, 2016b; Кухтяк & Швай, 2017a, Кухтяк, 2017b; Комова, Білушак & Кухтяк, 2017c; 2018b; Комова & Кухтяк, 2018c; Комова & Кухтяк, 2018d; Комова & Кухтяк, 2018e; Комова & Кухтяк, 2018f; Банах, Бік, & Кухтяк, 2018g).

РОЗДІЛ 3

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ОНОВЛЕНОГО КОМПЛЕКТУ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ, БІБЛІОТЕЧНОЇ ТА АРХІВНОЇ СПРАВИ

У розділі «Експериментальна перевірка ефективності оновленого комплекту навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» представлено організацію та етапи впровадження навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, висвітлено методика проведення констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту, представлено узагальнення результатів дослідження.

3.1. Організація та етапи впровадження навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Метою проведення педагогічного експерименту було підтвердження ефективності застосування оновленого комплекту навчально-методичного забезпечення у процесі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Педагогічний експеримент проводився поетапно та тривав упродовж 2014 – 2018 рр. У 2014 – 2015 рр. проводився констатувальний етап, протягом 2016 –

2018 рр. відбувався формувальний етап та узагальнювались результати дослідження.

Під час *констатувального етапу* педагогічного експерименту обґрунтовувалася проблема дослідження, здійснювався аналіз нормативної, навчально-програмної документації, науково-педагогічної й методичної літератури з метою визначення функціонального призначення навчально-методичного забезпечення; досліджувався стан існуючого навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи; проводились вихідні діагностичні зрізи, що дозволили констатувати стан досліджуваного явища, відстежити специфіку досліджуваного процесу.

Крім цього, з студентами проводились бесіди на предмет їхнього бачення та розуміння необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення, визначався перелік навчальних дисциплін, які, на думку студентів, не повністю укомплектовані необхідним навчально-методичним забезпеченням.

Усе це дало можливість визначити домінуючі потреби у навчально-методичному забезпеченні майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Детальніше на результатах отриманих в ході проведення констатувального етапу педагогічного експерименту зупинимось в підрозділі 3.2. Проведена пошукова робота в процесі експериментального дослідження дозволила уточнити мету та завдання дослідження, визначити експериментальну базу, якісний та кількісний склад учасників експериментальної роботи. У процесі дослідження на цьому етапі обґрунтовувались особливості навчально-методичного забезпечення, визначались методологічні підходи, що дозволило оновити навчально-методичного забезпечення з метою реалізації цілей окреслених нормативною та навчально-програмною документацією.

Також завдання пошукової роботи полягали і в проведенні серії досліджень (створення експериментальних ситуацій, спостереження), метою яких було виявити: які засоби навчально-методичного забезпечення можуть

бути найбільш дієвими, з яким навчально-методичним забезпеченням найбільш охоче працюють студенти та викладачі; який навчальний матеріал викликає у студентів труднощі для освоєння.

Відповідно до отриманих результатів було визначено дисципліни, які потребують доукомплектації навчально-методичним забезпеченням та уточнено види навчально-методичного забезпечення, які необхідно розробити та використати в освітньому процесі для формування готовності до професійної діяльності.

Узагальнені результати пошукової роботи експерименту дозволили констатувати необхідність розроблення комплекту навчально-методичного забезпечення з дисциплін «Діловодство», «Управління діловими інформаційними ресурсами», «Соціально-комунікаційні технології».

Кожна з перелічених дисциплін була доукомплектована засобами, які були необхідними для формування, як результатів навчання, так і компетентностей.

Формувальний етап педагогічного експерименту передбачав впровадження та апробацію запропонованого комплекту навчально-методичного забезпечення в освітній процес закладів вищої освіти, що здійснюють професійну підготовку бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Детальніше результати формувального етапу висвітлено у підрозділі 3.3.

Для проведення цього етапу педагогічного експерименту, на основі результатів констатувального етапу, було визначено дисципліни професійного спрямування, що потребують доукомплектації навчально-методичним забезпеченням. Зокрема, дисципліна: «Діловодство» була доукомплектована навчальними посібниками, випереджувально-орієнтувальними тестовими завданнями, професійно-орієнтувальними вправами, тестовими завданнями, навчально-інформаційним комплектом; «Управління діловими інформаційними ресурсами» – електронним навчально-методичним комплексом, «Соціально-

комунікаційні технології» – методичними вказівками до виконання практичних робіт.

Змістовий аспект навчально-методичного забезпечення чітко узгоджувався з програмними вимогами, обговорювався з викладачами кафедр, обговорювалися можливості застосування навчально-методичного забезпечення, прогнозувалася логіка дієвості використання засобів як в процесі самоосвітньої діяльності суб'єктів навчання, так і під час аудиторної роботи.

Формулювання твердження про ефективність оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення відбувалось шляхом постійної перевірки, порівняння отриманих результатів з попередніми. Таке розуміння цього процесу вимагало довготривалих досліджень та для його ефективного проведення потрібно було застосування кількісних методів (Швай, & Кухтяк, 2014). Викладачі дисциплін, що апробували комплект навчально-методичного забезпечення підтвердили, його ефективність в активізації освітнього процесу, та зацікавленості студентів у їх використанні.

Для підведення підсумків педагогічного експерименту здійснювалось опрацювання результатів отриманих у процесі дослідження, застосовуючи методи математичної статистики для перевірки гіпотези та встановлення ефективності впровадженого в процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

У процесі здійснення педагогічного експерименту ми дотримувалися основних принципів та правил педагогічного дослідження. На підставі комплексного підходу до вивчення педагогічних явищ реалізувалися: багатоцільова установка під час вивчення педагогічних явищ, врахування істотних зв'язків і виділення з них найсуттєвіших; урахування зовнішніх впливів під час проведення дослідної роботи та усунення випадкових впливів, що спотворюють картину педагогічного процесу, постійного контролю й уточнення одержаних даних.

Дотримання принципу об'єктивності вимагало перевірки кожного факту декількома взаємодоповнюючими та взаємокоригуючими методами. Виходячи з принципу прогнозування, було складено декілька варіантів експерименту, враховуючи специфіку закладу освіти, передбачено можливі недоліки в ході експерименту і намічено заходи, що допоможуть усунути їх. Періодично проводилися діагностичні «зрізи» під час експериментальної роботи, тобто перевірялося, як і хто повинен змінити роботу, щоб підсилити позитивні та нейтралізувати негативні впливи експерименту тощо.

Принцип педагогічної ефективності слугував орієнтиром на позитивну кінцеву мету. У визначенні конкретних цілей було передбачено можливий економічний ефект, тобто шляхи зменшення обсягу і тривалості роботи, пошуку оптимальних її результатів. Враховувалися також вимоги принципів вивчення явища в зміні, розвитку, історизму, глибинного розгляду досліджуваної проблеми.

З метою визначення домінуючих потреб в оновленні навчально-методичного забезпечення майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи нами були використані діагностичні методики, проводилося усне та письмове опитування студентів. З метою оцінки рівня професійної підготовки використовувались тестові завдання.

В експерименті була перевірена гіпотеза: застосування авторського комплексу навчально-методичного забезпечення дозволить підвищити рівень готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності. З огляду на вищесказане було визначено основні завдання експериментальної частини дослідження, що полягали у необхідності:

- визначення часу, відведеного на проведення експериментального дослідження;
- вибір необхідної кількості експериментальних об'єктів;
- вибір конкретних методик для вивчення початкового стану готовності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності;

- визначення чинників, згідно з якими можна зробити висновок про зміни рівня готовності студентів до професійної діяльності;
- виявлення особливостей навчально-методичного забезпечення професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи;
- на основі компонентів професійної готовності визначення рівня готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи;
- експериментальної перевірки на практиці моделі формування готовності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.
- перевірки ефективності впровадження на практиці оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Вирішення поставлених завдань реалізувалося на основі теоретичних положень запропонованих в рамках дисертаційного дослідження, зокрема моделі формування готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності одним із компонентів якої є комплект навчально-методичного забезпечення.

У процесі організації дослідження використовувані методи повинні забезпечити одночасне вивчення усіх принципів формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. При цьому, задіяні методи відображають динаміку зміни рівнів готовності впродовж усього процесу дослідження.

Як відомо, методом проведення важливого дослідження може бути спостереження та інтерв'ю. Результати більшості досліджень подавались у вигляді статистичних узагальнень з використанням великої кількості експериментальних даних. Щодо якісних досліджень, то результати опитувань, здебільшого, становили аналіз відповідей досліджуваних. І в цьому випадку здійснювалось чисельне співставлення результатів дослідження, які були отримані в процесі опитування. Спостереження за досліджуваними, опис їх поведінки піддавався також кількісним підрахункам, наприклад, частота тієї чи

іншої характеристики тощо. (Швай & Кухтяк, 2014а). Найчастіше, в процесі експериментального дослідження нами використовувалися методи спостереження, бесіди, анкетування та тестування.

Бесіда – широко розповсюджений у педагогічній психології емпіричний метод одержання відомостей про особу в ході спілкування з нею, метою якої є отримання відповідей на цілеспрямовані питання. Бесіда – це метод отримання інформації на основі словесного спілкування із викладачами та студентами у формі вільного діалогу. У педагогічному експерименті педагогічна бесіда як метод дослідження відрізнялася цілеспрямованими спробами проникнути у внутрішній світ суб'єктів освітнього процесу, виявити причини тих або інших вчинків. Для цього ми застосовували такі види бесід, як: бесіда-повідомлення, бесіда-повторення, контрольна бесіда. Метод бесід застосовувався найчастіше як додатковий – для одержання додаткової інформації та фактів, невстановлених при спостереженні або використанні інших методів. Проведення бесід значною мірою сприяло плануванню експериментального дослідження та виявленню рівня готовності до професійної діяльності.

Анкетування – це метод отримання інформації з допомогою спеціального набору питань, на які студенти дають письмові відповіді. Анкетування дозволило уточнити результати, отримані у процесі проведення бесід, з огляду на анонімний характер та наявність часу для роздумів. Цей метод забезпечив можливість швидких масових опитувань студентів, викладачів та експертів з можливістю подальшої обробки зібраного матеріалу. Ми використовували різні типи анкет, зокрема: відкриті, потребуючі самостійного конструювання відповіді; закриті (Додаток Д), у яких студентам доводилося вибирати одну з готових відповідей; іменні, в яких вказувалося прізвище, та анонімні. Під час анкетування була використана методика порівняння відповідей респондентів (викладачів та студентів). Однакові питання ставилися студентам різних курсів. Так як дослідження проводилося протягом декількох років, це дало можливість узагальнити й усереднити результати та виявити їх зміни у часовому континуумі.

Поряд з бесідою та анкетуванням чільне місце в дослідженні займав метод спостереження, як один з основних методів, що використовуються в педагогічному експерименті. Спостереження – основний, найпоширеніший у педагогічній практиці емпіричний метод вивчення суб'єкта. Під спостереженням розуміється цілеспрямоване, організоване й певним чином зафіксоване сприйняття досліджуваного об'єкта. Спостереження проводилося безпосередньо, а у деяких випадках з використанням технічних засобів і способів реєстрації даних (аудіоапаратури, карти спостереження та ін.).

У рамках дослідження ми використовували відкрите вибіркоче спостереження, тобто спостереження, у ході якого учасники дослідження були проінформовані про факт їхньої наукової підконтрольності. Частина дослідження, де було використано спостереження носила інформативний характер, оскільки в рамках методу спостереження можна отримати лише поверхневу інформацію про досліджуваний об'єкт.

Педагогічне спостереження ґрунтувалося на безпосередньому та опосередкованому сприйманні педагогічних явищ та характеризувалося цілеспрямованістю, послідовністю, фіксацією отриманих результатів. Результати дослідження доповнювалися вибіркочим спостереженням за діяльністю випускників. Спостереження передбачалося безпосереднє, опосередковане та ретроспективне. Широко використовувалися методи опитування, зокрема опитувальні методи (бесіда – діалог за виробленою програмою; анкетування – контактне, заочне; анкети закритого, відкритого та змішаного типів; інтерв'ю – задання теми для з'ясування точки зору та оцінки явищ). За допомогою опитування встановлювалися потреби, інтереси, позиції, ставлення респондентів.

Під час інтерв'ю використовувалась система заздалегідь підготовлених запитань, важливих для нашого дослідження. Анкетування проводилося у вигляді письмового опитування. Респондентам пропонувалися відкриті («Як ви оцінюєте рівень...») та закриті («Чи вважаєте доцільним...») питання в анкетах (Додаток Д).

Специфічності процесу оцінювання результативності навчання надають також вимоги до професійної підготовки, де кожен елемент освітньої системи має розглядатись в його фаховій проекції, і, відповідно, використані викладачем у процесі оцінювання його форми і методи стануть базовими для формування орієнтації студента або ж на імперативну парадигму контролю за навчанням студентів. Для цього використовувалось тестування, яке в сучасній системі оцінювання виступає одним з основних інструментів педагогічного дослідження, та відрізняється від інших способів відстеження точністю, простотою, доступністю, можливістю автоматизації.

Проводилося також вивчення продуктів діяльності студентів: письмових і контрольних робіт, рефератів, тестів тощо. Це давало необхідні відомості про індивідуальність студентів чи осіб, які брали участь у дослідженні, про досягнутий ними рівень умінь і навичок. З метою накопичення наукових фактів було використано метод вивчення нормативних та інструктивно-методичних документів, аналіз документації, зокрема робочих навчальних програм викладачів, конспектів студентів.

Математичні та статистичні методи застосовувалися для перевірки достовірності отриманих результатів. Основними серед них були методи описової статистики, дисперсійний аналіз, реєстрація, ранжування та інші. Визначалися середні величини одержаних показників: середнє арифметичне, дисперсія (середнє квадратичне відхилення) та розраховувалися теоретичні й емпіричні значення обраних статистичних критеріїв та їх показників.

Основна увага приділялася відтворюваності отриманих результатів. Для кожного етапу експерименту була обґрунтована мінімальна кількість вимірювань. Для того, щоб переконатись у правильності зроблених висновків щодо спостереження, застосовувалися такі прийоми: проведення кількох спостережень із зіставленням даних; порівняння результатів спостереження з думками викладачів та експертів; використання конкурсної оцінки (дискусійного обговорення результатів спостереження). Як контрольні змінні використовувалися характеристики, які були закладені в основу підготовки

репрезентативної вибірки. Коли вивчався зв'язок між досліджуваним показником та різноманітними іншими чинниками, встановлювалося, що так чи інакше кожен з них впливає на досліджуваний показник. Насамкінець зазначимо, що значну увагу ми приділили обґрунтуванню критеріїв оцінки очікуваних результатів та прогнозуванню не лише позитивних результатів, але і можливих негативних наслідків експериментальної роботи та пошуку шляхів їх усунення.

Методи кількісної обробки результатів обиралися з урахуванням того, що педагогічні процеси завжди мають ймовірнісний характер. У роботі також були використані допоміжні методи: статистичної обробки отриманих результатів та метод експертних оцінок. Експертні оцінки враховувалися у вигляді кількісного оцінювання вираженості досліджуваних властивостей або елементів поведінки. Експерти фіксували вираженість більш або менш роздрібнених компонентів професійно-ціннісних орієнтацій.

У рамках нашого дослідження для вимірювань ми використовували шкалу найменувань. Для використання такої шкали ми визначили критерії, які дали змогу за станом вимірювальної властивості розподілити досліджувані об'єкти на декілька класів, де кожен об'єкт потрапив тільки в один клас. Усім об'єктам, які потрапили в один і той же клас ми приписали певний рівень. Об'єктам іншого класу приписується інший рівень. За цих умов рівням, що приписані об'єктам, притаманні тільки властивості рівностей та відмінностей. Якщо об'єкти знаходяться на одному рівні, то ці об'єкти за станом вимірюваної властивості однакові, а якщо воно належать різним рівням, то за цією ознакою вони є різними.

У процесі дослідження ми проводили природній прямий експеримент, який передбачав проведення серії занять у контрольній та експериментальній групах з наступним визначенням динаміки досліджуваних параметрів. При цьому навчально-тренувальні заняття й тестування проводилися одночасно й випадкові впливи, пов'язані з тимчасовим фактором, діяли на всі групи приблизно однаково, що підвищує реальність впливу педагогічного чинника.

Методика проведення експерименту значно залежить від умов, у яких проводиться дослідження. Експериментальна перевірка отриманих теоретичних положень проводилася за чіткого додержання наступних умов:

- повна рівність даних (склад експериментальних та контрольних груп приблизно однаковий по кількості, підготовці, розряду, віку, статі і т. д.);
- рівність умов роботи (та сама зміна, використання однакових, стандартних навчальних планів, аудиторій, літератури і т. д.);
- незалежність від особистості викладача (експерта); при цьому допускається, що в експериментальній і контрольній групах заняття може вести той самий педагог або різні.

Для виконання завдання щодо вивчення можливостей методологічних підходів нами проведено аналіз шляхів підвищення рівня професійної підготовки майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Під час виконання завдання щодо дослідження рівня готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності нами було досліджено сформованість *мотиваційно-цільового*, *знаннево-змістового* та *операційно-діяльнісного* компонентів професійної готовності відповідно до прийнятих критеріїв: когнітивного, діяльнісного, мотиваційного їх показників та рівнів.

Кожен отриманий результат за показником критерія був зафіксований, опрацьований та представлений в експериментальних даних, в тому числі в узагальненій формі таблиць, діаграм, графіків. Результати експериментальної роботи перевірялись на достовірність за допомогою критерію Пірсона. Порівнюючи кілька статистичних характеристик, обчислених за результатами випадкових вибірок, ми встановлювали, чи істотна між ними різниця, оскільки вона може носити випадковий характер (коливатися) і не виражати систематичну відмінність порівнюваних ознак. Для цього порівнювалися різниці між характеристиками з надійною межею, яка виражає межі випадкових варіацій (якщо різниця більша за надійну межу, то відмінність називається

істотною, вона виражає систематичну відмінність порівнюваних характеристик).

Перевірка розпочиналася з формулювання нуль гіпотези, відповідно до якої дані вибірок одержані із статистично ідентичних сукупностей, що означало, що будь-яка відмінність між експериментальною та контрольною групами є випадковою варіацією.

На другому кроці обчислювалися теоретичні частоти на основі даних спостережень (див. табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Визначення теоретичних частот

Група	Вибірка			
	Об'єм	Ознаки		
		Ознака 1	Ознака 2	Ознака 3
Вибірка 1	V_1	n_{11}	n_{12}	n_{13}
Вибірка 2	V_2	n_{21}	n_{22}	n_{23}
Всього:	$V = V_1 + V_2 = S$	S_1	S_2	S_3

Для обчислення частот використана класична методика Пірсона, сутність якої висвітлена і описана в праці Сидоренко, & Дмитренко (2000), що передбачає використання наступних формул:

$$\omega_i = S/S_i, n_{i1} = \omega_i \cdot V_i, \quad (3.1)$$

Формулами враховано, що відношення теоретичної частоти до об'єму відповідної вибірки дорівнює відношенню суми всіх частот стосовно певної ознаки до суми всіх об'ємів. При цьому сума всіх частот у колонці (рядку) повинна дорівнювати сумі частот спостереження у колонці (рядку):

$$\sum n_{i1} = S_i, \sum n_{1i} = V_i \quad (3.2)$$

Третій крок обчислення полягав у визначенні різниць між відповідними спостережуваними і теоретичними частотами. При цьому будь-яка колонка (або рядок) цих різниць (відхилень) повинна давати в сумі нуль внаслідок рівності сум спостережуваних і теоретичних частот.

На четвертому кроці обчислювався комплексний показник χ^2 :

$$\chi^2 = \sum_{i,j} \frac{(n_{ij}^* - n_{ij})^2}{n_{ij}} \quad (3.3)$$

де n_{ij}^* – спостережувана частота (експериментальна), n_{ij} – теоретична частота (обчислена). Потім визначалася імовірність, що відповідає цьому значенню. Для цього при рівні значущості $\alpha = 0,05$ (за надійну ймовірність вибрано показник 0,95) обчислювалося число ступенів вільності ν , яке дорівнює різниці між числом пар емпіричних і теоретичних частот і числом лінійних співвідношень між значеннями емпіричних частот:

$$\nu = (r - 1) \cdot (s - 1), \quad (3.4)$$

де r – число вибірок, s – число характеристик, якими різняться вибірки.

П'ятий – останній крок – зводився до пошуку за таблицею верхньої границі χ_0^2 для χ^2 і їх порівняння. При $\chi^2 > \chi_0^2$ заперечувалася нуль-гіпотеза, а отже доводилося, що відмінність між експериментальною та контрольною групами є систематичною, тобто викликана впровадженням запропонованого навчально методичного забезпечення.

Таким чином, організація впровадження комплекту навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи передбачала ретельне планування проведення дослідження, що дозволило отримати достовірні результати проведення педагогічного експерименту.

3.2. Методика проведення констатувального етапу педагогічного експерименту

Констатувальний етап педагогічного дослідження спрямовувався на:

- комплексне оцінювання існуючих навчально-методичних матеріалів;

- встановлення необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення;
- визначення дисциплін, які необхідно доукомплектувати навчально-методичним забезпеченням;
- дослідження ефективності навчально-методичних матеріалів та їх викладання;
- оцінювання знань та практичних умінь і навичок студентів з окремих навчальних дисциплін з метою визначення рівня їхньої готовності до професійної діяльності.

Для встановлення необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи було проведене опитування (Додаток Д) студентів III-IV курсів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Тернопільського національного економічного університету, Української академії друкарства, Мукачівського державного університету, Національного університету «Львівська політехніка», «Одеського національного політехнічного університету» як базових закладів вищої освіти. Загальна кількість студентів, що взяла участь у проведенні констатувального етапу – 428 осіб.

Перше питання опитування спрямовувалось на дослідження необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Результати опитування представлено на рис. 3.1 та в табл. 3.2.

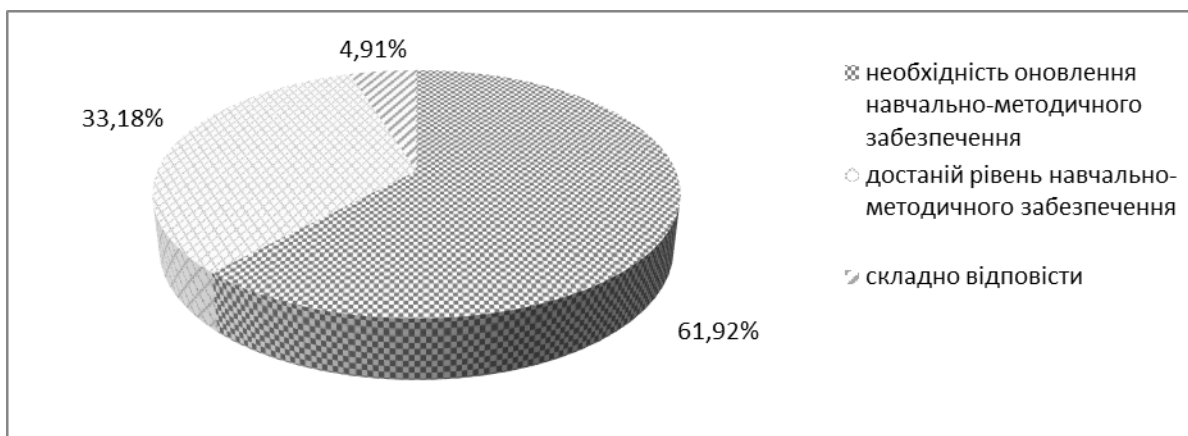

Рис. 3.1. Результати опитування необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Результати опитування на факт встановлення необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів засвідчили доцільність оновлення навчально-методичного забезпечення (61,92% опитаних студентів); 33,18% респондентів визначили достатнім рівень навчально-методичного забезпечення для професійної підготовки, та 4,91% студентів було важко відповісти на поставлене питання.

Таким чином, ми отримали підтвердження, що більшість опитаних вважає необхідним оновлення навчально-методичного забезпечення, що актуалізує проблему нашого дослідження.

Таблиця 3.2.

Результати опитування необхідності оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Параметр	Респонденти	
	%	к-сть осіб
Необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення	61,92	265
Достатній рівень навчально-методичного забезпечення	33,18	142
Складно відповісти	4,91	21

Наступне питання було спрямоване на дослідження думки респондентів, щодо циклу дисциплін (загальної підготовки, фахової підготовки), які

необхідно доукомплектувати. Узагальнені результати опитування відображено на рис. 3.2. та в табл. 3.3.

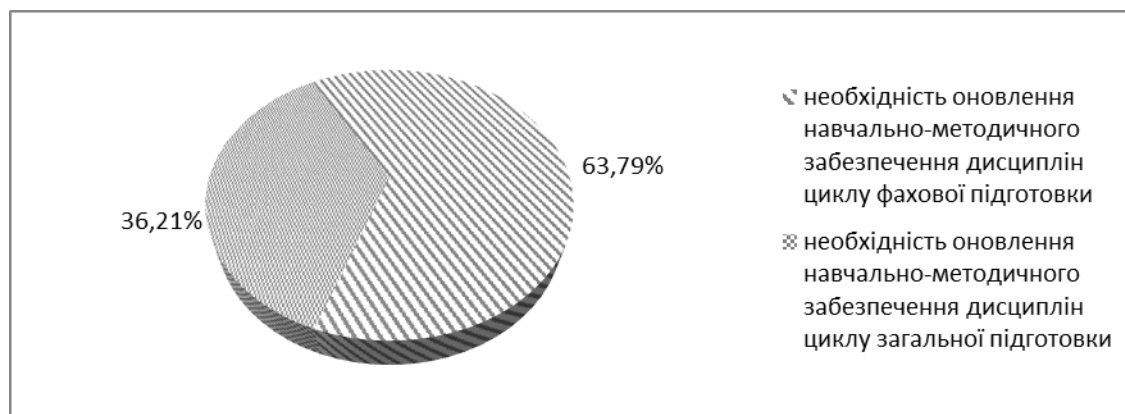

Рис. 3.2. Результати опитування на предмет визначення циклу дисциплін, навчально-методичне забезпечення яких необхідно оновити

Отримані результати засвідчили, що більшість респондентів висловились за необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу фахової підготовки, власне так вважають 63,79% опитаних, 36,21% респондентів схиляються до думки, що оновлення навчально-методичного забезпечення є необхідним для дисциплін циклу загальної підготовки.

Таблиця 3.3.

Результати опитування на предмет визначення циклу дисциплін, навчально-методичне забезпечення яких необхідно оновити

Параметр	Респонденти	
	%	к-сть осіб
Необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу фахової підготовки	63,79	273
Необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу загальної підготовки	36,21	155

Визначивши думку респондентів про необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу фахової підготовки постало питання, які з переліку дисциплін в рамках нашого дослідження, на думку студентів, потрібно доукомплектувати. Результати опитування представлено на рис. 3.3. та табл. 3.4.

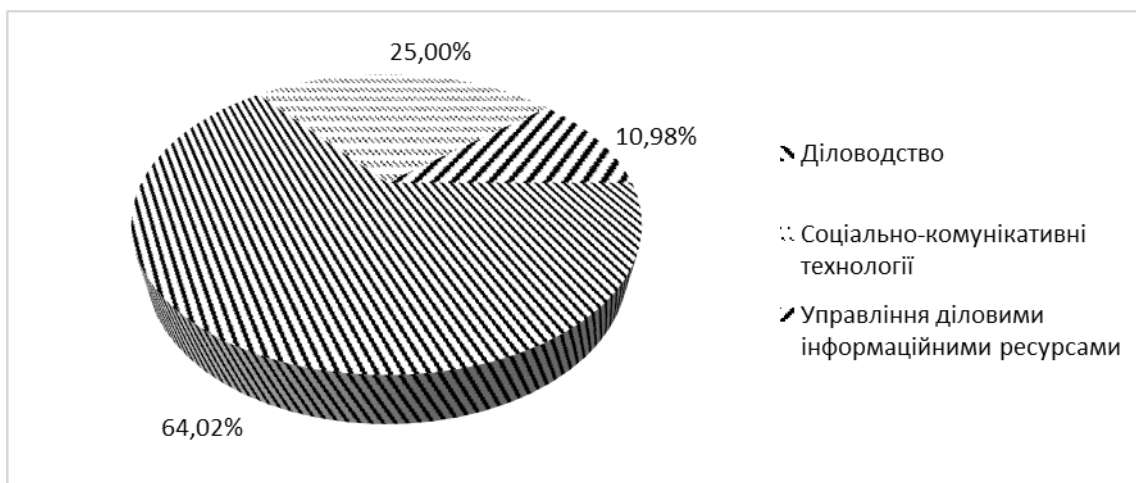

Рис. 3.3. Ранжування дисциплін, які потребують доукомплектування навчально-методичним забезпеченням

У результаті опитування ми отримали наступні дані: в першості ранжування за необхідністю оновлення такими дисциплінами визначено: «Діловодство» – за оновлення навчально-методичного забезпеченням цієї дисципліни висловилося 64,02% опитаних, «Управління діловими інформаційними ресурсами» – 25%, «Соціально-комунікаційні технології» – 10,98%.

Таблиця 3.4.

Результати ранжування дисциплін, які потребують оновлення навчально-методичного забезпечення

Дисципліни	Респонденти	
	%	к-сть осіб
Діловодство	64,02	274
Соціально-комунікаційні технології	25,00	107
Управління діловими інформаційними ресурсами	10,98	47

Подальше дослідження спрямовувалось на ранжування студентами доцільності та ефективності використання засобів навчально-методичного забезпечення в освітньому процесі. Студентам було надано перелік засобів навчально-методичного забезпечення і поставлено завдання вказати на ті, які, на їхню думку, є ефективними для навчання, з якими їм комфортно і цікаво працювати. Результати ранжування представлено на рис. 3.4. та в табл. 3.5.

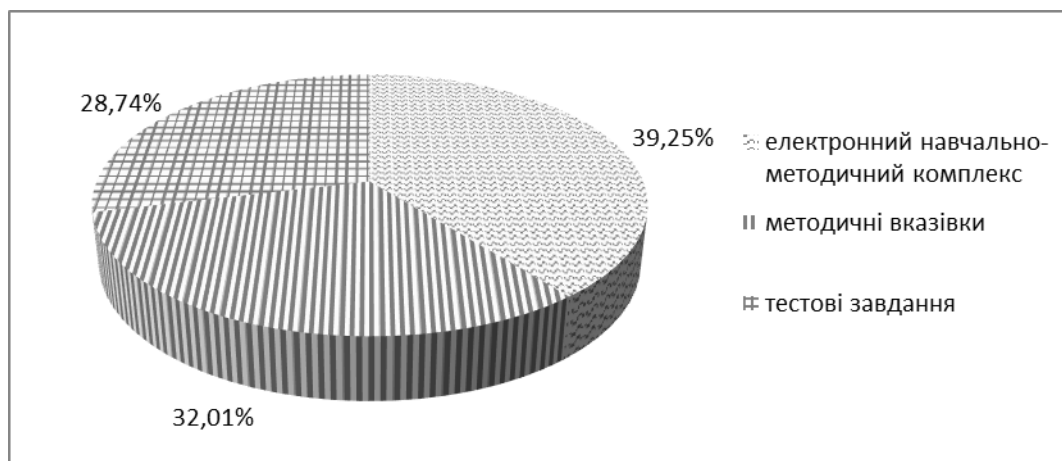

Рис. 3.4. Доцільність використання засобів навчально-методичного забезпечення

Таким чином, ми виявили, що студенти надають перевагу: 39,25% електронним навчально-методичним комплексам, обґрунтовуючи це тим, що це комплексні засоби, тестовим завданням віддають перевагу – 28,74%, та 32,01% – методичним вказівкам.

Таблиця 3.5.

Результати опитування на предмет доцільності використання засобів навчально-методичного забезпечення

Навчально-методичне забезпечення	Респонденти	
	%	к-сть осіб
електронний навчально-методичний комплекс	39,25	168
методичні вказівки	32,01	137
тестові завдання	28,74	123

Отже, отримані результати опитування дали змогу конкретизувати дисципліни, які потребують оновлення стану їхнього навчально-методичного забезпечення та уточнити, які засоби, на думку студентів, є найбільш ефективними та доцільними в освітньому процесі.

Наступний етап дослідження полягав у дослідженні відсоткового співвідношення знань, умінь, навичок і мотивації у понятті «готовність до професійної діяльності». Кореляція між мотивацією, знаннями, вміннями і навичками та готовністю до професійної діяльності представлено на рис. 3.5. та в табл. 3.6.

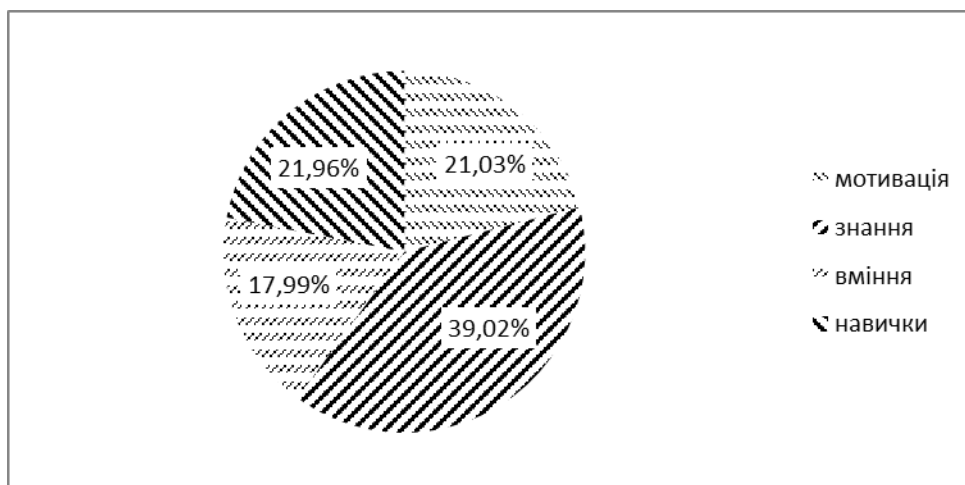

Рис. 3.5. Співвідношення знань, умінь і навичок та мотивації у понятті «готовність до професійної діяльності»

Отже, за розподілом між визначеними компонентами отримано наступні результати: знання – 39,02%, уміння – 17,99%, навички – 21,96% і 21,03% – мотивація.

Таблиця 3.6.

Результати дослідження співвідношення знань, умінь, навичок та мотивації на поняття «готовність до професійної діяльності»

Компоненти	Респонденти	
	%	к-сть осіб
Мотивація	21,03	90
Знання	39,02	167
Вміння	17,99	77
Навички	21,96	94

Отримані дані дозволили зробити висновок про суттєвий вплив усіх компонент, проте особливий наголос робиться на знаннях, які покладені в основу інших компонент професійної готовності.

Подальші наші дії в проведенні педагогічного експерименту спрямовувалися на:

- комплексне оцінювання існуючих навчально-методичних матеріалів;
- оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок студентів з окремих навчальних дисциплін;
- дослідження ефективності навчально-методичних матеріалів.

Це дало змогу, з одного боку, оцінити ефективність та функціональні можливості навчально-методичного забезпечення, на основі якого навчаються студенти, а з іншого констатувати їх вплив на формування готовності студентів до професійної діяльності як міру засвоєння поданого матеріалу.

Встановлення взаємозв'язку між цими параметрами дозволило окреслити напрямки підвищення готовності студентів до професійної діяльності та внести відповідні зміни у навчально-методичне забезпечення дисциплін «Діловодство», «Соціально-комунікаційні технології», «Управління діловими інформаційними ресурсами».

Для оцінювання доцільності впровадження розробленого авторського комплексу навчально-методичного забезпечення було використано метод експертних оцінок.

У цьому дослідженні взяли участь три групи респондентів: експерти, викладачі кафедр, що здійснюють професійну підготовку бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи та студенти спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Перед експертною групою було поставлене завдання, оцінити авторські напрацювання навчально-методичного забезпечення до дисциплін та висловити доцільність його використання поряд з традиційним комплектом навчально-методичного забезпечення. Результати опитувань представлені на рис. 3.6 та в табл. 3.8.

Доцільним та необхідним використання оновленого комплексу для формування готовності до професійної діяльності майбутніх бакалаврів інформаційної бібліотечної та архівної справи вважають 64,44% експертів, 62,22% викладачів та 74,44% студентів.

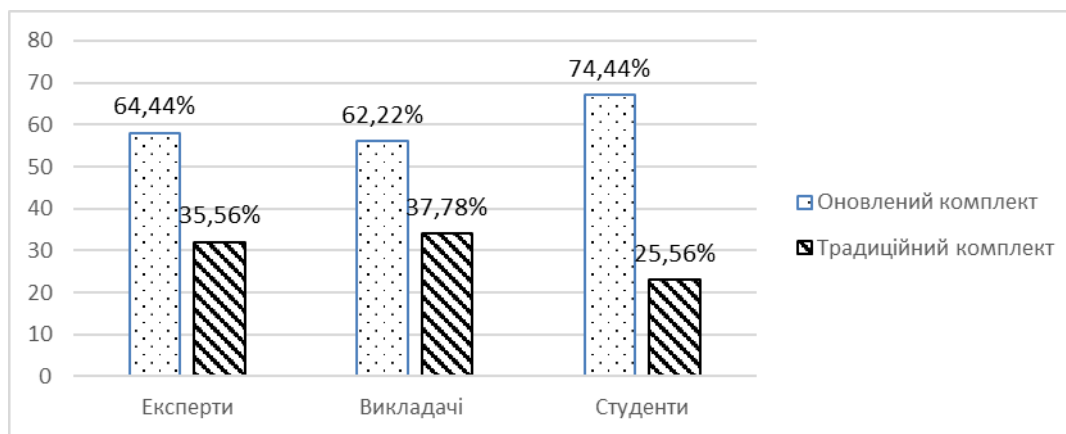

Рис. 3.6. Оцінювання доцільності застосування традиційного та оновленого комплектів навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з визначених дисциплін

Достатнім використання традиційного комплекту вважають 35,56% експертів, 37,78% викладачів та 25,56% студентів (див. табл. 3.7).

Таблиця 3.7.

Результати опитування про доцільність застосування традиційного та оновленого комплектів навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи з визначених дисциплін

	Оновлений комплект		Традиційний комплект	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
Експерти	64,44	58	35,56	32
Викладачі	62,22	56	37,78	34
Студенти	74,44	67	25,56	23

Отже, оновлений комплект навчально-методичного забезпечення є ефективнішим від традиційного на думку більшості викладачів, студентів та експертів.

Проте результати дослідження свідчать, що серед можливих причин неефективного використання комплекту навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи можна виділити наступні:

– складності переструктурування комплекту навчально-методичного забезпечення;

- формальності з уведенням комплекту навчально-методичного забезпечення;
- невідповідність викладача;
- невідповідність студента.

Причиною неефективного використання комплекту навчально-методичного забезпечення у професійній підготовці бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи є і недостатнє розуміння потенціалу використання навчально-методичного забезпечення та його ролі в освітньому процесі. На рис. 3.7. та в табл. 3.8. приведені результати дослідження щодо розуміння потенціалу використання комплекту навчально-методичного забезпечення серед викладачів та студентів.

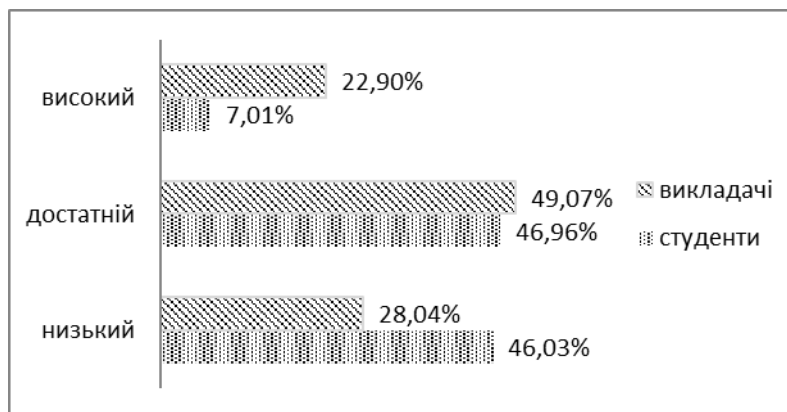

Рис. 3.7. Розуміння потенціалу використання комплекту навчально-методичного забезпечення студентами та викладачами закладів вищої освіти

За рівнями розуміння потенціалу використання комплекту навчально-методичного забезпечення розподіл серед студентів засвідчив: 46% респондентів продемонстрували низький рівень, 46,96% – середній і лише 7,01% – високий. Оцінювання розуміння потенціалу використання комплекту навчально-методичного забезпечення викладачами дало наступні результати: низький рівень продемонстрували 28,04%, 49,07% – середній, та 22,90% – продемонстрували високий рівень.

Результати розуміння потенціалу використання комплекту навчально-методичного забезпечення студентами та викладачами закладів вищої освіти

Рівні	Студенти		Викладачі	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
Низький	46,03	197	28,04	120
Достатній	46,96	201	49,07	210
Високий	7,01	30	22,90	98

Отже, отримані результати засвідчили, що на високому рівні є лише незначна частина викладачів та студентів, тоді як більшість знаходиться на середньому та низькому рівнях.

Узагальнивши результати констатувального етапу експерименту можна стверджувати:

- у системі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи в процесі оновлення навчально-методичного забезпечення основний акцент необхідно робити на забезпеченні відповідності змістового компоненту потребам ринку праці, освоєнню знань, формуванню і розвитку умінь і навичок практичної діяльності;
- отримані результати дослідної роботи та результати опитувань у ході констатувального етапу експерименту засвідчили необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

3.3. Формувальний етап педагогічного експерименту та узагальнення результатів дослідження

Метою *формульованого етапу педагогічного експерименту* було практичне впровадження в освітній процес бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи авторського комплекту навчально-методичного

забезпечення в рамках запропонованої структурної моделі, розробленої на основі теоретичних положень, описаних у попередніх розділах та встановлення його ефективності у процесі формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців.

З метою апробації авторського комплексу навчально-методичного забезпечення було виділено дві групи студентів з однаковим розподілом кількості учасників – 214 осіб у кожній:

- 1) Контрольна група (КГ) – навчання здійснювалось на основі існуючого навчально-методичного забезпечення;
- 2) Експериментальна група (ЕГ) – навчання відбувається із застосуванням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Дослідження проводилося у три етапи: на початку проведення педагогічного експерименту, в середині та в кінці.

Оцінювання проводилось за критеріями і їх показниками, що окреслені в підрозділі 2.2. та представлені в табл. 3.9.

Таблиця 3.9.

Критерії та показники сформованості готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Критерій	Показники
Когнітивний	повні, глибокі, системні знання суті професійної діяльності; вміння застосовувати професійні знання; розвиненість професійних якостей; сформованість професійних уявлень
Діяльнісний	сформованість професійних вмінь і навичок; володіння методами та прийомами діяльності; уміння діяти ситуативно; спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації; професійна компетентність
Мотиваційний	самостійність; мотиви професійної компетентності; ставлення майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності

Дослідження готовності до професійної діяльності студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа на початку експериментального дослідження проводилося з метою отримання початкових, вихідних даних (коли контрольна та експериментальні групи є в однакових

умовах), які згодом порівнювалися. Розподіл у середині дослідження дозволив отримати проміжні результати, що забезпечили можливість внесення необхідних коректив в освітній процес.

Кінцевий розподіл студентів за рівнями готовності до професійної діяльності служив критерієм оцінювання ефективності запропонованого для освітнього процесу комплексу навчально-методичного забезпечення.

Отримані результати на початковому етапі експерименту розподілу студентів за рівнями готовності до професійної діяльності у двох групах (контрольній та експериментальній) майже не відрізняються між собою (рис. 3.8. та в табл. 3.10). Це засвідчили отримані показники: так, в КГ репродуктивний (низький) рівень продемонстрували – 43,92% студентів, реконструктивний (достатній) – 49,07%, і продуктивний (високий) – 7,01%.

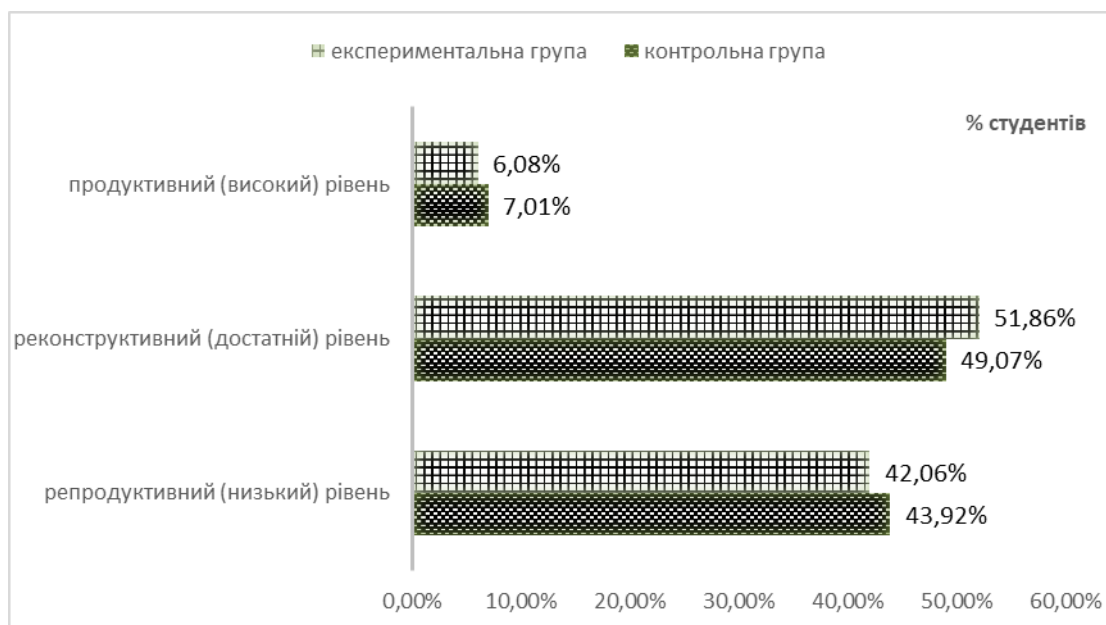

Рис. 3.8. Розподіл студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності на початку педагогічного експерименту

Схожа тенденція розподілу студентів за рівнями готовності до професійної діяльності і в ЕГ – репродуктивний (низький) рівень продемонстрували 42,06%, реконструктивний (достатній) – 51,86%, продуктивний (високий) 6,08 – %.

Різниця між показниками не перевищує 4%, тому можна констатувати ідентичність початкових умов у контрольній та експериментальній групах (див. табл. 3.10.).

Беремо до уваги розрахунки здійснені за формулою (3.3) та отримуємо значення $\chi^2 = 0,158$. За таблицею критичних значень при рівні значущості 0,05 та отриманий розрахунок $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ визначено, що $\chi_0^2 = 5,991$. Отже, отримавши $\chi^2 < \chi_0^2$, можемо стверджувати про підтвердження нуль-гіпотези, що свідчить про відсутність відмінностей у контрольній та експериментальній групах на початку педагогічного експерименту.

Таблиця 3.10.

Розподіл студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності на початку педагогічного експерименту

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	43,92	94	49,07	105	7,01	15
експериментальна група	42,06	90	51,86	111	6,08	13

З метою відстеження дієвості запропонованого комплекту навчально-методичного забезпечення в середині експериментального дослідження знову проводилися діагностичні зрізи. Необхідно було переконатися, що на цьому етапі вже відчутні результати застосування комплекту навчально-методичного забезпечення, спрямованого на формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Отримані результати (рис. 3.9 та табл. 3.11) вже були дещо іншими.

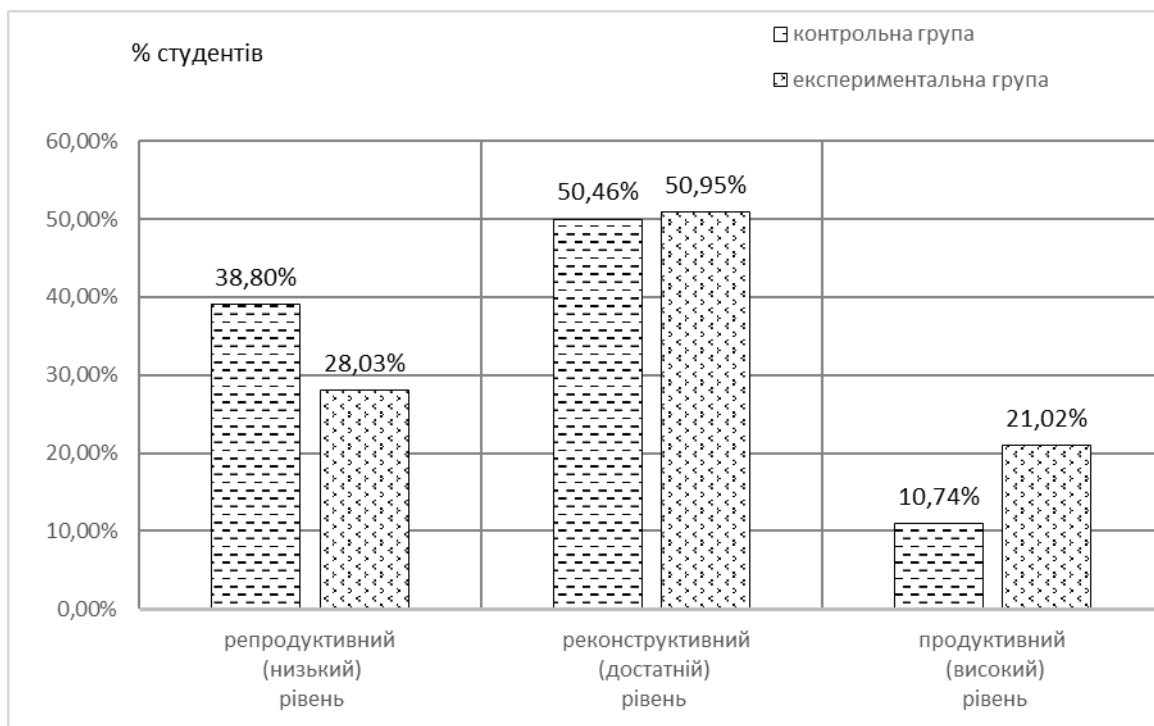

Рис. 3.9. Розподіл студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності в середині педагогічного експерименту

Використання комплекту навчально-методичного забезпечення дозволило підвищити рівень готовності до професійної діяльності студентів в ЕГ: на репродуктивному (низькому) рівні готовності залишилося – 28,03% осіб, реконструктивному (достатньому) – 50,95%, і продуктивний (високий) рівень продемонстрували – 21,02%, тоді як в групі КГ, рівень готовності студентів до професійної діяльності залишився близьким до початкового: 38,80% студентів – на репродуктивному (низькому) рівні, реконструктивний (достатній) продемонстрували – 50,46% і продуктивний (високий) рівень було продемонстровано – 10,74% осіб. (табл. 3.11.)

Результати розподілу студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності в середині педагогічного експерименту

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	38,80	83	50,46	108	10,74	23
експериментальна група	28,03	60	50,95	109	21,02	45

Проведені розрахунки за формулою (3.3) дозволили отримати $\chi^2 = 4,942$. За таблицею значень при рівні значущості 0,05 і проведеному обчисленню $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ та отриманому показнику $\chi_0^2 = 5,991$. Таким чином, отримавши $\chi^2 < \chi_0^2$ можемо стверджувати про підтвердження нуль-гіпотези, що свідчить про відсутність відмінностей у контрольній та експериментальній групах в середині педагогічного експерименту.

Незважаючи на те, що отримані показники не були ще статистично значущими, позитивна тенденція, що відображалася в групі ЕГ дозволила спрогнозувати підвищення результативності проведених заходів з часом.

Остаточні результати оцінювання готовності до професійної діяльності (рис. 3.10. та табл. 3.12.), отримані в кінці експериментального дослідження стали підтвердженням достовірності нашого прогнозування. Експериментальна група демонструвала наступні результати: продуктивного (високого) рівня досягнули – 24,30% студентів, реконструктивного (достатнього) – 53,74%, репродуктивний (низький) рівень продемонстрували лише 21,96% студентів.

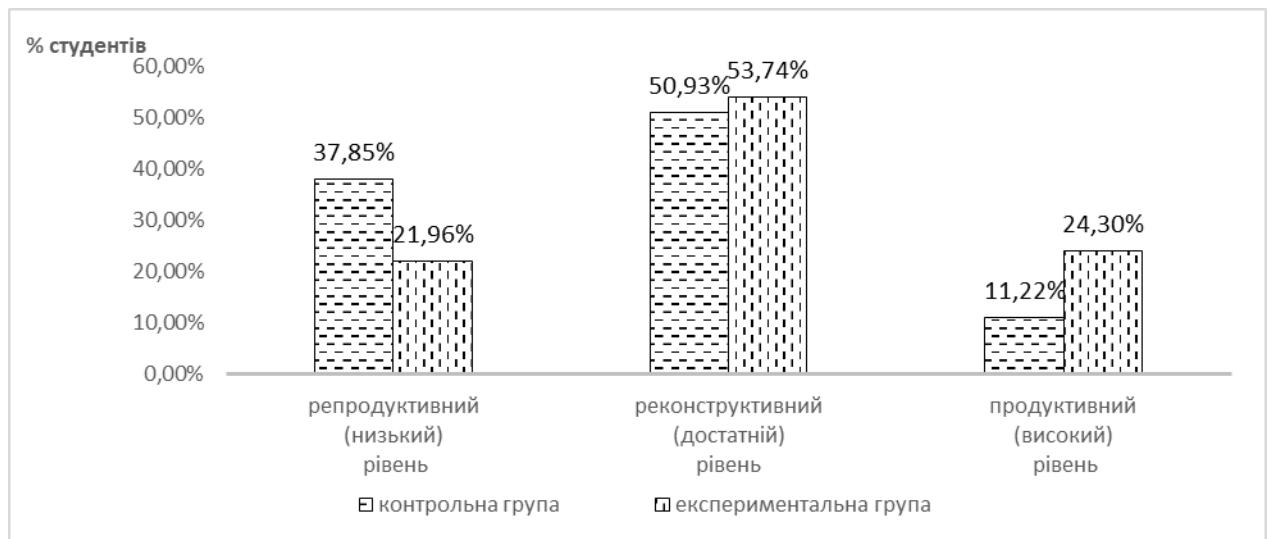

Рис. 3.10. Розподіл студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності в кінці педагогічного експерименту

Отримані результати готовності до професійної діяльності контрольної групи були наступними: репродуктивний (низький) рівень продемонстрували 37,85%, реконструктивний (достатній) – 50,93% і продуктивного (високого) рівня досягли лише 11,22% студентів.

Таблиця 3.12

Результати розподілу студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за рівнями готовності до професійної діяльності в кінці педагогічного експерименту

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	37,85	81	50,93	109	11,22	24
експериментальна група	21,96	47	53,74	115	24,30	52

Отримані результати в кінці педагогічного експерименту знову опрацьовувалися за формулою (3.3). В результаті проведених розрахунків отримане значення $\chi^2 = 9,18$. За таблицею значень, при рівні значущості 0,05 і проведеного розрахунку $\nu = (2-1)(3-1) = 2$, отримано $\chi_0^2 = 5,991$. Отже, $\chi^2 > \chi_0^2$ дозволяє стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про

статистично достовірні відмінності у контрольній та експериментальній групах на завершальному етапі педагогічного експерименту.

Таким чином, розподіл студентів за рівнями готовності до професійної діяльності на завершальному етапі педагогічного експерименту статистично відрізнявся від початкового.

Поставало питання, який із факторів привів до такої зміни показників. Оцінювання кожного з показників визначалось як комплексне оцінювання викладачами та експертами з урахуванням відповідних результатів навчання. Комплексне оцінювання всіх показників за когнітивним, діяльнісним та мотиваційним критеріями в експериментальній групі дозволило зробити висновок про ефективність оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення та підтвердження гіпотези дослідження. Для обчислення використовувалися середні бали успішності студентів за результатами тестових перевірок. Отримані результати проведених тестувань за когнітивним критерієм сформованості показників повноти, глибини та системності професійних знань в КГ та ЕГ представлені на рис. 3.11 та в табл. 3.13.

В ЕГ продуктивний (високий) рівень продемонструвало 18,23% студентів тоді як в КГ лише 6,55%. Репродуктивний (низький) рівень в ЕГ продемонстрували 29,90% осіб, реконструктивного (достатнього) рівня досягли 51,87%. В КГ репродуктивний (низький) рівень продемонстровано 43,45% студентами, а реконструктивний (достатній) – 50,00%. Отримані результати підтвердили, що рівень сформованості окреслених показників у експериментальній групі є вищим ніж у контрольній.

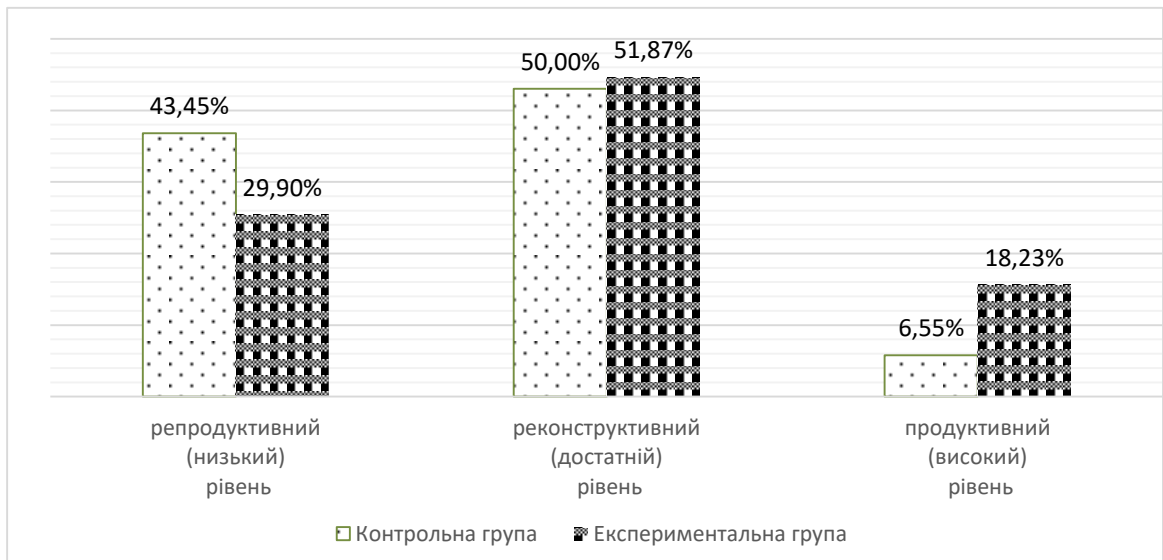

Рис. 3.11. Результати порівняння рівнів сформованості показників повноти, глибини та системності професійних знань у контрольній та експериментальній групах на завершальному етапі експерименту

Кількість студентів з репродуктивним (низьким) та реконструктивним (достатнім) рівнями в контрольній групі є суттєво більшим, відповідно з продуктивним (високим) рівнем кількість студентів в контрольній групі зменшується, а в експериментальній збільшується (див. табл. 3.13).

Таблиця 3.13.

Порівняння рівнів сформованості повноти, глибини та системності професійних знань у контрольній та експериментальній групах на завершальному етапі експерименту

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	43,45	93	50,00	107	6,55	14
експериментальна група	29,90	64	51,87	111	18,23	39

Проведені обчислення за формулою (3.3) дозволили отримати наступне значення $\chi^2 = 33,1$. За таблицею значень при рівні значущості 0,01 і проведеному обчисленні $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ і отриманому $\chi_0^2 = 9,21$. Таким чином, встановивши, що $\chi^2 > \chi_0^2$ можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези,

що свідчить про підвищення рівня показників сформованості повноти, глибини та системності професійних знань в експериментальній групі на основі використання в освітньому процесі авторського комплексу навчально-методичного забезпечення.

Проведене порівняння рівнів вміння застосовувати професійні знання у КГ та ЕГ також засвідчило підвищення успішності у експериментальній групі (рис. 3.12 та табл. 3.14.).

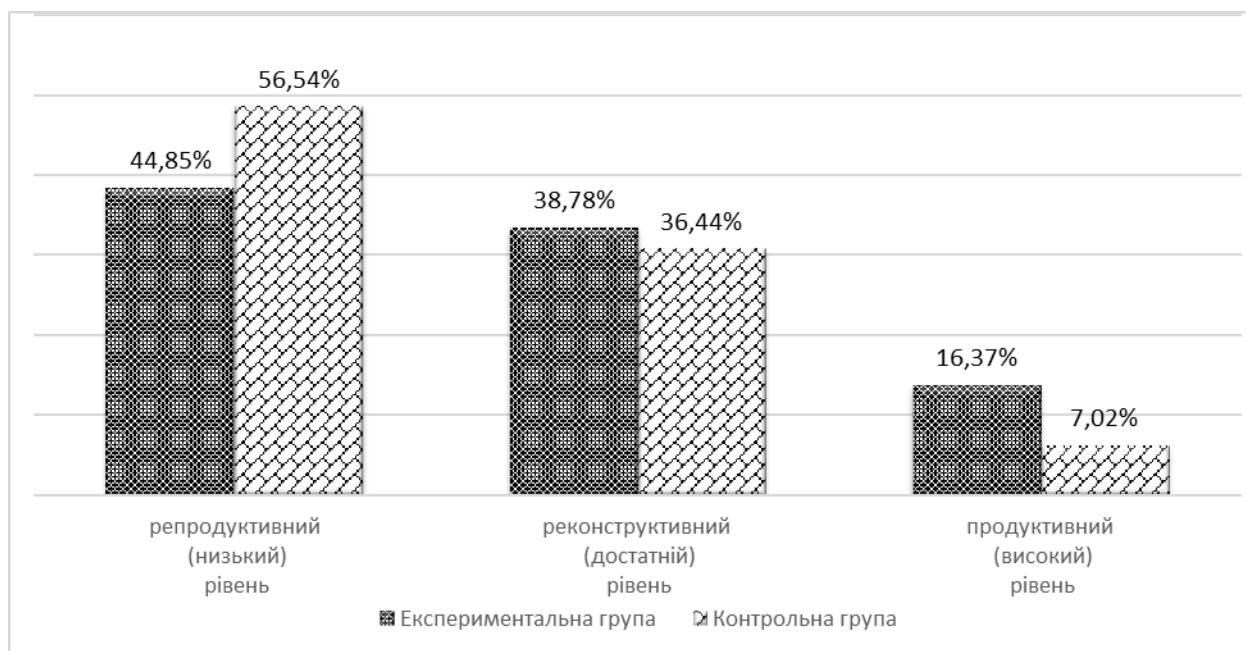

Рис. 3.12. Порівняння рівнів вміння застосовувати професійні знання у контрольній та експериментальній групах

Так, у ЕГ 16,37% студентів продемонстрували продуктивний (високий) рівень використання тоді як в КГ цього рівня досягли лише 7,02% студентів. У ЕГ репродуктивний (низький) рівень продемонстровано 44,85%, тоді як в КГ – 56,54%. Реконструктивний (достатній) рівень вміння застосовувати професійні знання в ЕГ – 38,78%, а в КГ – 36,44%.

Порівняння рівнів вміння застосовувати професійні знання студентами у контрольній та експериментальній групах

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	56,54	121	36,44	78	7,02	15
експериментальна група	44,85	96	38,78	83	16,37	35

Проведені розрахунки за формулою (3.3) дозволили отримати наступне значення $\chi^2 = 20,95$. За таблицею значень при рівні значущості 0,01 і проведених обчисленнях $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ та отриманому $\chi_0^2 = 9,21$. Отож отримавши $\chi^2 > \chi_0^2$, ми можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про підвищення рівня вміння застосовувати професійні знання студентами експериментальних груп на основі авторського комплексу навчально-методичного забезпечення. Порівняння рівнів професійних вмінь і навичок у контрольній та в експериментальній групах дозволило отримати наступні результати (рис. 3.13 та табл. 3.15).

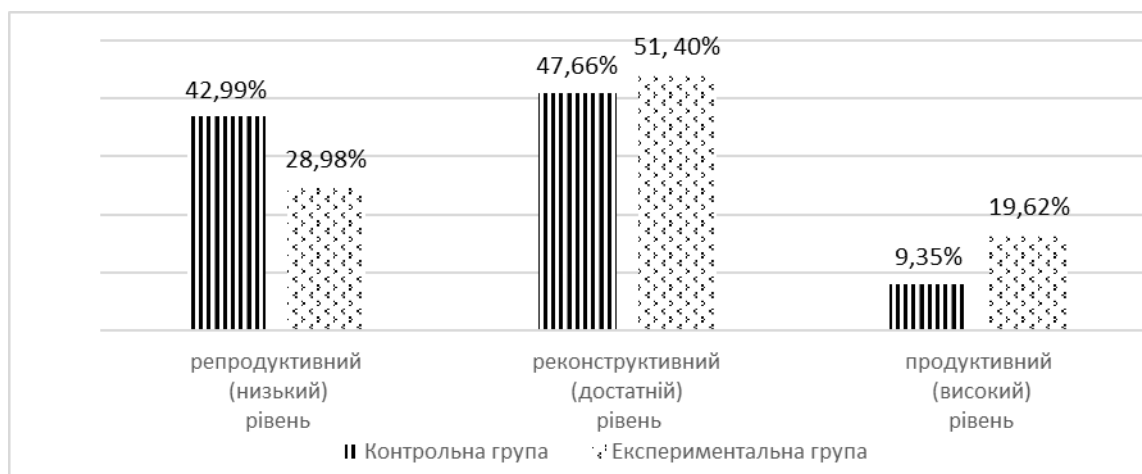

Рис. 3.13. Порівняння рівнів професійних вмінь і навичок у контрольній та експериментальній групах

В експериментальній групі продуктивний (високий) рівень умінь і навичок продемонстрували 19,62%, тоді як в контрольній ця частка складала

лише 9,35% студентів. У контрольній групі 42,99% студентів демонстрували репродуктивний (низький) рівень сформованості професійних вмінь та навичок, тоді як в експериментальній лише – 28,98%. Реконструктивний (достатній) рівень сформованості професійних умінь та навичок було продемонстровано 51,40% студентами експериментальної групи, а в контрольній – 47,66%.

Таблиця 3.15.

Результати порівняння рівнів сформованості професійних умінь та навичок у контрольній та експериментальній групах

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб	%	к-сть осіб
контрольна група	42,99	92	47,66	102	9,35	20
експериментальна група	28,98	62	51,40	110	19,62	42

Обчислення проведені за формулою (3.3) дозволили визначити $\chi^2 = 27,4$.

За таблицею значень при рівні значущості 0,05 і проведених обчислень $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ встановлено, що $\chi_0^2 = 9,21$. Таким чином, отримавши $\chi^2 > \chi_0^2$, можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про підвищення рівня вмінь і навичок студентів в експериментальних групах на основі застосування авторського комплексу навчально-методичного забезпечення.

Наступним завданням дослідження було відстежити результати ефективності використання авторського комплексу навчально-методичного забезпечення за всіма показниками прийнятих критеріїв.

Зазначимо, що показниками когнітивного критерію є: повні, глибокі, системні знання суті професійної діяльності; вміння застосовувати професійні знання; розвиненість професійних якостей; сформованість професійних уявлень. Діяльнісний критерій характеризується такими показниками як: сформованість професійних вмінь і навичок; володіння методами та прийомами діяльності; уміння діяти ситуативно; спроможність оцінювати та вирішувати професійні ситуації; професійна компетентність. Показниками мотиваційного

критерію є: самостійність; мотиви професійної компетентності; ставлення майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності.

У процесі формуального експерименту під час виконання завдання, щодо формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, нами було досліджено ефективність комплексу навчально-методичного забезпечення як компоненту моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Результати дослідження за усіма показниками мотиваційного критерію професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи довели, що активні чинники позитивно вплинули на формування професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. На початку експерименту в контрольних та експериментальних групах не було різких розходжень у показниках. Після завершення експерименту позитивні зрушення в експериментальних групах відбулися на усіх рівнях (табл. 3.16).

Таблиця 3.16

Сформованість професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за показниками мотиваційного критерію

Рівень сформованості професійної готовності (за показниками мотиваційного критерію)	Експериментальна група				Динаміка	Контрольна група				Динаміка
	На початок експерименту		На кінець експерименту			На початок експерименту		На кінець експерименту		
	(ос.)	%	(ос.)	%		(ос.)	%	(ос.)	%	
репродуктивний (низький)	89	41,6	63	29,7	-26	90	42,3	89	41,6	-1
реконструктивний (достатній)	96	44,6	101	47,4	+5	93	43,0	92	42,8	-1
продуктивний (високий)	29	13,8	49	22,9	+20	31	14,7	33	15,6	+2

Значно зменшилася кількість студентів, які характеризувалися репродуктивним (низьким) рівнем сформованості показників мотиваційного критерію професійної готовності в ЕГ (41,6% – до експерименту і 29,7% – після його завершення). Зросла кількість студентів з продуктивним (високим) рівнем (13,8% – до експерименту і 22,9% – після його завершення) та реконструктивним (достатнім) (з 44,6% – до експерименту і 47,4% – після його завершення).

Тоді як отримані результати за показниками мотиваційного критерію в КГ отримані на початку експерименту майже не відрізнялися від показників отриманих в кінці. Так, на початку експерименту репродуктивний (низький) рівень сформованості показників мотиваційного критерію демонстрували 42,3% студентів, а в кінці – 41,6%. Незначно змінилася і кількість студентів, що демонстрували реконструктивний (достатній) рівень: з 43,0% на початок експерименту та 42,8% в кінці. Продуктивного (високого) рівня у контрольній групі на кінець педагогічного експерименту досягнули лише 15,6% студентів, тоді як на початок цей рівень демонстрували – 14,7%.

Усі дані були перевірені на статистичну значущість отриманих результатів. За формулою $\chi^2 = 15,39$. За таблицею значень при рівні значущості 0,01 і проведеному обчисленні $\nu = (2-1)(3-1) = 2$, що дозволяє встановити, що $\chi_0^2 = 9,21$. Таким чином, отримавши $\chi^2 > \chi_0^2$, можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про статистично значущі відмінності сформованості показників мотиваційного критерію професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальних групах.

Позитивна динаміка сформованості показників за мотиваційним критерієм пояснюється ставленням майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності; потребами; інтересами; мотивами; рівнем усвідомленості професійного вибору в експериментальній групі.

У контрольних групах майже відсутня динаміка зростання рівня професійної готовності за мотиваційним критерієм на усіх рівнях професійної готовності пояснюється саме відсутністю налаштованості на удосконалення своїх знань, умінь і навичок під час навчання, недостатнім прагненням студентів до самовдосконалення упродовж навчання.

Оцінювання рівня професійної готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за когнітивним критерієм, показниками якого є: повнота, глибина, системність знання суті професійної діяльності; вміння застосовувати професійні знання; розвиненість професійних якостей; сформованість професійних уявлень дозволили отримати наступні результати (див. табл. 3.17). Як видно із таблиці активні чинники позитивно вплинули на формування професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за когнітивним критерієм.

Після завершення формувального етапу в експериментальних групах відбулися позитивні зрушення: зросла кількість студентів, які характеризувалися продуктивним (високим) рівнем готовності за показниками когнітивного критерію (13,8% – до експерименту і 25,3% – після його завершення) та реконструктивним (достатнім) (37,8% – до експерименту і 47,6% – після його завершення), зменшилася кількість студентів, які демонстрували репродуктивний (низький) рівень професійної готовності за показниками когнітивного критерію (48,4% – до експерименту і 27,1% – після його завершення).

У контрольних групах також спостерігаються подібні тенденції (причина – зростання загального рівня сформованості професійних знань, уявлень та професійних якостей майбутніх фахівців з вищою освітою), хоча показники дещо гірші (причина – відсутність активного чинника впливу). На початок педагогічного експерименту в контрольній групі продуктивний (високий) рівень за показниками когнітивного критерію демонстрували 11,7% студентів, а в кінці – 13,5%. Реконструктивний (достатній) рівень на початку експерименту демонстрували 43,0% осіб, а після завершення 43,5%. Репродуктивний

(низький) рівень в контрольній групі демонстрували 45,3% респондентів на початок експерименту і 43,0% після завершення.

Перевіряючи статистичну значущість за формулою $\chi^2 = 28,27$. За таблицею значень при рівні значущості 0,01 і проведенні обчислення $\nu = (2-1)(3-1) = 2$ визначено, що $\chi_0^2 = 9,21$. Тож, отримавши $\chi^2 > \chi_0^2$, ми можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про статистично значущі відмінності показників сформованості за когнітивним критерієм професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальних групах.

Визначення рівня професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за показниками діяльнісного критерію пов'язувалося зі сформованістю у студентів досвіду володіння методами та прийомами професійної діяльності; самостійність; професійна поведінка; сформованість професійних умінь і навичок; готовність до застосування знань у подібних та варіантних ситуаціях; використання професійних знань, умінь і навичок у ситуативній діяльності.

Таблиця 3.17

Сформованість професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за показниками когнітивного критерію

Рівень сформованості професійної готовності (за показниками когнітивного критерію)	Експериментальна група				Динаміка	Контрольна група				Динаміка
	На початок експерименту		На кінець експерименту			На початок експерименту		На кінець експерименту		
	(ос.)	%	(ос.)	%		(ос.)	%	(ос.)	%	
репродуктивний (низький)	103	48,4	58	27,1	-45	97	45,3	92	43,0	-5
реконструктивний (достатній)	81	37,8	102	47,6	+21	92	43,0	93	43,5	+1
продуктивний (високий)	30	13,8	54	25,3	+24	25	11,7	29	13,5	+4

Результати рівня професійної готовності студентів за показниками діяльсного критерію представлено у табл. 3.18.

Результати експерименту засвідчили суттєве збільшення кількості студентів з продуктивним (високим) рівнем професійної готовності за показниками діяльсного критерію (з 11,7% – до експерименту і 22,9% осіб – після його завершення) в експериментальній групі. Реконструктивний (достатній) рівень в експериментальній групі на початок експерименту демонструвало 43,0% студентів, а в кінці – цей рівень було продемонстровано уже 49,1%.

Таблиця 3.18.

Сформованість професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи за показниками діяльсного критерію

Рівень сформованості професійної готовності (за показниками діяльсного критерію)	Експериментальна група				Динаміка	Контрольна група				Динаміка
	На початок експерименту		На кінець експерименту			На початок експерименту		На кінець експерименту		
	(ос.)	%	(ос.)	%		(ос.)	%	(ос.)	%	
репродуктивний (низький)	97	45,3	60	28,0	-37	94	43,9	92	43,0	-2
реконструктивний (достатній)	92	43,0	105	49,1	+13	93	43,5	99	46,3	+6
продуктивний (високій)	25	11,7	49	22,9	+24	27	12,6	23	10,7	-4

Студенти продемонстрували спроможність ефективно діяти в професійно-орієнтованому оточенні, оцінювати та вирішувати професійні ситуації.

Зазначимо, що в експериментальній групі суттєво зменшилася кількість студентів, що демонстрували репродуктивний (низький) рівень професійної готовності (45,3% – до експерименту і 28,0% – після його завершення) за показниками діяльсного критерію.

Оцінювання рівня професійної готовності за показниками діяльсного критерію професійної готовності в контрольній групі дозволило отримати

наступні результати: репродуктивний (низький) рівень до початку експерименту демонстрували – 43,9% осіб і після завершення 43,0%, реконструктивний (достатній) – 43,5% на початок і 46,3% студентів – в кінці, продуктивний (високий) рівень демонстрували на початок експерименту – 12,6% респондентів і після завершення – 10,7%.

Отримані результати перевірялись на статистичну значущість. За формулою $\chi^2 = 31,03$. За таблицею значень при рівні значущості 0,01 і проведеному обчисленні $\nu = (2-1)(3-1) = 2$, дозволило отримати $\chi_0^2 = 9,21$. Таким чином, було встановлено $\chi^2 > \chi_0^2$, що дозволило стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про статистично значущі відмінності сформованості показників за діяльнісним критерієм професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальних групах.

Позитивний вплив активних чинників на рівень професійної готовності за діяльнісним критерієм чітко видно при порівнянні динаміки результатів експериментальних та контрольних груп. У контрольних групах відсутність позитивних змін у формуванні професійної готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи пояснюється саме неможливістю оволодіти необхідні вміння і навички.

Узагальнені результати (табл. 3.19), перевірки за трьома критеріями та визначення їхньої динаміки у контрольних та експериментальних групах дали змогу зробити висновок про ефективність моделі формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи із застосуванням авторського комплексу навчально-методичного забезпечення. Вимірювання показників засвідчило позитивні зміни в експериментальних групах.

Зросла кількість студентів з продуктивним (високим) рівнем професійної готовності за всіма критеріями (з 6,08 % на початку експерименту до 24,30% після експерименту в ЕГ. Кількість студентів, що демонстрували

реконструктивний (достатній) рівень професійної готовності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи теж змінився (з 51,86% на початку експерименту до 53,74% після експерименту). При цьому різко скоротилася кількість осіб з репродуктивним (низьким) рівнем готовності (з 42,06% до 21,96%).

Отже, в експериментальній групі відбулися наступні зміни: зменшилася кількість студентів із репродуктивним (низьким) рівнем (на 20,01%) та зросла кількість студентів з продуктивним (високим) рівнем готовності на 18,22%.

Таблиця 3.19.

Динаміка рівнів сформованості готовності до професійної діяльності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи

Рівень сформованості професійної готовності	Експериментальна група				Динаміка	Контрольна група				Динаміка
	На початок експерименту		На кінець експерименту			На початок експерименту		На кінець експерименту		
	(ос.)	%	(ос.)	%	%	(ос.)	%	(ос.)	%	%
репродуктивний (низький)	90	42,06	47	21,96	-20,10	94	43,92	81	37,85	-6,07
реконструктивний (достатній)	111	51,86	115	53,74	+1,88	105	49,07	109	50,93	+1,86
продуктивний (високий)	13	6,08	52	24,30	+18,22	15	7,01	24	11,22	+4,21

Несуттєві зміни на середньому рівні пояснюються тим, що частина студентів стала відповідати вимогам продуктивного (високого) рівня професійної готовності. У контрольних групах ця тенденція виражена меншою мірою, істотних кількісних та якісних змін тут не відбулося.

Отримані узагальнені результати сформованості професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальній групах представлено на рис. 3.14. та в табл. 3.20.

Так в ЕГ продуктивний (високий) рівень сформованості професійної готовності продемонстрували 24,30% студентів, реконструктивний (достатній) 53,74% та репродуктивний (низький) 21,96%.

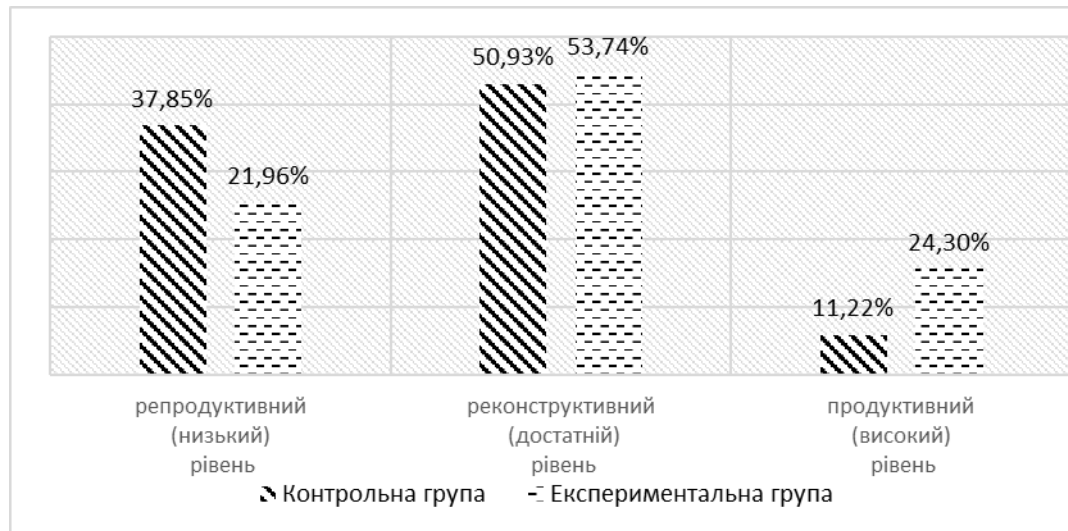

Рис. 3.14. Сформованість професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальній групах

Таблиця 3.20.

Результати сформованості професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальній групах

Параметр	репродуктивний (низький) рівень		реконструктивний (достатній) рівень		продуктивний (високий) рівень	
	%	ос.	%	ос.	%	ос.
контрольна група	37,85	81	50,93	109	11,22	24
експериментальна група	21,96	47	53,74	115	24,30	52

Таким чином $\chi^2 > \chi_0^2$, ми можемо стверджувати про заперечення нуль-гіпотези, що свідчить про статистично значущі відмінності сформованості професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контрольній та експериментальних групах на основі використання оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення.

Відзначимо, що після завершення формувального етапу експерименту в експериментальних групах не було виявлено жодного студента, який продемонстрував репродуктивний (низький) рівень сформованості готовності до професійної діяльності за усіма показниками.

Таким чином, аналіз результатів педагогічного експерименту свідчить про ефективність оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення та підвищення рівня професійної готовності студентів спеціальності інформаційна, бібліотечна та архівна справа за усіма показниками прийнятих критеріїв в експериментальній групі. Отже, мета наукового пошуку досягнута, визначені завдання виконані, гіпотеза підтверджена.

Висновки до третього розділу

У третьому розділі «Експериментальна перевірка ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» представлено організацію та етапи впровадження навчально-методичного забезпечення у процес професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, висвітлено методику проведення констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту, представлено узагальнення результатів дослідження.

У процесі дослідно-експериментальної роботи визначено необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Результати констатувального етапу дозволили виявити, що домінуючими потребами в оновленні навчально-методичного забезпечення є дисципліни «Діловодство», «Управління діловими інформаційними ресурсами» та «Соціально-комунікаційні технології».

На формувальному етапі педагогічного експерименту з метою досягнення студентами необхідного рівня готовності до професійної діяльності з

визначених дисциплін було апробовано оновлений комплект навчально-методичного забезпечення.

Результати проведеного педагогічного експерименту довели ефективність моделі формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності із застосуванням оновленого комплекту навчально-методичного забезпечення. Порівняння експериментальної та контрольної груп проводилось шляхом дослідження готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності за показниками когнітивного, діяльнісного та мотиваційного критеріїв. Оцінюючи показники сформованості готовності за мотиваційним критерієм отримано наступні результати, а саме: відбулися позитивні зміни в експериментальних групах на усіх рівнях, а саме: значно зменшилася кількість студентів, які характеризувалися репродуктивним (низьким) рівнем професійної готовності (41,6% – до експерименту і 29,7% – після його завершення). Зросла кількість студентів з продуктивним (високим) рівнем професійної готовності (13,8% – до експерименту і 22,9% – після його завершення) та реконструктивним (достатнім) (44,6% – до експерименту і 47,4% – після його завершення). Оцінюючи сформованість показників готовності до професійної діяльності за когнітивним критерієм після завершення експерименту в експериментальних групах відбулися позитивні зміни: зросла кількість студентів, які характеризувалися продуктивним (високим) рівнем (13,8% – до експерименту і 25,3% – після його завершення) та реконструктивним (достатнім) (37,8% – до експерименту і 47,6% – після його завершення), зменшилася чисельність студентів, які належали до репродуктивного (низького) рівня професійної готовності (48,4% – до експерименту і 27,1% – після його завершення). Результати оцінювання сформованості показників діяльнісного критерія готовності до професійної діяльності показали суттєве збільшення числа студентів з продуктивним (високим) рівнем професійної готовності за діялісним критерієм (11,7% – до експерименту і 22,9% – після його завершення). Студенти продемонстрували

спроможність ефективно діяти в професійно-орієнтованому оточенні, оцінювати та вирішувати професійні ситуації. Реконструктивний (достатній) рівень в експериментальній групі на початок експерименту демонстрували 43,0% студентів, а в кінці – цей рівень було продемонстровано уже 49,1%. В експериментальних групах суттєво зменшилася чисельність студентів, які належали до репродуктивного (низького) рівня професійної готовності (45,3% – до експерименту і 28,0% – після його завершення). У контрольних групах також спостерігаються подібні тенденції, що підтверджує зростання загального рівня сформованості професійних компетентностей та професійних якостей, хоча показники значно гірші (відсутність активного чинника впливу).

Узагальнені результати дослідження показали, що відбулися позитивні зміни результатів навчання студентів в експериментальній групі. Зросла кількість студентів з продуктивним (високим) рівнем професійної готовності (з 6,08% на початку експерименту до 24,30% після експерименту. Реконструктивний (достатній) рівень професійної готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи також змінився (з 51,86% на початку експерименту до 53,74% після завершення). При цьому різко скоротилося число осіб з репродуктивним (низьким) рівнем (з 42,06% до 21,96%). Мета наукового пошуку досягнута, визначені завдання виконані, гіпотеза підтверджена.

Результати дослідження висвітлено у публікації Швай & Кухтяк, 2014а.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі запропоновано вирішення наукового завдання щодо теоретичного обґрунтування та експериментальної перевірки ефективності оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи:

1. Дослідження теорії та практики професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи дозволили виявити необхідність оновлення її навчально-методичного забезпечення відповідно до модернізованого змісту спеціальності та сучасної освітньої парадигми. З'ясовано, що зміст професійної діяльності фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи репрезентується використанням наукоємних технологій обробки інформації, спрямованістю інформаційної діяльності на виробництво персоніфікованих інформаційних продуктів та послуг, розширенням асортименту електронної інформаційної продукції, запровадженням інформаційних послуг комплексного характеру, що базуються на використанні методів інформаційно-аналітичних досліджень, з необхідністю формування готовності суб'єкта навчання до аналізу, синтезу та згортання інформації; інформаційно-комунікаційною діяльністю, здійсненням електронного документного супроводу, створенням інформаційних ресурсів та продуктів відповідно до запитів користувача; забезпеченням захисту конфіденційної інформації, умінням вирішувати проблеми оперативного і повноцінного доступу до інформації, оптимізувати та забезпечувати формування, зберігання, захист та використання документальних ресурсів, забезпеченням доступу до ретроспективної інформації. У контексті професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи поняття «навчально-методичне забезпечення» доцільно трактувати як сукупність матеріалів навчально-методичного характеру, що забезпечують виконання освітньо-

професійної програми та спрямовані на формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців.

2. Виявлено особливості створення та оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, а саме: інтегративність фундаментального та прикладного компонентів змісту освіти (формування компетентностей та готовності до професійної діяльності як запланованого кінцевого результату, що реалізується за допомогою освоєння знань та вмінь як фундаментального, так і прикладного обсягу змісту освіти спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» на основі використання відповідного навчально-методичного забезпечення); акцентуалізація специфіки професійної діяльності (професійна акцентуалізація навчально-методичного забезпечення, що наголошує на особливостях, характерних для виконання професійних обов'язків, методів, технологій, стратегій, незнання яких ускладнює або робить неможливим якісне виконання професійних завдань); актуалізація конфігурації домінантів компетентності (компетентність як складне синергетичне утворення, охоплює сукупність знань, умінь та навичок, що формується на вимогу зовнішніх обставин, які моделюються навчально-методичними засобами та сприяють утворенню конфігурації домінантів компетентності, необхідної для виконання завдання), адекватність змісту професійної діяльності (відтворення контексту і змісту професійної діяльності за допомогою навчально-методичного забезпечення, що дозволяє сформувати розуміння процесу виготовлення продукту, дії, операції, алгоритму діяльності, вирішення професійної ситуації); пріоритетність розвитку професійних якостей (комплексне поєднання розвитку професійних якостей (здатності до аналізу та синтезу інформації, точності, уважності до деталей, оцінювання, відповідальності за якість виконання та освоєння змісту професійної діяльності); випереджуваність (оновлення навчально-методичного забезпечення відповідно до перспектив розвитку інформаційної, бібліотечної й архівної справи та забезпечення можливості розвитку самоосвіти, самооцінювання,

самовдосконалення суб'єкта освітнього процесу); придатність використання в ІКТ (оновлення навчально-методичного забезпечення, придатного для організації освітнього процесу у віртуальних навчальних середовищах на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій).

3. Розроблено модель формування готовності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи до професійної діяльності із застосуванням оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення, що складається із кількох взаємопов'язаних блоків: нормативно-цільового (нормативна база підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, компонентна структура змісту професійної діяльності, мета та завдання професійної підготовки), теоретико-методологічного (особливості навчально-методичного забезпечення, методологічні підходи до його оновлення); методологічно-технологічного (існуюче навчально-методичне забезпечення та авторські розробки навчально-методичного забезпечення); результативний блок (знаннєво-змістовий, операційно-діяльнісний та мотиваційно-цільовий компоненти). За компонентами визначено критерії готовності (когнітивний, діяльнісний, мотиваційний), їхні показники й рівні (продуктивний (високий), реконструктивний (достатній) та репродуктивний (низький)).

Оновлений навчально-методичний комплект містить наступні складові: випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтувальні тренувальні вправи, тестові завдання, професійно-орієнтовані тестові завдання; навчально-інформаційні комплекти, електронний навчально-методичний комплекс, навчальний посібник, методичні вказівки до виконання практичних робіт. Складові комплекту мають чітке функціональне призначення: випереджувально-орієнтувальні тестові завдання забезпечують знаннєво-змістову складову готовності; професійно-орієнтувальні тренувальні вправи спрямовані на забезпечення діялісно-операційної складової; тестові завдання сприяють формуванню як знаннєво-змістової, так і діялісно-операційної та мотиваційно-цільової складових, є засобом самооцінювання; професійно-орієнтовані тестові завдання спрямовані на оволодіння підходами до вирішення

професійних завдань; навчально-інформаційні комплекти орієнтовані на забезпечення формування компетентностей; електронний навчально-методичний комплекс містить необхідну сукупність елементів для формування усіх складових готовності до професійної діяльності та є засобом організації самостійної роботи і дистанційного навчання; методичні вказівки до виконання практичних робіт є інструктивним засобом, що спрямований на забезпечення знаннєво-змістової, операційно-діяльнісної та мотиваційно-цільової складових професійної готовності.

4. Дослідно-експериментальна перевірка довела ефективність оновленого комплексу навчально-методичного забезпечення як компонента моделі формування готовності до професійної діяльності бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Виявлено статистично значущі відмінності у даних експериментальної та контрольної груп. Свідченням цього стало зростання кількості студентів з продуктивним (високим) рівнем готовності в ЕГ (з 6,08% на початку до 24,30% після завершення педагогічного експерименту). Реконструктивний (середній) рівень професійної готовності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи залишився практично без змін в ЕГ (51,86% до та 53,74% після експерименту). При цьому в ЕГ суттєво скоротилася кількість студентів з репродуктивним (низьким) рівнем готовності (з 42,06% до 21,96%). У КГ суттєвих змін не відбулося, що підтвердило гіпотезу дослідження.

Виконане дослідження не претендує на вичерпне висвітлення дослідницької проблеми. До перспективних напрямів подальших наукових розвідок віднесено удосконалення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки магістрів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Академічний тлумачний словник, 1970-1980. Взято з <http://sum.in.ua/>*
- Алексюк, А. М. (1998). *Педагогіка вищої освіти України. Історія. Теорія : підручник*. Київ: Либідь.
- Анисимов, А. М. (2009). *Робота в системі дистанційного навчання Moodle*. Харків: ХНГАГХ.
- Анненкова, І. П. (2011). *Критерії і показники якості освіти у ВНЗ*. Взято з http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/1.pdf
- Артюхова, Л. В. (2016). *Реформування фахової підготовки інформаційних та бібліотечних працівників в умовах змін інформаційної сфери суспільства. Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне, 10 лютого 2016 р.: РДГУ.
- Атанов, Г. (2002) *Обґрунтування та сутність діяльнісного підходу до навчання. Педагогіка і психологія професійної освіти, 3, 85-94.*
- Бабенко, Ж. В. (2016). *Трансформація процесів інформаційної діяльності у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі. Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Рівне, 10 лютого 2016 року: РДГУ.
- Банах, О. Я., Бік, Г. З.,..... Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2018 г). *Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів за спеціалізаціями: Інститут гуманітарних та соціальних наук «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини», «Музеєзнавство, пам'яткознавство». Навчальний посібник для вступників до*

Національного університету «Львівська політехніка на ступінь магістра». Львів: Видавництво Львівської політехніки.

- Барабаш, О. В., Бусько, М. Б., Істоміна, К. Ю., Мукач, Н. В., & Шийка Ю. І. (2018); Мукач, Н. В. & Бусько, М. Б. (ред.). *Теоретико-методологічні аспекти дослідження розвитку неперервної освіти у Канаді*. Львів: ВД «Панорама».
- Басюк, Т. М. (2010). *Основи інформаційних технологій*. Львів: Новий світ-2000.
- Бачинська, Н. А. (2016). Нормативно-правові засади удосконалення системи бібліотечно-інформаційної освіти в Україні. *Молодий вчений*, 12(39), 177-180.
- Беляєв, М. И. (2009). Из опыта создания электронных учебников. *Вестник РУДН*. Серия: Информатизация образования, 1. Взято з http://www.ido.rudn.ru/vestnik/2009/2009_1/3.pdf
- Белякова, О. В. (2012). *Модель спеціаліста*. Аудиторна робота викладача і студента: досвід і напрями вдосконалення. Збірник матеріалів науково-методичної конференції, 21 лютого 2012 р.: у 2 т., Міністерство освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, 2, 360-361.
- Берталанфи, Л. Б. (1969). *Общая теория систем – критический обзор*. Исследования по общей теории систем. Москва.
- Бех, І. Д. (2009). Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. *Виховання і культура*, 12, 5-7.
- Бік, Г. З., Герасим, О. П. Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2015b). *Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів (спеціалістів): навч. посіб. для вступників до НУ «Львівська політехніка» на рівень магістра (спеціаліста)*. Інститут гуманітарних та соціальних наук. Спеціальності: «Документознавство та інформаційна діяльність», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини». Львів: Видавництво Львівської політехніки.

- Білавич, Г. (2014). Формування мовленнєвої обізнаності студентів у процесі вивчення дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Освітній простір України*, 3, 30-35.
- Білавич, Г. (2018a). Мовно-комунікативний аспект підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи крізь призму навчально-методичного забезпечення галузі. *Молодь і ринок*, 11 (166), 23-28.
- Білавич, Г. (2018b). Формування культури наукового мовлення майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у процесі професійної підготовки. *Освітній простір України*, 13, 36-42.
- Білушак, Т. М. (2017). *Менеджмент архівної діяльності*. Львів: Видавництво «Львівської політехніки».
- Божук, Л. В. (2014) (уклад.). *Архівна справа та інформаційне забезпечення архівних установ*: Київ: НАУ.
- Боряк, Г. В., Матяш, Р. Я., & Пиріг, Р. Я. (2003). *Хрестоматія з архівознавства*. Держкомархів, УНДІАСД; Київ: Видавничий дім "КМ Академія".
- Булах, І.Є., & Мруга, М. Р. (2006). *Створюємо якісний тест*. Київ: Майстер-клас.
- Бурківська, Л. Ю. & Венгринюк, Л. Ю. (2008). *Науковий та офіційно-діловий стилі української мови в державному управлінні: практикум*. Івано-Франківськ: Місто НВ.
- Бурківська, Л. Ю. (2008). *Лінгвістичні основи документознавства: методичні вказівки для вивчення дисципліни*. Івано-Франківськ: Факел.
- Бурківська, Л. Ю. (2016). *Теорія комунікації: методичні вказівки для вивчення дисципліни*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Бурківська, Л. Ю., & Романишин, Ю. Л. (2012). *Інформаційний менеджмент: методичні вказівки до виконання курсових робіт*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Буркова, Л. В. (2010). *Соціономічні професії: інноваційна підготовка фахівців у вищих навчальних закладах*. Київ.

- Варенко, В. М., & Горбунова, О.В.(2016). *Референтна справа*. Київ: «Центр учбової літератури».
- Вилегжаніна, Т. (2012). Бібліотечна професія в Україні. *Колонка головного редактора*, 57. Взято з file:///В:/Downloads/Windows%207%20-%20Ghost/bp_2012_3_2.pdf
- Віртуальне навчальне середовище (2017). Взято з <http://lp.edu.ua/virtualne-navchalne-seredovyshche>
- Гаврилова, Т. А., & Хорошевский, В. Ф. (2000). *Базы знаний интеллектуальных систем*. Питер: СПб.
- Гайсинюк, Н. А. (2003). *Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства*. (Дисертація канд. пед. наук). Київ: Київський національний ун-т культури і мистецтв.
- Гніденко, М. П., & Ільїн, О.О. (2013). Педагогічний процес в умовах інформатизації. *Військова освіта*, 2, 51-60.
- Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. Київ, Либідь.
- Гончаренко, С. У. (2000). *Методика як наука*. Хмельницький: ХГПК, 30.
- Гончаренко, С. У. (2008). *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. Київ: ДОВ «Вінниця».
- Гончаренко, С. & Кушнір, В. (2008). Методологічні особливості наукових поглядів на педагогічний процес: від репродуктивної педагогіки до педагогіки творчо-креативної. *Педагогічна освіта і освіта дорослих Європейський вимір: Збірник наукових праць*. Київ-Хмельницький ІПО І ОД.
- Гривко, А. В. (2012). Підручник у системі компетентнісного навчання математики Гривко Інститут педагогіки НАПН України. Взято з http://lib.iitta.gov.ua/09_2012.pdf
- Григораш, С. М. (2011). *Інформаційно-аналітична діяльність*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.

- Григораш, С. М. (2014). Інформаційно-аналітична діяльність: методичні вказівки до написання та оформлення курсових робіт. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Григораш, С. М. (2015). *Менеджмент : методичні вказівки для практичних занять*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Григораш, С. М. (2016). *Інформаційно-аналітична діяльність: методичні вказівки для практичних та семінарських занять*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Григораш, С. М. (2017). *Вступ до спеціальності : практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Грондлунд, Н. Е. (2005). *Оцінювання студентської успішності*. Київ: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні».
- Гуло, В.Л., Левківський, К.М., ..., Крошко, Н.В. (уклад.). (2013). *Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентісний підхід)*. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.
- Гурье, Л. И., Кирсанов, А. А., Кондратьев, В. В., & Ярмакеев И. С. (2006). *Интегративные основы инновационного образовательного процесса в высшей профессиональной школе*. (Ред. В.В. Кондратьева), Монография. Москва: ВИНТИ.
- Давидова, І. О. (2018) (уклад.). *Соціальні комунікації: програма та навчально-методичні матеріали до курсу для бакалаврів зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Харків, Харківська державна академія культури.
- Давыдов, В. В. (2008). *Проблемы развивающего обучения*. Москва: Директ-Медиа.
- Демчина, Л. І. (2003). *Аналітико-синтетична переробка інформації: методичні вказівки для студентів*. Івано-Франківськ: Факел.

- Демчина, Л. І., & П'ятничко, Б. П. (2007). *Аналітико-синтетична переробка інформації: практикум*. Івано-Франківськ: Факел.
- Демчина, Л. І. (2008). *Документально-інформаційні комунікації : метод. вказівки до вивчення дисципліни*. Івано-Франківськ : Факел.
- Демчина, Л. І. (2010). *Аналітико-синтетична переробка інформації: методичні вказівки до виконання курсових робіт*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Демчина, Л. І. (2011). *Документально-інформаційні комунікації*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Демчина, Л. І. (2012). Інформаційний супровід навчального посібника «Документально-інформаційні комунікації». *Вісник Харківської державної академії культури*, 38, 81-89.
- Довідник ВНЗ. Взято з <https://osvita.ua>
- Долбенко, Т. О. (2015). *Місце бібліотек в системі інформаційних комунікацій*. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації», Київ, 23 квітня 2015 р.
- Дубасенюк, О.А. (2011). *Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія*. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка.
- Дубровіна, Л. (1998). Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні. *Студії з архівної справи та документознавства*, Т3, 6-16.
- Драч, І. І. (2011). Компетентнісний підхід як ключовий методологічний інструмент модернізації підготовки майбутніх викладачів вищої школи. *Теорія та методика управління освітою*, 7, 47–56.
- Дурай-Новакова, К. М. (1983). *Формирование профессиональной готовности студентов к педагогической деятельности*. (Автореф. дис. на соискание науч. степени доктора пед. наук), Москва.
- Дусаविцкий, А. К. (2002). *Развивающееся образование: теория и практика*. *Статті*. Харків, 146.
- Дутка Г. (2007). *Фундаменталізація математичної освіти майбутніх економістів*. М. І. Бурда (Ред.). Київ: УБС НБУ.

- Дьяченко, М. К. & Кандыбович, Л. А. (1976). *Психологические проблемы в готовности к деятельности*. Минск.
- Жежнич, П. І. (2010а). *Консолідація інформації*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».
- Жежнич, П. І. (2010б). *Технології інформаційного менеджменту*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка».
- Жорнова, О. & Жорнова, О. (2012). Науково-методичне забезпечення навчального процесу у вищій школі: усталені нормативи та сучасні вимоги. *Вісник Книжкової палати*, 2, 29-32.
- Жуйкова, О. В. (2014). *Организация самостоятельной работы студентов – будущих инженеров при изучении графических дисциплин в техническом вузе*. (Дис. кандидата пед. наук). «Ижевский государственный технический университет имени М.Т. Калашникова», Ижевск.
- Загнітко, А. & Данилюк, І. (2005). *Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування*. Донецьк, ТОВ ВКФ «БАО».
- Зозуля, С. (2017). Особливості змістового наповнення курсу «Бібліографознавство» для студентів-бакалаврів з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Взято з <http://lib.iitta.gov.ua>
- Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Взято з <http://www.dt-kt.com/zakon-ukrajiny-pro-vyschu-osvitu-vid-01-07-2014-r-1556-vii/>.
- Зимняя, И. А. (2004). Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании. *«Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы»*. Москва, Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов.
- Зязюн, І. А. (2000). Концептуальні засади теорії освіти в Україні. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1, 10-34.
- Ігнат'єва, М. (2003). Деятелиностное содержание образования: современная дискуссия. *Высшее образование в России*. 5, 64-73.

- Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. (2013). *Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід)*. Київ: Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.
- Інформаційно-бібліотечний менеджмент (буклет)*. Взято з www.ic.ac.kharkov.ua
- Кадневский, В. М. (2001). Тестовая культура как феномен цивилизации. *Образование: исследовано в мире*. Взято з <http://www.oim.ru>
- Казиев, В. М. (2006). Введение в анализ, синтез и моделирование систем. *Интернет-Университет Информационных Технологий*. БИНОМ. Лаборатория знаний, (Серия «Основы информационных технологий».
- Калакур, Я, & Матяш, І. (за ред.). (2002) *Архівознавство*. Держкомархів України, УНДІАСД. 2-е видання. Київ.
- Калинин, В. В., & Резников, Б. А. (1987). *Теория систем и управления (структурно-математический подход)*. Ленинград: ВИКИ.
- Капра, Ф. (2004). *Скрытые связи*. (с англ.). Москва: ООО «Издательский дом «София».
- Касавина, И. Т. (2009). *Энциклопедия эпистемологии и философии науки*. (Ред. Касавина, И.Т.). Москва: Издательство «Канон+», РООИ «Реабилитация».
- Кісь, Я. П. & Голошук, Р.О. (2010). *Методи документування консолідованої інформації*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Київський університет імені Бориса Грінченка. (2017). *Освітньо-професійної програма підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи*. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка.
- Козловський, Ю. М., & Козловська, І. М. (2015). *Едукаційна інтегродогія: монографія*. Львів: Сполом.
- Колодій, Р. С. (2013). Розроблення віртуального лабораторного практикуму для дистанційного дослідження цифрових систем передавання в системі Moodle. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. *Інформатизація вищого навчального закладу*, 775, 63-68.

- Коляда, М. Г. (2011). Виявлення функціональних компонентів професійних компетенцій майбутніх фахівців з інформаційної безпеки. *Проблеми освіти*, 67, 34.
- Комліченко, О. О. (2013). Науково-методичне забезпечення підготовки молодших спеціалістів в контексті потреб економіки та суспільства. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*, 3(4), 270-276.
- Комова, М. В., & Мина, Ж. В. (уклад.). (2018). *Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Діловодство» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
- Комова, М.В., Пелешишин, А.М. & Білушак, Т.М. (2013). *Керування документаційними процесами. (Сер. «Інформація. Комунікація. Документація»)*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Комова, М. В. (2006). *Діловодство*. Національний університет «Львівська політехніка», Інститут гуманітарних і соціальних наук. Львів: Тріада плюс.
- Комова, М. В. (2007). *Документознавство*. Національний університет «Львівська політехніка», Інститут гуманітарних і соціальних наук. Львів: Тріада плюс.
- Комова, М. В., Білушак, Т. М., & Кухтяк, О. Я. (2017с). *Управління діловими інформаційними ресурсами: електронний навчально-методичний комплекс*, реєстраційний номер Е41-188-179/2017 від 20.03.2017 р. – Взято з: <http://vns.lpnu.ua/course/view.php?id=439>
- Комова, М. В., & Кухтяк, О. Я. (уклад.). (2018с). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 1. Сучасні соціально-комунікаційні технології: теорія і практика з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

- Комова, М. В., & Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2018d). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 2. Методики і прийоми впливу на суспільну свідомість. з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
- Комова, М. В., & Кухтяк, О. Я. (уклад.). (2018e). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 3. Сучасні соціально-комунікаційні технології впливу на суспільну свідомість. з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
- Комова, М. В., & Кухтяк, О. Я. (уклад.). (2018f). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 4. Сугестивний спосіб впливу на суспільне несвідоме з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка».
- Кондрашова, Л. В. (1987). *Морально-психологічна готовність студента до вчительської діяльності*. Київ: Вища школа.
- Корчевський, Д.О. (2015). Методологічні передумови моделювання інтеграції змісту підготовки майбутніх фахівців інформаційних технологій. *Педагогічний альманах*, 27, 164-170.
- Кремінь, В. Г. Болюбаш, Я. Я, Степко, М. Ф. Шинкарук, В. Д. Грубінко, В. В, & Бабин, І.І. (2004). *Вища освіта України та Болонський процес*: Тернопіль, Навчальна книга.
- Курило, О. Й., Лужанська, Т. Ю., & Кухарчук, О. С. (2017). Роль і значення інформаційно-бібліографічної діяльності в забезпеченні навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах. *Науковий вісник Мукачівського державного університету* 1(7),154-158.
- Кух, А. М. (2012). *Фахові компетентності учителя фізики та їх формування*. Взято з <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/2916/1/Kukh.pdf>

- Кухтяк, О. Я., & Швай, Р. І. (2014с). *Застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях. Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку*. Матеріали XVI Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції, місто Київ, 26-27 грудня 2014 року. ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України, Київ: ГО «ІОМП».
- Кухтяк, О. Я., & Швай, Р. І. (2015а). Підходи до оцінювання результатів навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Додаток 1, 35. VII(58), 495-502.
- Кухтяк О. Я., & Швай, Р. М. (2016а). Формування досвіду професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Додаток 1, (36) VIII (68), 167-177.
- Кухтяк, О. Я. (2016b). Професійно-орієнтовані тестові завдання як засіб формування готовності до майбутнього фаху. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 1 (37), III (71), 81-90.
- Кухтяк, О. Я. (2017а). *Формування досвіду професійної діяльності в процесі навчання ВНЗ*. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентісній основі: зб. наук. праць IV Міжнар. Наук. - практ. Інтернет-конф., 28 лютого 2017 р. : у 2 ч. Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.) : ФОП Домбровська Я.М., 2017. - Ч. I, 94-97.
- Кухтяк, О. Я. (2017b). Випереджувально-орієнтувальні тестові завдання як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх спеціалістів

інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *«Молодий вчений»*, 10(50), 470-473.

- Кухтяк, О. Я. (2017d). Змістове наповнення електронного навчально-методичного комплексу для віртуального середовища. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць*, (21). Кн. 3. IV (78), 314-324.
- Кухтяк, О. Я. (2018a). *Деякі аспекти стандарту вищої освіти України спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 січня 2018 р.). ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти», 37-39.
- Кухтяк, О. Я. (2018b). *Засоби формування здатності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію*. Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23-24 лютого 2018 р.) / ГО «Інститут інноваційної освіти»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти».
- Кухтяк, О. Я. (2018h). Інноваційні підходи до науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодь і ринок*, 5(160), 174-184.
- Кухтяк, О. Я. (2018i). Аналіз змісту та структури спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*, 10, 59-69.
- Лаба, О. В., & Мельник, В. Д. (2016). *Менеджмент електронних документів : лабораторний практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.

- Лаба, О. В. (2016). *Менеджмент електронних документів: лабораторний практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Левченко, О. М. (2014). Методика масового імпортування питань із відповіддю так/ні у ВНС Львівської політехніки. Інформатизація вищого навчального закладу. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 803, 74–80.
- Линенко, А. Ф. (1995). Педагогічна діяльність і готовність до неї. Одеса.
- Лісіна, С. О. (2013). *Документні ресурси*. Видавництво Львівської політехніки, (Сер. Інформація. Комунікація. Документація, вип. 1.).
- Львівська політехніка. (2015). Положення про організацію освітнього процесу. Національний університет «Львівська політехніка»: Львів.
- Львівська політехніка. (2016). Освітньо-професійна програма спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціалізацією «Інформаційна діяльність» спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» галузі знань 02 «Культура і мистецтво». Національний університет «Львівська політехніка»: Львів.
- Львівська політехніка. (2016). Робоча програма з навчальної дисципліни «Діловодство» для студентів Інституту гуманітарних і соціальних наук. Національний університет «Львівська політехніка»: Львів.
- Львівська політехніка. (2018). Навчальний план за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр. Національний університет «Львівська політехніка»: Львів.
- Ляшенко, О. І. & Бургун, І. В. (2013). Розвиток навчально-пізнавальної компетентності учнів основної школи у навчанні фізики. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 109, 68-73.
- Максименко, С. Д. & Пелех О. М. (1994). Фахівця потрібно моделювати. *Рідна школа*, 3,4, 68-72.

- Максимова, М. В. (2010). *Системообразующие концепты современной синергетики*. (Автореф. дис. на соиск. ученой степ. канд. философ.). Ростов-на-Дону.
- Маркова, А. К. (1996). *Психология профессионализма*. Наука.
- Масол, Л., Миропольська, Н., & Рагозіна, В. (2010). Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегрованої мистецької освіти. Л. Масол (Ред.), Київ: Педагог. думка.
- Матвієнко, О. В. (2007). Документознавча професіологія: проблеми і перспективи. *Вісник Книжкової палати*, 5, 30-32.
- Матвієнко, О. В. (2010). *Про «аналіз останніх публікацій», теоретико-методологічні засади досліджень та розвиток документознавчої освіти. Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики*. Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, 25-27 травня 2010 року, Київ.
- Матвієнко, О. В. & Цивін, М. С. (2016). Спеціальність 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»: у пошуках «інформаційного фахівця». *Вісник Книжкової палати*, 10, 32-35.
- Мачинська, Н. І. (2015). Диверсифікація змісту освіти в умовах ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців. У З. Я. Ковальчук (Ред.). *Психолого-педагогічні умови розвитку освітнього простору держави*. Львів: Ліга-Прес, 9-21.
- Мачинська, Н. І. (2013). *Педагогічна освіта магістрантів вищих навчальних закладів непедагогічного профілю*. Львів: ЛьвДУВС.
- Мачинська, Н. І. & Комарова, Ю. В. (2015). Упровадження інноваційних технологій навчання у вищій школі. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*, 1 (14), 240-247.
- Мельник, В. Д., & Романишин, Ю. Л. (2008). *Інформаційний менеджмент*. Івано-Франківськ: Факел.
- Мельник, В. Д. (2011). *Сучасні інформаційні технології: метод. вказівки*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.

- Мельник, В. Д, & Кісіль, (2014). *Науково-технічна інформація*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Мельник, В. Д. (2011). *Основи автоматизованих систем в перекладі: лабораторний практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Мельник, В. Д. (2016). *Захист інформації: лабораторний практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Моляко, В. О. (1989). *Психологічна готовність до творчої праці*. Київ: Т-во «Знання».
- Мороз, О. Г., Сластьонін, В. О., & Філіпченко, Н. І. (1997). *Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація*. Київ: Педагогіка.
- Мина, Ж. В., & Думанський, Н.О. (2015). *Документаційне забезпечення діяльності установ*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
- Мукач, Н. В. (2013). Професійна підготовка бакалаврів за спеціальністю «Міжнародні відносини» в університетах Росії, США, України. *Порівняльна професійна педагогіка*, 1 (5), 275-280.
- Мукач, Н. В. & Істоміна, К. Ю. (2016). Методологія дослідження професійної підготовки фахівців у галузі міжнародних відносин в університетах Канади. *Молодий вчений*, 12 (39), 486-472.
- Мучка, М. З. (2016). *Медіаосвітні технології: лабораторний практикум*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Миرونчук, Н. М., Антонова, О.Є., Янович, Л.М., & Васільєва, (уклад.). (2016). *Методичні вказівки. Освітня програма: вимоги та методика розроблення*. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка.
- Міністерство освіти і науки України. (2016). Проект стандарту вищої освіти України галузь знань 02 Культура і мистецтво спеціальність 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа. Взято з: <http://mon.gov.ua/activity/education/reforma-osviti/naukovometodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyiosviti.html>

- Мойсеюк, Н. Є. (2006). *Готовність до професійної діяльності: суть і шляхи формування*. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць, Вінниця: ДОВ «Вінниця», 364—368.
- Мул, С. А. (2016). *Психологія готовності офіцера-прикордонника до професійної діяльності*. (Дисертація доктор. пед. наук). Київ: НАПН України.
- Національний транспортний університет. (2016). *Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи*. Київ: Національний транспортний університет.
- Непорожня, Л. В. (2013). *Особливості розвитку науково-методичного забезпечення навчання фізики для основної школи з позицій компетентного підходу*. Збірник наукових праць «Проблеми сучасного підручника» 13, 168-177.
- Нефедов, К. Ю. & Карпенко, О.О. (2008). *Архівознавство*. Харків: Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут».
- Новий тлумачний словник української мови у 3 т.* (2006). В. Яременко, О. Сліпушко (укл.) Київ: АКОНІТ, 1.
- Острожков, П. А. (2009). *Технология организации самостоятельной работы студентов технических вузов в процессе графической подготовки*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Тамбов.
- Палеха, Ю. І. & Горбан, Ю. І. (2015). *Інформаційний бізнес*. Київ: Ліра.
- Пелецишин, А. М, Комова, М. В. & Вовк, Н. (2016). *Дидактичний досвід підготовки фахівців інформаційної діяльності*. Матеріали ІХ міжнародної науково-практичної конференції «Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ стоїть» (місто Одеса, 8-9 вересня).
- Перебудов, Ф. И., & Тарасенко, Ф. П. (1989). *Введение в системный анализ*. Москва: Высшая школа.

- Петренко, Л. П. (2009). Науково-методичне забезпечення професійно-педагогічної підготовки вчителя. Теоретико-практичні аспекти виховної роботи в закладах інтернатного типу: *Збірник наукових праць. Інститут проблем виховання АПН України*, 70-75.
- Повещенко, Г. П. (2012). *Систематика суспільної поведінки. Поняття. Тлумачення. Моделі: монографія*. Київ: Наук. Думка.
- Полат, Е. С. Моисеева, & А. Е. Петров. (2006). *Педагогические технологии дистанционного обучения*. Москва: «Академия».
- Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». (2015). Взято з <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2662015%D0%BF/print1360664962006417>
- Поясок, Т. М. (2010). *Система застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх економістів у вищих навчальних закладах*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Київ: Академія педагогічних наук України інститут педагогічної освіти та освіти дорослих.
- Приходько, В. (2012). Системний підхід до моніторингу якості освітньої діяльності загальноосвітнього навчального закладу. *Теорія та методика управління освітою*, 9.
- Про інформацію. (1992). Взято з <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
- Про бібліотеку і бібліотечну діяльність. (1995). Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/32/95-%D0%B2%D1%80>
- Про Національний архівний фонд і архівні установи. (1994). Взято з <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3814-12>
- Равен, Дж. (2001). *Педагогическое тестирование: Проблемы, заблуждения, перспективы* (Пер. с англ. – 2-е изд., испр.). Москва: Когито-Центр.
- Рашкевич, Ю. М. (2014). *Болонський процес та нова парадигма вищої освіти*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.

- Ржеуський, А. В. (2016). Використання хмарних технологій у бібліотеках. *Бібліотечний вісник*, 4, 13-15.
- Різник, В. В. (2008). Теоретичні основи науково-методичного забезпечення професійної підготовки студентів економічних спеціальностей в умовах входження України у світовий освітній простір. Взято з http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gvpkhdp/2008_16/193-195.Pdf
- Романишин, Ю. Л., & Мельник, В.Д. (2008). *Інформаційний менеджмент*. Івано-Франківськ: Факел.
- Романишин, Ю. Л., & Бурківська Л. Ю. (2013). *Редагування документації: конспект лекцій в таблицях і схемах*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Романишин, Ю. Л. (2009). *Методичні вказівки для контролю знань з інформаційно-комунікаційних технологій*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Романишин, Ю. Л. (2010). *Загальне документознавство: методичні вказівки*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Романишин, Ю. Л. (2011). *Інформаційний менеджмент: методичні вказівки*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Романишин, Ю. Л., & Бурківська, Л. Ю. (2014). *Фінансово-економічна інформація: методичні вказівки для вивчення*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Романишин Ю. Л., & Лаба О. В. (2016). *Інформаційний маркетинг: методичні вказівки для вивчення дисципліни*. Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Сагатовський, В. Н. (1980). Системна діяльність та її філософське осмислення. *Системні дослідження. Щорічник*. Москва: Наука.
- Селевко, Г. К. (2004). Компетентности и их классификация. *Народное образование*, 4, 138-143.
- Семеріков, С. О. (2009). *Фундаменталізація навчання інформатичних дисциплін у вищій школі. Монографія*. (За ред. М.І. Жалдак). Кривий Ріг: Мінерал.
- Сидоренко, В. К., & Дмитренко, П. В. (2000). *Основи наукових досліджень*. Київ: РННЦ «ДТШТ».

- Сидоренко, А. І. (2017). Моделі підготовки фахівців бібліотечно-інформаційної сфери: історичний екскурс та сучасні реалії. *Молодий вчений*, 4.2(44.2).
- Сищенко, С. В. (2001). *Книгознавча підготовка фахівців у системі вищої бібліотечно-бібліографічної освіти України: теоретико-методологічний аспект*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Харків: Харківська державна академія культури Міністерства культури і мистецтв.
- Сілкова, Г.В. (2016). *Інформаційна, бібліотечна та архівна справа: нова спеціальність чи модифікація існуючих професійних компетенцій?* Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Рівне, 10 лютого 2016 року. Вінниця: РДГУ.
- Скаткина, М. Н. (1982). *Дидактика средней школы: Некоторые проблемы современной дидактики*. Москва: Просвещение.
- Сластенин, В. А, Исаев, И. Ф, Мищенко, И. А, & Шиянов, Е. Н. (2000). *Педагогика*. Москва: Школа-Пресс.
- Соляник А. А. (2013). Культуроцентрическая модель модернизации высшего библиотечно-информационного образования. *Вісник ХДАК. Спецвипуск*, 40.
- Соляник, А. А. (2016a). *Уніфікація фундаментальної складової вищої інформаційної освіти в Україні*. Information, communication, society (ics-2017) 18-20 may 2017, Slavske, Ukraine. Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. Взято з <http://ena.lp.edu.ua>
- Соляник, А. А. (2016b). *Зміст інваріантної частини освітньо-професійної програми підготовки бакалавра та магістра зі спеціальності 029 «інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Проблеми розвитку документально-інформаційних систем у сучасному інформаційно-комунікаційному середовищі. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Рівне, 10 лютого 2016 р.: РДГУ.
- Смолінчук Л. С. (2011). Тестування як один з методів оцінювання якості освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*, 38.

- Соснин, Н. В. (2007). Компетентностный подход : проблемы освоения. *Высшее образование в России*, 6, 42 – 45.
- Сохань, Л., Єрмакова, І., & Несен, Г. (2003). *Життєва компетентність особистості*. Київ: Богдан.
- Стежко С. О., Зозуля, Н. Ю., & Петькун, С. М. (2017). *Діловодство*. Київ: Державний університет телекомунікацій «ДУТ».
- Степко, В.В. (2015). *Професійна діяльність бібліографа бібліотеки вищої школи в умовах інформаційного суспільства*. Бібліотека ХХІ століття: перспективи та інновації: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 23 квіт. 2015 р.). Київ: Видавничий центр КНУКіМ, 186–189.
- Талызина, Н. Ф. (1987). *Пути разработки профиля специалиста*. Саратов: СГУ.
- Татур, Ю. Г. (2004). Компетентность в структуре модели качества подготовки специалиста. *Высшее образование сегодня*, 3, 20-26.
- Тыклюк, Н. В. (2007). Готовность к деятельности как акмеологический феномен. *Акмеология*, 1, 18–21.
- Топчій О. В. (2017). Науково-методичне забезпечення освітнього процесу у вищому юридичному навчальному закладі. *Військова освіта*. 1, 173-182.
- Тищук, В. І. & Ковальов, В. М. (1994). Системний підхід у науково-методичному забезпеченні навчального процесу в професійній школі. *Науково-методичне забезпечення діяльності сучасної професійної школи*, 1, 101-102.
- Улятовская, Е. А. (1998). *Подготовка будущих учителей по активизации самостоятельной познавательной деятельности младших школьников*. (Дис. канд. пед. наук). Измаил.
- Урманцев, Ю.А. (2006). *Эволюционика, или общая теория развития систем природы, общества и мышления*. Москва: Книжный дом.
- Федасюк, Д. В. & Озірковський, Л. Д. (2010). *Віртуальне навчальне середовище Львівської політехніки*. Інноваційні комп'ютерні технології у вищій

школі: матеріали 2-ої Науково-практичної конференції, місто Львів, 23–25 листопада 2010 року.

- Химиця, Н. О. (2014). *Інформаційна діяльність в органах державної влади та управління*. Видавництво Львівської політехніки, (Сер. Інформація. Комунікація. Документація, вип. 3.)
- Холодная, М. А., (2002). *Психология интеллекта. Парадоксы исследования*. Москва. СПб.: Питер.
- Хуторський, А.В. (2001). *Современная дидактика*. СПб. Питер.
- Чуканова, С. О. (2016). *Професійна підготовка фахівців із бібліотекознавства та інформології у системі вищої освіти США*. (Дис. канд. пед. наук). Київ.
- Швай, Р. І. & Кухтяк, О. Я. (2014а). Ідентифікація творчої особистості у процесі навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 31, VII (50), 470–478.
- Швай, Р. И., & Кухтяк, А. Я. (2014b). *Аспекти формирования инновационной личности*. Глобализация науки: проблемы и перспективы: Сборник статей международной научно-практической конференции (г. Уфа, 7 февраля 2014), Уфа: РИЦ БашГУ.
- Швецова-Водка, Г. М. (2008). *Вступ до бібліографознавства*. Київ: Кондор.
- Швецова-Водка, Г. М. (2013). Бібліографічна підготовка фахівців спеціальності «Книгознавство. бібліотекознавство і бібліографія». *Вісник ХДАК*, 40, 70-75.
- Швецова-Водка, Г. М. (2017). *Загальне бібліографознавство. Бібліографічні ресурси України*. Київ: Кондор.
- Шемаєва, Г. В. (2013). Інноваційна модель бібліотечної освіти: перспектива реалізації. *Вісник ХДАК. Спецвипуск*, 40.

- Шемелюк, Г. Й. (2003). *Особливості науково-методичного забезпечення навчального процесу у технічному коледжі в умовах ступеневої освіти.* (Дис.канд. пед. наук), Київ.
- Шеремета, О. В. (2002). *Бібліографознавство.* Івано-Франківськ: ІФНТУНГ.
- Шишлина, Н. В. (2011). *Профессиональная подготовка Web-дизайнеров на основе дистанционных образовательных технологий.* (Дис. кандидата пед. наук). Ижевск.
- Шипота, Г. Є. (2015). *Формування готовності студентів до бібліографічного обслуговування як складова продуктивної фахової підготовки.* Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, місто Київ, 23 квітня 2015 року. Київ.
- Шкляр, А. Х. (1995). *Неперерывное профессиональное образование в интегративных структурах профессиональной школы (теория и практика).* Минск: НМЦентр.
- Штофф, В. А. (1966). *Моделирование и философия.* Москва: Наука.
- Щербяк, Ю. (2013). Особливості підготовки фахівців зі спеціальності документознавство та інформаційна діяльність у Тернопільському національному економічному університеті. *Педагогічні науки*, 1 (57).
- Якубовски, М. А. (2003). *Математическое моделирование профессиональной деятельности учителя.* Львов: Евросвіт.
- Юдін, Є. Г. (1972). *Методологічні проблеми системного підходу до соціологічних досліджень.* Н.а.РАО.
- Якимович, О. Н. (2010). *Критерії й рівні сформованості соціально-економічних знань учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування.* Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми, 10, 100-106.
- Яочен, Цзя. (2016). Особливості професійної підготовки майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах. *Науковий огляд* 10(31).

Bloom Benjamin S. and David R. Krathwohl. Taxonomy of Educational Objectives: Classification of Education Goals, by a committee of college and university examiners. Handbook I: Cognitive Domain. New York, Longmans, Green, 1956.

Competencies and Early Labour Market Careers of Higher Education Graduates – University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences, Slovenia, December (2009). 208 p. Взято з <http://decowe.org/static/uploaded/htmlarea/finalreportshegesco/>

Competencies_and_Early_Labour_Market_Careers_of_HE_Graduates.pdf

ECTS user's Guide – Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2009. – 64 p. Режим доступа: http://ec.europa.eu/education/tools/docs/ects-guide_en.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Приклад текстового наповнення для *професійно-орієнтована вправи, метою якої є формування вмінь документування управлінської діяльності.*

10 квітня 2018 року відбулося засідання кафедри документознавства та інформаційної діяльності. У засіданні кафедри взяли участь завідувач кафедри проф. Прокопенко А.О., доцент Коломоєць Ф.С., доцент Атаманчук К.І., доцент Шевчук А.М., доцент Токарчук Л.І., асистент Шимчук Н.І., асистент Левчук К.Р., аспірант Станкевич Б.В. Головою засідання було призначено завідувача кафедри професора Руденка А.О., секретарем – доцента Марчука А.М. У ході засідання було розглянуто питання підготовки студентської науково-практичної конференції. Виступив асистент Левчук К.Р., який прозвітував, що всі необхідні організаційні заходи здійснено. Доцент Токарчук Л.І. вніс пропозицію про необхідність скласти список заявок учасників конференції. У результаті обговорення було ухвалено рішення скласти список заявок учасників конференції. Відповідальним за його укладення вирішили призначити асистента Шимчука Н.І.

Для формування вмінь, передбачених в процесі експерименту до дисципліни «Діловодство» використовувались вправи, що спрямовувались на формування операційно-діяльнісної компоненти готовності до професійної діяльності.

Додаток розроблено автором

Додаток Б

Приклади професійно-орієнтувальних тренувальних вправ до дисципліни «Діловодство»

Вправа до теми "Оформлення бланків документів"

Мета: навчити студентів працювати з бланками документів, розвивати уважність до деталей.

Для виконання цього завдання необхідно надати зразок готового документу з пропущеним реквізитом. Студентові необхідно здійснити пошукову роботу з навчальними посібниками для аналізу, оцінки та співставлення документа з іншими зразками для визначення необхідного реквізиту та заповнення колонки. (Це може бути гриф затвердження, проставлення печатки).

Студентові необхідно встановити пропущений реквізит, дооформити документ та вказати на допущену помилку.

Вправа до теми «Вимоги до змісту та розташування реквізитів документа»

Мета: сприяти формуванню навиків роботи зі змістом документів та оформлення реквізитів.

Студентів необхідно ознайомити з інформацією, наприклад, текстом протоколу і пропонується відповідно до поданої інформації укласти позицію протоколу ВИСТУПИЛИ.

Вправа до теми «Вимоги до змісту та розташування реквізитів документа»

Мета: навчити формувати структуру тексту.

Текст – це головний елемент документа, тому підготовка текстової частини – одна з найважливіших операцій в документуванні і діловодстві. Текст будь-якого документа складається з таких логічних елементів:

- вступ;
- доказ;
- закінчення.

Метою вправи є навчитися опрацьовувати основний текст документа та формувати логічну послідовність викладу. Для цього дається текст в якому порушено логічну послідовність розташування структурних логічних елементів. Завданням є виправити порушення та розташувати елементи в логічній послідовності.

Вправа до теми «Класифікація документів»

Мета: сформувати досвід прийняття рішення на визначення того, які службові документи необхідно створювати під час робочих процесів.

Студентам надається інформація, яку необхідно задокументувати. За призначенням документ належить до документів щодо особового складу. Наприклад: інформація повинна відтворювати текст наказу, особового листка, характеристики та ін. Студентові необхідно проаналізувати інформацію про процес та ідентифікувати документ, який необхідно розробити.

Для ідентифікації документа необхідно продемонструвати знання основних визначень документів та їхнє призначення. Свій вибір необхідно обґрунтувати (Назвати документ, дати визначення, вказати призначення).

Вправа до теми «Склад реквізитів документів»

Мета: навчити студентів ідентифікувати реквізити необхідні для укладання документа.

Кожний документ як цілісність являє собою сукупність окремих компонентів, які є реквізитами. Студентові пропонується визначити необхідні реквізити для укладання документа, наприклад заяви та з запропонованого переліку ідентифікувати реквізити, які є необхідними елементами для укладання заяви. У вправі можна представляти перелік реквізитів, які обмежуються структурою документа, чи ускладнити завдання додаючи до переліку зайві.

Вправа до теми «Вимоги до змісту та розташування реквізитів документа»

Мета: закріпити в студентів знання з правил оформлення документів. студентові пропонується відтворити схему розміщення реквізитів документа.

Для цього надаються карточки, в якому містяться елементи (реквізити) певного документа, які розміщені в хаотичному порядку. Необхідно в правильній послідовності відтворити структуру документа.

Для цієї вправи необхідно напередодні укласти зразок документа і розділити його на складові на зразок пазла.

Вправа може виконуватись:

1. Наданими елементами (реквізитами) заповнити представлену схему з порожніх колонок, яка відтворює розташування реквізитів.

Відтворити документ потрібно лише за допомогою картинок.

В першому випадку завдання спрощується напередодні визначеним місцем розташування.

Додаток розроблено автором

Додаток В

Приклад текстового наповнення навчально-інформаційного комплексу.

10 квітня 2018 року відбулося засідання кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності. У засіданні кафедри взяли участь завідувач кафедри проф. Прокопенко А.О., доцент Коломєць Ф.С., доцент Атаманчук К.І., доцент Шевчук А.М., доцент Токарчук Л.І., асистент Шимчук Н.І., асистент Левчук К.Р., аспірант Станкевич Б.В. Головою засідання було призначено завідувача кафедри професора Руденка А.О., секретарем – доцента Марчука А.М. У ході засідання було розглянуто питання підготовки студентської науково-практичної конференції. Виступив асистент Левчук К.Р., який прозвітував, що всі необхідні організаційні заходи здійснено. Доцент Токарчук Л.І. вніс пропозицію про необхідність скласти список заявок учасників конференції. У результаті обговорення було ухвалено рішення скласти список заявок учасників конференції. Відповідальним за його укладення вирішили призначити асистента Шимчука Н.І.

Додаток розроблено автором

Додаток Г

Тестові завдання для віртуального навчального середовища з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами».

Інструкція. Вкажіть варіант правильної відповіді.

1. Вкажіть основну сферу створення та використання документів:

(вказати варіант правильної відповіді)

- а)** ділова діяльність організацій;
- б)** навчальна діяльність освітнього закладу;
- в)** переробна діяльність підприємства;
- г)** побутова сфера.

2. Основною характеристикою змісту документів є:

(вказати варіант правильної відповіді)

- а)** інформаційне наповнення;
- б)** технічне оформлення;
- в)** художнє оформлення;
- г)** юридичне затвердження.

3. Сферою застосування правил створення та долучення документів і метаданих про документи є:

(вказати варіант правильної відповіді)

- а)** процедури, спрямовані на керування всіма робочими процесами, що потребують відомостей про діяльність організації;
- б)** процедури з оформлення персоналу;
- в)** відомості про організаційну структуру підприємства;
- г)** процедури та правила регулювання суперечок.

4. Умови створення легітимних службових документів забезпечує:

(вказати варіант правильної відповіді)

- а)** політика керування документаційними процесами, її процедури та методики;
- б)** фінансова діяльність підприємства та бухгалтерський облік;

в) виробничо-організаційна діяльність закладу;

г) аудиторський нагляд.

5. Вкажіть, що повинна забезпечувати програма керування документаційними процесами:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) безперервну ділову діяльність, яка відповідає законодавчим та регуляторним вимогам та ведення звітності;

б) визначати необхідне програмне забезпечення систем аудиту;

в) вести розрахунок термінів виконання документів;

г) сортувати завдання залежно від термінів їх завершення.

6. Прийняття рішень щодо форми та структури службових документів, які створюють і долучають, та які технології для цього необхідно використати є складовими процесу...

(вказати варіант правильної відповіді)

а) документування;

б) ліцензування;

в) аудіювання;

г) акредитування.

7. Вимоги до процесу документообігу повинні відповідати:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) визначення вимогам до пошуку, передавання службових документів і користування ними у робочих процесах та іншими користувачами;

б) посередкований вплив на особистість;

в) усні дії можливого впливу на свідомість, що базуються на логічному доведенні

г) вимоги до процесу реальної ситуації.

8. Організація документів відбувається відповідно до:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) прийняття рішення щодо організації службових документів відповідно до вимог користування;

б) часткового структурно-граматичного аналізу;

в) мозаїчно інтерпретованої структури;

г) текстових категорій документів.

9. Процес збереження документів передбачає:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) визначання тривалості їх зберігання, щоб задовольнити вимоги ділової діяльності та очікування суспільства, строки зберігання службових документів мають відповідати строкам, зазначеним у нормативно-правових актах;

б) вилучення документів тимчасового зберігання;

в) здійснення контролю за долученням новоствореної документації;

г) відстеження результативності функціонування документообігу.

10. Вкажіть спеціальні функції службових документів:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) управлінська, правова, пізнавальна, загально-культурна, меморіальна;

б) змінна, правова, аргументна, бінарна;

в) статистична, лінійна, пізнавальна;

г) управлінська, аргументна, реалізаційна.

11. Управлінська функція службових документів забезпечує:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) підтримку та документування політики організації, прийняття керівних рішень, забезпечення послідовності, неперервності та продуктивності здійснення адміністративних дій та керування в організації;

б) захист та підтримання в судових позовах, охоплюючи керування ризиками, пов'язане з наявністю або відсутністю свідчень організаційної діяльності;

в) захист інтересів організації та права працівників, клієнтів та нинішніх і майбутніх зацікавлених сторін;

г) підтримку поточної та майбутньої дослідницької і проектної діяльності, інші розроблення та науково-технічні результати, так само як й історичні дослідження.

12. Правова функція документів реалізується:

(вказати варіант правильної відповіді)

а) забезпечуючи відповідність правовим та регуляторним вимогам, охоплюючи архівну, аудиторську та наглядову діяльність;

б) системою відстеження результативності прийнятих рішень;

в) здатністю документа бути інформативним засобом;

г) активізуючи ділові стосунки в межах підприємства.

Додаток розроблено автором

Додаток Д

Анкета на виявлення необхідності в оновленні навчально-методичного забезпечення

Шановні студенти!

Просимо Вас висловити свою думку з приводу стану навчально-методичного забезпечення!

1. Чи є доцільність оновлення навчально-методичного забезпечення з дисциплін, що Вами вивчаються?
 - а) так;
 - б) ні;
 - в) не можу відповісти.
2. Дисципліни, якого циклу підготовки (професійного, загального) на Вашу думку потребують оновлення навчально-методичного забезпечення?
 - а) циклу професійної підготовки;
 - б) циклу загальної підготовки;
 - в) циклу професійної підготовки, циклу загальної підготовки.
3. Які дисципліни на Вашу думку необхідно доукомплектувати навчально-методичним забезпеченням?
 - а) Документознавство; б) Ділова комунікація; в) Організація виставкової діяльності; г) Технологія макетування інформаційних матеріалів; г) Діловодство; д) Інформаційне забезпечення діяльності установи; е) Прикладні комп'ютерні технології; є) Соціально-комунікативні технології; ж) Стилїстика ділових документів; з) Аналітико-синтетичне опрацювання інформації; и) Технології інформаційного пошуку; і) Організаційне забезпечення проектної діяльності; ї) Організація командної роботи; й) Розроблення спеціалізованих сайтів; к) Інформаційний менеджмент; л) Системний аналіз інформаційної діяльності; м) Адміністрування інформаційних мереж; н) Кадровий

менеджмент; о) Основи охорони праці та безпека життєдіяльності; п) Документознавство (КР); р) Соціально-комунікативні технології (КР); с) Технології інформаційного пошуку (КР); т) Інформаційний менеджмент (КР); у) Практика за темою бакалаврської кваліфікаційної роботи; ф) Виконання та захист бакалаврської кваліфікаційної роботи; ц) Управління діловими інформаційними ресурсами.

4. Вкажіть які засоби навчально-методичного забезпечення Ви вважаєте найбільш доцільними для Вашого навчання?

- а) навчальні посібники;
- б) методичні вказівки до практичних робіт;
- в) методичні рекомендації до виконання лабораторних робіт;
- г) словники термінів та визначень;
- г) тестові завдання;
- д) навчально-методичні комплекси;
- е) свій варіант.

5. Для формування, яких результатів навчання на Вашу думку повинно скеровуватись оновлення навчально-методичного забезпечення.

- а) знань
- б) вмінь;
- в) навичок.

Дякуємо за участь!

Додаток розроблено автором

Додаток Е
Додаток Е-1

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020; тел./факс +380 (352) 475051;
www.tneu.edu.ua; rektor@tneu.edu.ua; код ЄДРПОУ 33680120

№ 126-32/16 32

« 05 » 09 2018 р.

На № _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Кухтяк Олександри Ярославівни

на тему: «**Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи**»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Кафедра документознавства, інформаційної діяльності та українознавства впродовж 2016-2018 н. р. здійснювала апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук Кухтяк О.Я. на тему: «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

Матеріали та положення дисертаційного дослідження були спрямовані на пошук шляхів оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи відповідно до окреслених вимог нормативних та програмних документів.

Використання студентами розроблених Кухтяк О.Я. навчально-методичних матеріалів, а саме: тестових завдань, випереджувально-орієнтувальних тестових завдань, професійно-орієнтованих вправ, професійно-орієнтованих тестових завдань, інформаційно-навчальних комплектів, електронного навчально-методичного комплексу, методичних вказівок до практичних робіт під час підготовки до занять з дисциплін професійного спрямування сприяло підвищенню рівня готовності до професійної діяльності.

Дисертантка виступала на науковому семінарі з доповіддю «Сутність змісту професійної діяльності фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи», надавала консультації викладачам і здобувачам вищої освіти з теми дисертації.

Зважаючи на наукову якість дисертаційного дослідження Кухтяк Олександри Ярославівни, важливість й актуальність проблематики професійної освіти фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи, зокрема реформування спеціальності, зроблено висновки про доцільність впровадження його результатів у практику закладів вищої освіти України, що здійснюють професійну підготовку фахівців даної галузі.

Перший проректор

М. І. Шинкарик

Додаток Е-2

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Ministry of Education and Science of Ukraine

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ODESSA NATIONAL POLYTECHNIC UNIVERSITY

пр. Шевченка, 1, м. Одеса-44, 65044 Україна
 тел.: +38 048 7223474, факс: +38 0482 344273

Shevchenko av., 1, Odessa-44, 65044 Ukraine
 phone: +38 048 7223474, fax: +38 0482 344273

E-mail: opu@opu.ua http://www.opu.ua, Код ЄДРПОУ 02071045

14.05.2018 № 1109/17-07
 На №

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Кухтяк Олександрі Ярославівни

на тему: «**Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи**»
 на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Кафедра інформаційної діяльності та медіа-комунікацій Одеського національного політехнічного університету впродовж 2016-2017 н. р. здійснювала апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук Кухтяк О.Я. на тему: «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

На сучасному етапі перед професійною підготовкою бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи стоїть проблема організації освітнього процесу, який ґрунтується на аналізі та синтезі існуючої системи навчання.

Теоретичне дослідження проблеми дозволило визначити необхідність оновлення навчально-методичного забезпечення відповідно до вимог сучасної освітньої парадигми та сутності змісту професійної діяльності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Матеріали дисертації апробовано під час лекційних і практичних занять з дисциплін циклу професійної підготовки для студентів спеціальності 029 - «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність».

Дисертантка виступала на науковому семінарі кафедри інформаційної діяльності та медіа-комунікацій з доповіддю «Стан навчально-методичного забезпечення професійної підготовки спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» в умовах реформування», надавала консультації викладачам і здобувачам вищої освіти, коло наукових інтересів яких співпадають з темою дисертації.

Вважаємо, що результати дисертаційного дослідження Кухтяк Олександрі Ярославівни мають наукове та практичне значення для забезпечення освітнього процесу професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи, що визначає доцільність впровадження його результатів у практику закладів вищої освіти України.

Проректор з науково-педагогічної та виховної роботи,
 доктор технічних наук, професор

Вик. Семенова А.В.
 (048)7053337

С. А. Нестеренко

Додаток Е-3

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

вул. Ужгородська, 26, м.Мукачево, 89600, телефон/факс (03131) 2-11-09
E-mail: www.msu.edu.ua, info@msu.edu.ua, код ЄДРПОУ 36246368

03.09.18 № 1311

Довідка
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кухтяк Олександри Ярославівни
на тему: «Особливості навчально-методичного забезпечення
професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної
та архівної справи»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Упродовж 2017-2018 рр. кафедра філологічних дисциплін та соціальних комунікацій здійснювала апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук Кухтяк О.Я. на тему «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

В апробованих матеріалах дослідження розглянуто зміни спричинені введенням в дію нового переліку галузей та спеціальностей, за якими здійснюють підготовку фахівців в Україні, проаналізовано сутність професійної діяльності майбутнього бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Результати дисертаційного дослідження засвідчили необхідність розроблення навчально-методичного забезпечення, яке б дозволило реалізувати вимоги сучасної освітньої парадигми та відповідало б оновленому змісту професійної діяльності бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Впровадження розробленого Кухтяк О.Я. навчально-методичного забезпечення до дисциплін циклу фахової підготовки зумовило підвищення рівня готовності до професійної діяльності майбутніх бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Дисертантка виступала на науковому семінарі кафедри, з доповіддю «Сучасні особливості науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи»,

надавала консультації викладачам і здобувачам вищої освіти, сфера наукових інтересів яких є дотичною до теми дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційної роботи Кухтяк О.Я. мають теоретичну та практичну цінність і можуть успішно упроваджуватись в освітній процес закладів вищої освіти України, що здійснюють підготовку фахівців за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Результати впровадження обговорено та схвалено на засіданні кафедри філологічних дисциплін та соціальних комунікацій Мукачівського державного університету (протокол № 1 від 27 серпня 2018 р.).

**Завідувач кафедри філологічних дисциплін
та соціальних комунікацій,
к.філол.н., доц.**

 Прокопович Л.С.

**Перший проректор Мукачівського
державного університету д.е.н., проф.**

 Гоблик В.В.

Додаток Е-4

04394

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

вул. С. Бандери, 12, Львів, 79013, тел. (380-32) 237-49-93, 258-27-58, факс: (380-32) 258-26-80
ел. пошта: coffice@lpnu.ua, інтернет: www.lp.edu.ua

30.08.2018 № 67-01-1476

на № _____

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кухтяк Олександри Ярославівни на тему: «**Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи**»
на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Результати дисертаційного дослідження О.Я. Кухтяк на тему: «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи» впроваджувались упродовж 2016-2018 н. рр. кафедрою соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Національного університету «Львівська політехніка».

Апробація матеріалів дослідження засвідчила, що навчально-методичне забезпечення процесу професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи повинне відображати змістову і методичну сутність навчання та сприяти формуванню загальних та фахових компетентностей. Встановлено, що ефективне оновлення навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи можливе лише за умови застосування окреслених в дисертаційному дослідженні концептуальних підходів. Матеріали та положення дисертаційного дослідження дозволили здійснити оновлення навчально-методичного забезпечення дисциплін: «Діловодство» (тестовими завданнями до навчального посібника «Програми дисциплін та тестові завдання для вступників за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів Інституту гуманітарних та соціальних наук», випереджувально-орієнтувальними тестовими завданнями, професійно-орієнтованими вправами та професійно-орієнтованими тестовими завданнями, інформаційно-навчальними комплектами); «Соціально-комунікаційні технології» (методичними вказівками до практичних робіт: № 1 «Сучасні соціально-комунікаційні технології: теорія і практика», № 2 «Методики і прийоми впливу на суспільну свідомість», № 3 «Соціально-комунікаційні технології впливу на суспільну свідомість», № 4 «Сугестивний засіб впливу на суспільне несвідоме»); електронним навчально-методичним комплексом з дисципліни «Управління діловими інформаційними ресурсами».

Дисертантка виступала на науковому семінарі кафедри з доповіддю «Науково-методичне забезпечення професійної підготовки бакалавра інформаційної, бібліотечної та архівної справи як педагогічна проблема», надавала консультації викладачам і здобувачам вищої освіти, сфера наукових інтересів яких є дотичною до теми дисертаційного дослідження.

Результати дисертаційного дослідження О.Я. Кухтяк отримали позитивну оцінку, мають теоретичну та практичну цінність і можуть успішно впроваджуватись в освітній процес закладів вищої освіти України, що здійснюють підготовку бакалаврів за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Проректор з науково-педагогічної роботи
к.т.н., доцент

Давидчак О.Р.

Виконавць Пелешциши А.М.
тел. 258 27 72

Видавництво Львівської політехніки. Наклад 5000. Зам. 171183. 2017.

Додаток Е-5

 МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ ДРУКАРСТВА

 вул. Під Голоском, 19, м. Львів, 79020, тел. (032)242-23-40,
 Факс: (032)252-71-68, E-mail: uad@uad.lviv.ua, код ЄДРПОУ 2071004

№ 7052018 № 64-10/348

На № _____

 Затверджую
 Проректор з науково-педагогічної роботи
 к. т. н., доц. Угрич Я. М.

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Кухтяк Олександр Ярославівни

 на тему: «**Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи**»
 на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
 за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Кафедра інформаційної, бібліотечної та книжкової справи упродовж 2016-2018 рр. здійснювала апробацію і впровадження результатів дисертаційного дослідження здобувача наукового ступеня кандидата педагогічних наук Кухтяк О.Я. на тему: «Особливості навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

На основі аналізу стану досліджуваної проблеми, виявлених переваг та недоліків існуючого навчально-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи, здобувачем Кухтяк О.Я. було розроблено навчально-методичне забезпечення до дисциплін циклу фахової підготовки.

Розроблені Кухтяк О.Я. навчально-методичні матеріали, а саме: випереджувально-орієнтувальні тестові завдання, професійно-орієнтовані вправи, професійно-орієнтовані тестові завдання, інформаційно-навчальні комплекти, тестові завдання, методичні вказівки до практичних робіт використовувалися студентами на лекційних та практичних заняттях, в процесі самоосвітньої діяльності, підготовці до оцінювання.

Дисертантка виступала на науковому семінарі кафедри з доповіддю «Стан науково-методичного забезпечення професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи», надавала консультації викладачам і здобувачам вищої освіти, сфера наукових інтересів яких є дотичною до теми дисертаційного дослідження.

Проведена апробація довела актуальність дисертаційного дослідження Кухтяк Олександр Ярославівни та доцільність застосування його результатів на практиці в процесі професійної підготовки бакалаврів інформаційної, бібліотечної та архівної справи у навчальних закладах України.

 Завідувач кафедри
 інформаційної, бібліотечної та книжкової справи,
 д.і.н., професор

Пасічник М.С.

Додаток Ж

Список публікацій здобувача

*Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації**Публікації у виданнях, що включені до наукометричних баз даних*

1. Кухтяк, О. Я. (2017b). Випереджувально-орієнтувальні тестові завдання як засіб управління навчально-пізнавальною діяльністю майбутніх спеціалістів інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодий вчений*, 10(50), 470–473.
2. Кухтяк, О. Я. (2017d). Змістове наповнення електронного навчально-методичного комплексу для віртуального середовища. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*. Збірник наукових праць Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Випуск 21, (3), IV(78), 314–323.

Публікації у наукових фахових виданнях України

3. Швай, Р. І. & Кухтяк, О. Я. (2014а). Ідентифікація творчої особистості у процесі навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 31, VII (50), 470–477.
4. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2015а). Підходи до оцінювання результатів навчання. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 35, VII(58), 495–501.
5. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2016а). Формування досвіду професійної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*. Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 36, VIII(68), 167–176.
6. Кухтяк, О. Я. (2016b). Професійно-орієнтовані тестові завдання як засіб формування готовності до майбутнього фаху. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія*

Сковороди». Тематичний випуск «Вища освіта у контексті інтеграції до європейського освітнього простору», Додаток 1, 37, III(71), 81–89.

7. Кухтяк О.Я. (2018h). Інноваційні підходи до науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодь і ринок*, 5(160), 179–184.

8. Кухтяк, О. Я. (2018i). Аналіз змісту та структури спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*, 10, 59–68.

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Швай, Р. И., & Кухтяк, А. Я. (2014b). *Аспекти формування інноваційної особистості*. Глобалізація науки: проблеми і перспективи: Сборник статей міжнародної науково-практичної конференції (г. Уфа, 7 лютого 2014), Уфа: РИЦ БашГУ.

10. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р.М. (2014c). *Застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях*. Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку: Матеріали XVI Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної заочної конференції (м. Київ, 26-27 грудня 2014 р.), м. Київ: ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики»; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України.

11. Кухтяк, О. Я. & Швай, Р. М. (2017a). *Формування досвіду професійної діяльності в процесі навчання ВНЗ*. Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентісній основі: Збірник наукових праць IV Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції. Частина I. Переяслав-Хмельницький: ФОП Домбровська Я.М.

12. Кухтяк, О. Я. (2018a). *Деякі аспекти стандарту вищої освіти України спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»*. Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 26-27 січня 2018 року), Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти».

13. Кухтяк, О. Я. (2018b). *Засоби формування здатності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію*. Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика: Матеріали Міжнародної науково-практичної

конференції (м. Київ, 23-24 лютого 2018 року), Київ: ГО «Інститут інноваційної освіти».

14. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018с). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 1 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Сучасні соціально-комунікаційні технології: теорія і практика.* Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

15. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018d). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 2 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Методики і прийоми впливу на суспільну свідомість.* Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

16. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018e). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 3 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Сучасні соціально-комунікаційні технології впливу на суспільну свідомість.* Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

17. Комова, М. В., & Кухтяк О. Я. (уклад.). (2018f). *Методичні вказівки до виконання практичної роботи № 4 з дисципліни «Соціально-комунікаційні технології» для студентів спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». Сугестивний спосіб впливу на суспільне несвідоме.* Львів: Національний університет «Львівська політехніка».

18. Комова, М. В., Білушак, Т. М., & Кухтяк О. Я. (2017с). *Управління діловими інформаційними ресурсами. Електронний навчально-методичний комплекс.* Взято з <http://vns.lpnu.ua/course/view.php?id=439>

19. Бік, Г. З., Герасим, О. П. Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2015b). *Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-професійною програмою підготовки магістрів (спеціалістів): навч. посіб. для вступників до НУ «Львівська політехніка» на рівень магістра (спеціаліста). Інститут гуманітарних та соціальних наук. Спеціальності: «Документознавство та інформаційна діяльність», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини». Навчальний посібник для вступників до НУ «Львівська політехніка» на рівень магістра (спеціаліста).* Львів: Видавництво Львівської політехніки.

20. Банах, О. Я., Бік, Г. З.,..... Кухтяк, О.Я. (уклад.). (2018 g). *Програми дисциплін та тестові завдання для вступників на навчання за освітньо-*

професійною програмою підготовки магістрів за спеціалізаціями: Інститут гуманітарних та соціальних наук «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Соціальна робота», «Соціологія», «Консолідована інформація», «Міжнародні відносини», «Музеєзнавство, пам'яткознавство». Навчальний посібник для вступників до Національного університету «Львівська політехніка на ступінь магістра». Львів: Видавництво Львівської політехніки.

Відомості про апробацію результатів дисертації

1. Міжнародна науково-практична конференція «Глобалізація науки», м. Уфа, 7 лютого 2014. Доповідь: Аспекти формування інноваційної особистості.
2. XVI Всеукраїнська міжнародна науково-практична заочна конференція «Молода наука України. Перспективи та пріоритети розвитку», м. Київ, 26-27 грудня 2014 року; Доповідь: Застосування системного підходу у педагогічних дослідженнях
3. IV Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція «Психолого-педагогічні засади професійної підготовки майбутніх фахівців на компетентісній основі», м. Переяслав-Хмельницький, 28 лютого 2017 року. Доповідь: Формування досвіду професійної діяльності в процесі навчання ВНЗ.
4. Міжнародна науково-практична конференція «Модернізація та наукові дослідження: парадигма інноваційного розвитку суспільства і технологій», м. Київ, 26-27 січня 2018 року. Доповідь: Деякі аспекти стандарту вищої освіти України спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».
5. II Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційні наукові дослідження: теорія, методологія, практика», м. Київ, 23-24 лютого 2018 року. Доповідь: «Засоби формування здатності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи створювати чітку, стислу та точну управлінську документацію».